

PROPOSITIONUM
IN
CONSTITUTIONE
CLEMENTIS PAPÆ XI.

ab exordio dicta

UNIGENITUS
DAMNATARUM
COLLATIO

*Cum quibusdam sacræ Scripturæ locis
ac SS. Patrum testimoniis.*

Licèt nos, aut angelus de cælo evangelizet
vobis, præterquam quod evangeli-
zavimus vobis, anathema sit.

Paul ad Gal. I. v. 8.

INSULIS FLANDRORUM.
ANNO MDCCXVI.

PROPOSITIONUM

CONSTITUTIONE

EXIMIAE

EXORDIO

UNIVERSITATIS

DAMNATUM

COLLEGIUM

EXIMIAE

EXORDIO

EXORDIO

EXORDIO

EXORDIO

EXORDIO

EXORDIO

EXORDIO

EXORDIO

EXORDIO

EXORDIO

EXORDIO

PRÆLOQUIUM.

*Am dudum à plurimis, iisdemque doctissimis scriptoribus abundè demonstratum est, quam Constitutio Clementis XI, anno incarnationis Domini-
cæ millesimo septingentesimo decimo tertio, sexto idus septembris edita, omnem penè Ecclesiæ doctrinam evertat funditus, ac disciplinam in variis summi momenti capitibus labefactet; verùm hi nonnisi gallicâ ferè linguâ lucubrationes suas in lucem ediderunt: quare optarunt nonnulli ut loca quædam Scripturæ & Patrum selectiora, quæ damnatarum propositionum doctrinam continent, latino sermone exhiberentur, unâ cum damnatis propositionibus, seu ipsâ Constitutione Unigenitus, pauca tamen, ut legenti velut in ictu oculi pateret, quantum præfata Constitutio verbo Dei scripto ac tradito adversetur. Igitur ut horum desiderio fieret satis, loca quædam collegimus, quæ cum damnatis propositionibus apprimè consentiunt, earumque non modò sensum, sed & verba sæpè referunt, atque ad singulas quæque propositiones retulimus; plurima quæ afferri poterant, de industriâ prætermittentes, ut brevitati studeremus. Sicubi verò*

propositio aliqua durius sonat, aut à loco suo avulsa sensum malum pati videtur, illic sensum bonum, quem in libro habet, quâ fieri potuit brevitate, indicavimus; interdum etiam notam aliquam adjunximus illustrandæ veritatis gratiâ. Tu, Lector, Collectionem qualemcumque hanc nostram benignè accipe, eâque fruiere.

22 Martii 1716.

CLEMENS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

SAN-

SANCTISSIMI D. N. DOMINI
CLEMENTIS

DIVINA PROVIDENTIA

P A P A E XI.

Damnatio quàm plurimum propositionum excerptarum ex libro Gallico idiomate impresso, & in plures tomos distributo, sub titulo : Le Nouveau Testament en François, avec des reflexions Morales sur chaque Verset, &c. à Paris 1696. ac aliter : Abregé de la morale de l'Evangile, des Actes des Apôtres, des Epitres de St. Paul, des Epitres Canoniques & de l'Apocalypse; ou Pensées Chretiennes sur le texte de ces livres sacrez &c. à Paris 1693, & 1694. Cum prohibitione ejusdem libri, & aliorum quorumcumque in ejus defensionem tam hætenus editorum, quàm in posterum edendorum.

CLEMENS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI

*Universis Christi fidelibus salutem &
Apostolicam benedictionem.*

UNIGENITUS Dei Filius pro nostrâ
& totius mundi salute filius hominis

6 *Propos. damnat. Collatio*
factus, dum discipulos suos doctrinâ veritatis instrueret, universamque ecclesiam in Apostolis erudiret, præsentia disponens, & futura prospiciens, præclaro ac saluberrimo documento nos admonuit, ut attenderemus à falsis prophetis, qui veniunt ad nos in vestimentis ovium, quorum nomine potissimum demonstrantur magistri illi mendaces, & in deceptione illusores, qui splendidâ pietatis specie prava dogmata latentèr insinuant, introducunt sectas perditionis sub imagine sanctitatis; utque faciliùs incautis obrepant, quasi deponentes lupinam pellem, & sese divinæ legis sententiis, ~~velut~~ quibusdam ovium velleribus obvolventes, sanctarum scripturarum, adeoque etiam ipsius Novi Testamenti verbis, quæ multipliciter in suam, aliorumque perditionem depravant, nequiter abutuntur: antiqui scilicet, à quo progeniti sunt, mendacii parentis exemplo, ac magisterio edocti, nullam omninò esse ad fallendum expeditiorem viam, quàm ut, ubi nefarii erroris subintroducitur fraudulentia, ibi divinorum verborum prætendatur auctoritas.

His nos verè divinis monitis instructi, ubi primùm, non sine intimâ cordis nostri amaritudine, accepimus, librum quemdam, Gallico idiomate olim impressum, & in plures tomos distributum, sub titulo: le „Nouveau Testament en François, avec „des reflexions morales sur chaque Verset, „&c. à Paris 1699. aliter verò: Abregé de la „morale de l'Evangile, des Actes des Apôtres, des Epitres de St. Paul, des Epitres
Ca-

„Canoniques, & de l'Apocalypse; ou Pen-
„sées Chrétiennes sur le texte de ces livres sa-
„crez, &c. a Paris 1693 & 1694., tametsi
aliàs à nobis damnatum, ac reverà Catholi-
cis veritatibus pravarum doctrinarum men-
dacia multifariàm permiscentem, adhuc ta-
men tanquam ab omni errore immunem, à
pluribus haberi, Christi fidelium manibus
passim obtrudi, ac nonnullorum nova sem-
per tentantium consilio & operà studiosè
nimis quaquaversùm disseminari, etiam La-
tinè redditum, ut perniciosæ institutionis con-
tagium, si fieri possit, pertranseat de gente
in gentem, & de regno ad populum altè-
rum: versutis hujusmodi seductionibus, at-
que fallaciis creditum nobis Dominicum
gregem in viam perditionis sensim abduci
summoperè dolumus: adeoque Pastoralis
non minùs curæ nostræ stimulis, quàm fre-
quentibus orthodoxæ fidei zelatorum quere-
lis, maximè verò complurium venerabilium
fratrum, præsertim Gallix Episcoporum,
litteris ac precibus excitati, gliscenti mor-
bo, qui etiam aliquandò posset in deterio-
ra quæque proruerè, validiori aliquo reme-
dio obviam ire decrevimus.

Et quidem ad ipsam ingruentis mali cau-
sam providæ nostræ considerationis intuitum
convertentes, perspicuè novimus summam
hujusmodi libri perniciem ideò potissimùm
progredi, & invalescere, quòd eadem in-
tus lateat, & velut improba sanies, nonnisi
secto ulcere foras erumpat; cùm liber ipse
primo aspectu legentes specie quâdam pieta-
tis illiciat; molliti enim sunt sermones ejus
super oleum; sed ipsi sunt jacula, & qui-

dem intento arcu ità ad nocendum parata ,
ut sagittent in obscuro rectos corde. Nihil
propterea opportunius , aut salubrius præ-
stari à nobis posse arbitrati sumus , quàm si
fallacem libri doctrinam , generatim solum-
modò à nobis hætenus indicatam , pluribus
singillatim ex eo excerptis propositionibus ,
distinctius & apertius explicaremus , at-
que universis Christi fidelibus noxia zizanio-
rum semina è medio tritici , quo tegebantur ,
educta , velut ob oculos exponeremus ,
ità nimirum denudatis , & quasi in propatu-
lo positis , non uno quidem aut altero , sed
plurimis gravissimisque , tum pridem dam-
natis , tum etiam novè adinventis erroribus ,
planè confidimus , benedicente Domino , fo-
re ut omnes tandem apertæ jam manifestæ-
que veritati cedere compellantur. Id ipsum
maximè è re catholicâ futurum , & sedan-
dis præsertim in florentissimo Gallia regno
exortis ingeniorum variè opinantium , jam-
que in acerbiores scissuras protendentium
diffidiis apprimè proficuum ; conscientiarum
denique tranquillitati perutile , & propemo-
dum necessarium , non modò præfati epis-
copi , sed & ipse inprimis charissimus in
Christo filius noster Ludovicus Francorum
Rex Christianissimus , cujus eximium in
tuendâ Catholicæ fidei puritate , extirpan-
disque erroribus zelum satis laudare non
possumus , sæpiùs nobis est contestatus ; re-
petitis propterea verè piis & Christianissi-
mo rege dignis officiis , atque ardentibus vo-
tis à nobis efflagitans , ut instanti animarum
necessitati prolata quantociùs Apostolici
censurâ judicii consuleremus.

Hinc,

Hinc, aspirante Domino, ejusque coelesti ope confisi, salutare opus sedulò, diligenterque, ut rei magnitudo postulabat, aggressi sumus, ac plurimas ex prædicto libro, juxtà suprà recensitas respectivè editiones, fideliter extractas, & tum Gallico, tum latino idiomate expressas propositiones, à compluribus in sacrâ theologiâ magistris, primò quidem coram duobus ex venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus accuratè discuti: deinde verò coram nobis, adhibito etiam aliorum plurium Cardinalium consilio, quàm maximâ diligentia, ac maturitate, singularum insuper propositionum cum ipsomet libri textu exactissimè factâ collatione, pluries iteratis Congregationibus, expendi & examinari mandavimus. Hujusmodi autem propositiones sunt, quæ sequuntur, videlicet.

I.

Quia aliud remanet animæ, quæ Deum at- Luc. 16.3.
que ipsius gratiam amisit, nisi peccatum & edit. 1693.
peccati consecutiones, superba paupertas. & 1699.
segnis indigentia, hoc est, generalis impo-
tentia ad laborem, ad orationem, & ad
omne opus bonum?

Conc. Arans. II. can. 22. nemo habet
de suo nisi mendacium & peccatum.

S. Aug. epist. 157. ad Hilarium n. 5. Va-
let itaque liberum arbitrium ad opera bona,
si divinitus adjuvetur, desertum verò divi-
no adjutorio, qualibet scientiâ legis excellat,

nullo modo habebit justitiæ soliditatem, sed inflationem impiæ superbiæ, & exitiosum tumorem.

In missâ Pentecostes. Sine tuo numine nihil est in homine, nihil est innoxium.

Imitatio Christi lib. 3. c. 40. Certè hoc in veritate cogitare possum, & dicere: Domine nihil sum, nihil possum, nihil boni ex me habeo; sed in omnibus deficio.

II.

Joan. 15. 5. *Jesu Christi gratia, principium efficax boni*
edit. 1693. *cujuscumque generis, necessaria est ad om-*
ne opus bonum; absque illâ, non solum ni-
hil fit, sed nec fieri potest.

Joan. 15. 5. Sine me nihil potestis facere.

Joan. 6. 44. Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum.

2 ad Corinth. 3. 5. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Cælestinus Papa, capitul. 12. His ergo Ecclesiasticis regulis, & ex divinâ sumtis auctoritate documentis, ità adjuvante Domino conformati sumus, ut omnium bonorum affectuum atque operum & omnium studiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur auctorem, & non dubitemus ab ipsius gratiâ omnia hominis merita præveniri, per quem fit ut aliquid boni & velle incipiamus & facere.

* F. con-
firmati.

S. Aug. lib. de grat. Christi. c. 26. Gra-
tiam

cum Script. & Patrum testimoniis. II
tiam Dei, quâ charitas Dei diffunditur in
cordibus nostris per spiritum Sanctum qui
datus est nobis, sic confiteatur, qui vult
veraciter confiteri, ut omnino nihil boni
sine illâ, quod ad pietatem pertinet, ve-
ramque justitiam, fieri posse non dubi-
tat.

III.

*In vanum, Domine, præcipis, si tu ipse non
das, quod præcipis.*

Act. 16.
10. edit.
1693.
1699.

*Aug. de grat. & lib. arbitrio, c. 4. n.
8. & 9.* Cum voluntas (hominis) con-
venitur, & dicitur, noli vinci à malo, quid
ei prodest, nisi gratiâ succurrente fiat?
homo ergo gratiâ juvatur, nè sine causâ vo-
luntati ejus jubeatur.

Idem lib. X. Confess. c. XXIX. Da quod
jubes, & jube quod vis.

IV.

*Ita, Domine: omnia possibilia sunt ei, cui
omnia possibilia facis, eadem operando
in illo.*

Marc. 9.
22. edit.
1693.
1699.

Marc. 9. 22. Si potes credere, omnia
possibilia sunt credenti.

S. Aug. lib. I. retract. c. 22. Cum vo-
luntas fortis & potens præparatur à Domi-
no, facile fit opus pietatis, etiam quod diffi-
cile, atque impossibile fuit.

OBSERVATIO.

Possibilia certè sunt opera bona, priùsquam ea in homine *Actu* Dominus operetur; possibilia, inquam, per liberum arbitrium, quod durante hâc vitâ determinare sese potest ad bonum & malum; possibilia insuper in justis per gratiam sanctificantem, deinde in multis per eam adjuvantem gratiam, quæ excitans dicitur, & quæ veram tribuit potentiam ad opus bonum; & tamen sano usitatissimoque sensu opera bona tùm demùm, cùm Dominus eadem Operatur in homine *possibilia* fieri dicuntur, *possibilitate* nempe *cum effectu*, ut Augustinus alicubi loquitur, seu *cum actu conjunctâ*; quo sensu etiam pietatis opus, antequam fortis ac potens voluntas à Domino præparetur, *impossibile* vocatum est ab eodem Augustino.

V.

Rom. 9.
18. edit.
1693.

Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiæ suæ, exhortationes & gratiæ exteriores non inserviunt, nisi ad illud magis obdurandum.

S. Aug. lib. 83. quæst. qu. 66. Ubi non est gratia liberatoris, auget peccandi desiderium prohibitio peccatorum.

Idem de Correp & grat. c. 1. (Gratia) si desit, ad hoc lex adest, ut reos faciat & occidat.

Idem Epist. 217. ad Vitalem n. 11. (Doctri-

cum Script. & Patrum testimoniis. 13
Etrinam scripturarum) qui audiunt & legunt sine gratiâ Dei, peiores ejus efficiuntur inimici.

Idem de gratia Christi c. 8. Usque adeo aliud est lex, aliud est gratia, ut lex non solum nihil profit, verum etiam plurimum obfit, nisi adjuvet gratia.

Idem Serm. 136. n. 5. Quid facit lex sine gratia nisi magis reos?

S. Fulgentius de verit. prædest. gratiæ lib. 1. c. 20. Mandata legis donec homo implere non poterat, non tantum inutiliter, sed etiam damnabiliter audiebat.

VI.

Discrimen inter fœdus judaicum & Christia- Rom. II.
num est, quod in illo Deus exigit fugam 27. edit.
peccati, & implementum legis à peccatore, 1693.
relinquendo illum in suâ impotentiâ: in isto 1699.
verò Deus peccatori dat quod jubet, illum
suâ gratiâ purificando.

Jeremias c. xxxi. 31. & seq. Feriam domui Israël & domui Juda fœdus novum: non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum . . . pactum quod irritum fecerunt . . . sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israël post dies illos dicit Dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.

Ezechiel. c. xxxvi. 25 & seq. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris . . . & dabo vobis cor novum & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam

ram cor lapideum de carne vestrà, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri : & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis & operemini.

Ad Rom. c. 8. 2. Lex spiritûs vitæ in Christo Jesu liberavit me à lege peccati & mortis, nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati (*præstitit*) ut justificatio legis impleretur in nobis.

S. Aug. Serm. 155. de verb. Apost. c. 7. Lex jubebat, & non implebat, quia caro ubi non erat gratia, invictissimè resistebat.

Idem, in exposit. quarundam prop. ex epist. ad Rom. c. 13. Quatuor istos gradus hominis distinguemus, ante legem, sub lege, sub gratiâ, in pace. . . Sub lege pugnamus, sed vincimur, fatemur enim mala esse quæ facimus, & fatendo mala esse, utique nolumus facere, sed quia nondum est gratia, superamur.

Idem, in c. 5. ad gal. n. 3. Illa verò quæ ad bonos mores pertinent, implere omninò non poterant (Judæi) non enim implet ea, nisi charitas.

VII.

Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipsi suam legem? Quæ verò felicitas non est admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat, quod petit à nobis?

Heb. 8. 7.
edit. 1699.
1699.

Ad Heb. VII. 18, 19. Reprobatio fit præcedentis mandati propter infirmitatem ejus, & inutilitatem, nihil enim ad perfectum adduxit lex; introductio verò melioris spei, per quam approximamus ad Deum.

S. Aug. Serm. 155. de verbis Apost. c. 7. Quomodo lex mihi opitularetur, jubens per litteram, & non dans gratiam?

Idem, lib. 6. contra Julianum c. 23. n. 73. His omnibus tempus significare intelligitur (Apostolus) quo sub lege vivebat, & nondum adjutus gratiâ concupiscentiis carnalibus vincebatur.

S. Joan. Chysoft. Hom. XII. in epist. ad Rom. Dixerit aliquis, quodnam verò legis lucrum, si affectionem (ad peccatum) adauxit? Nimirum nullum, quin potius fraus, detrimentumque ingens. Verum non id legis fuerit crimen, sed ignaviæ eorum, qui illam acceperant.

S. Thom. I. 2. q. 106. a. 3. in c. lex nova est lex gratiæ, & ideò primò oportuit, quòd homo relinqueretur sibi in statu veteris legis, ut in peccatum cadendo suam infirmitatem cognoscens, recognosceret se gratiâ indigere.

VIII.

VIII.

Heb. 8. 10.
edit. 1693.
1699.

Nos non pertinemus ad novum fœdus, nisi in quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id quod Deus nobis præcipit.

Ad Gal. 5. 18. Si Spiritu ducimini, non estis sub lege.

Ad Heb. 8. 10. Hoc est testamentum quod disponam domui Israël post dies illos, dicit Dominus; *dabo leges meas in mentem eorum, & in corde eorum superscribam eas.*

S. Aug. lib. 3. ad Bonif. c. 4. Faciunt (præcepta) sub lege positi, quos littera occidit, terrenam felicitatem, vel cupiditate adipiscendi, vel timore amittendi, & ideò non verè faciunt, quoniam carnalis cupiditas, quâ peccatum commutatur potius vel augetur, cupiditate aliâ non sanatur. Hi ad vetus pertinent Testamentum, quod in servitutem generat, quia facit eos carnalis timor & cupiditas servos, non evangelica fides, spes & charitas liberos. Sub gratiâ verò positi, quos vivificat spiritus, ex fide ista faciunt, quæ per dilectionem operatur, in spe bonorum, non carnalium, sed spiritualium, non terrenorum sed cælestium, non temporalium, sed æternorum, præcipuè credentes in Mediatorem per quem sibi non dubitant & spiritum gratiæ subministrari, ut benè ista faciant. . . . Hi pertinent ad Testamentum novum, filii promissionis, regenerati Deo patre, & liberâ matre.

cum Script. & Patrum testimoniis. 17

De Spir. & litt. c. 26. n. 46. Concordat prophetico etiam apostolicum testimonium, ut hoc sit pertinere ad Testamentum novum, legem Dei habere, non in tabulis, sed in cordibus scriptam, hoc est, in intimo affectu justitiam legis amplecti, ubi fides per dilectionem operatur.

IX.

Gratia Christi est gratia suprema, sine quâ 1 ad Cor.
12.3. edit.
1693.
confiteri Christum nunquam possumus, &
cum quâ nunquam illum abnegamus.

1. *Ad Cor. 12. 3.* Nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu, & nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in spiritu Sancto.

S. Aug. operis imperf. contra Julianum lib. 3. c. 122. Inter divinæ gratiæ species si poneretis dilectionem. . . sine quâ nemo piè vivit, & cum quâ nemo nisi piè vivit; sine quâ nullius est bona voluntas, & cum quâ nullius est nisi bona voluntas; verè liberum defenderetis, non inflaretis arbitrium.

S. Greg. Papa lib. 7. epistol. epist. 4. Illius nobis virtus quærenda est; & gratia præstolanda, sine quo nusquam absque culpâ, cum quo nusquam sine justitiâ.

Idem, in evang. lib. 2. hom. 30. n. 5. Quisquis sancto Spiritu tangitur, Dei verbum, id est unigenitum filium confitetur, & negare Dei verbum non valet, quia jam Spiritus Sancti linguam habet.

Petrus Diaconus epist. ad Episcopos Africa-

nos in Sardinia exules. c. 6. Credere in Dominum gloriæ crucifixum . . non est ex naturalis arbitrii libertate; quia non hoc caro & sanguis, sed Pater cælestis revelat cui voluerit, ad veram eum adtrahens libertatem, non violentâ necessitate, sed infundendo suavitatem per Spiritum Sanctum, ut mox credentes dicamus, quia Dominus est Jesus: quod nemo per naturalem arbitrii libertatem potest dicere, nisi in Spiritu Sancto. Frustra ergo garriunt, qui dicunt, meum est velle credere, Dei autem gratiæ est adjuvare, cum etiam ipsum credere, quod est consensum præbere veritati, nobis à Deo dari testetur Apostolus, dicens: *Vobis enim datum est à Christo, non solum ut in eum credatis, verum etiam ut pro illo patiamini.*

OBSERVATIO.

Duæ hîc moveri possent difficultates, quarum alterutrâ ad condemnandam propositionem hanc nonam Romani Censores induci potuerunt. Prima, quòd significet propositio, sine gratiâ efficaci bonum fieri *non posse*. Gratia enim suprema, cum quâ Christum numquam abnegamus, manifestè est gratia *efficax*; atqui de hac asseritur, quòd sine illa Christum confiteri *numquam possimus*. Secunda, quod indefinite dicat propositio, gratiam Christi esse gratiam supremam &c, atque adeò innuere videatur, nullam dari Christi gratiam præter efficacem. At ob neutram harum difficultatum condemnari propositio justè potuit, non quidem ob

ob primam, quia norma loquendi est Scripturæ sacræ, frequentissimè etiam à Patribus usurpata, sine gratia *efficaci* bonum quod ad veram pietatem pertinet, *fieri non posse*. Locum unum è scriptura, & alterum ex Augustino citatum habes ad propositionem secundam. Nec magis ob secundam difficultatem condemnari potuit propositio, nam ut hoc innueret in se spectata (de quo jam contendere non libet) sanè non satis fideliter excerpta est, atque aliter sonat in *Moralium Considerationum* libro. Sic enim legitur ad v. 3. Capit. 12, I ad Corinth. *Ce n'est que par la grace de Jesus Christ que nous sommes à Dieu, grace souverainé &c, NON NISI per Jesu Christi gratiam Deo addicimur, seu Dei populus sumus, gratiam supremam &c.* Ex quo liquet, authorem eo loco non agere de gratia Christi generatim sumpta, sed de efficaci dumtaxat, quâ Dei populus sumus, atque de hac utrumque verissimè dicitur, & nos non posse sine illa confiteri Christum, & nunquam nos eum cum illa abnegare. Taceo jam, quod alibi dicturus sum, in ipso libro gratiam inefficacem adstrui locis penè innume-
ris.

X.

Math. 20.
34. edit.
1693.
1699.

Gratia est operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.

2 Paralip. 20. 6. Domine Deus . . . in manu tua est fortitudo & potentia, nec quisquam tibi potest resistere.

Esth. 13. 9. Domine Rex omnipotens . . . non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israël.

S. Prosper Carm. de ingrat. c. 16.

At verò omnipotens hominem cum gratia salvat,

Ipsa suum consummat opus, cui tempus agendi

Semper adest quæ gesta velit; non moribus illi

Fit mora, non causis anceps suspenditur ullis.

Liturgia Basilii citata à Petro Diacono in epist. ad Episcopos in Sardinia exules. Domine. . . malos quæsumus bonos facito, bonos in bonitate conserva, omnia enim potes; & non est qui contradicat tibi; cum enim volueris salvas, & nullus resistit voluntati tuæ.

S. Aug. in Enchirid. ad Laur. c. 96. Deus non ob aliud veraciter vocatur omnipotens, nisi quia quidquid vult, potest, nec voluntate cuiuspiam creaturæ voluntatis omnipotentis impeditur effectus.

OB-

OBSERVATIO.

De gratia *efficaci* loquitur libri autor, quæ nisi foret operatio omnipotentis manûs, seu voluntatis Dei, cur Ecclesia postulans hanc gratiam commemoraret voluntatis divinæ omnipotentiam, ut loco allato è Liturgia Basilii, & alibi passim in suis orationibus? porrò Operationem omnipotentis voluntatis Dei *nihil impedire potest, aut retardare*, neque enim ob aliud veraciter vocatur omnipotens, ut jam ex Augustino audivimus. Nec moveat, Augustinum tantummodò dicere, quòd nihil *impediat* effectum voluntatis omnipotentis Dei, autorem verò libri, quòd nihil eum *possit* impedire; nam ista æquivalent, nihilque aliud significat postrema locutio, & aliæ hujuscemodi, quàm quòd hæc duo simul consistere nequeant, & quòd Deus velit flectere cor hominis, & quòd ipsi desint media, quibus id exequatur; ut Celebratissimus ille Meldensium Episcopus Jacobus Benignus Bossuetius in pulcherrima sua *Moralium Considerationum* Apologia, sapienter animadvertit.

Justif. des
Ref. 15.

XI.

Gratia non est aliud, quàm voluntas omnipotentis Dei, jubentis & facientis quod jubet.

Marc. 2.
11. edit.
1693.
1699.

Ezech. 36. 27. Faciam ut in præceptis meis ambuletis.

Ad Philip. 2. 13. Deus est, qui operatur in

in volis, & velle & perficere pro bonâ voluntate.

Heb. 13. 21. Deus pacis... aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis, quod placeat coram se.

Episcopi Africani in Sard. exules epist ad Joannem & Veneirum & alios. c. 12. Jubet Deus homini ut velit: jubet ut faciat, sed operatur & facere.

S. Aug. de bono persév. c. 20. n. 53. Dixi Deo nostro, dixi, & scœpè dixi: da quod jubes & jube quod vis: quæ verba mea Pelagius Romæ, cùm à quodam fratre & Coëpiscopo meo fuissent eo præfente commemorata, ferre non potuit, & contradicens aliquantò commotiùs, penè cum eo qui illa commemoraverat, litigavit, Quid verò primitùs & maximè Deus jubet, nisi ut credamus in eum? Et hoc ergo ipse dat, si benè illi dictum est, *Da quod jubes.*

OBSERVATIO.

Gratia, (inquit autor eo in loco unde propositio excerpta est,) omnia reparare potest in momento, quia non est aliud quàm voluntas Dei omnipotens &c. *La grace peut tout reparer en un moment, parce que ce n'est autre chose que la volonté toute-puissante de Dieu &c.* igitur manifestum est eum agere de gratiâ efficaci; ac dum gratiam affirmat non esse aliud quàm voluntatem Dei, considerat gratiam proculdubio *ex parte Dei.*

XII.

Quando Deus vult salvare animam, quo-
cumque tempore, quocumque loco, effectus
indubitalis sequitur voluntatem Dei.

Marc. 2.
 11. edit.
 1693.
 1699.

Psal. 113. Deus autem noster in cælo,
 omnia quæcumque voluit, fecit.

S. Prosper Carm. de ingr. c. 13.

Nam si nemo usquam est, quem non
 velit esse redemptum,

Haud dubiè impletur, quidquid vult
 summa potestas.

S. Aug. in Enchirid. c. 103. Quid enim
 est eorum (loquitur de variis hominum
 generibus) unde non Deus per unigenitum
 suum dominum nostrum per omnes gen-
 tes salvos fieri velit, & ideò faciat, quia
 omnipotens velle inaniter non potest quod-
 cumque voluerit?

Ibid. c. 98. Quis tam impiè desipiat,
 ut Deum malas hominum voluntates quas
 voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in
 bonum non posse convertere?

OBSERVATIO.

Dum quis *simpliciter* dicitur, velle id na-
 turaliter intelligitur de voluntate absolutâ,
neque enim id quod antecedenter volumus,
simpliciter volumus, sed secundum quid, ut ait
S. Thomas 1. p. q. 19. a. 6. ad 1. Non
 ergo dicere debuit author se loqui de vo-
 luntate absolutâ, nihilo magis quàm Scrip-
 tura, & Patres.

XIII.

XIII.

LUC. 5.13.
edit 1693.

Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori gratiæ suæ manu, nulla voluntas ei resistit.

Ad Rom. c. 9. 19. Voluntati ejus quis resistit?

n. 45.

S. Aug. de corrept. & grat. c. 14. n. 43. Deo volenti salvum facere, nullum hominum resistit arbitrium. Sic enim velle, seu nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, aut superet potestatem..... non est itaque dubitandum voluntati Dei, qui in cælo & in terrâ omnia quæcumque voluit fecit, & qui etiam illa quæ futura sunt fecit, humanas voluntates non posse resistere, quò minùs faciat ipse quod vult: quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cùm vult, facit.

Idem, in Enchirid. c. 103. Non debemus omnipotentissimæ Dei voluntati aliquid derogare, sed ità intelligere quod scriptum est, qui omnes homines vult salvos fieri; tanquam diceretur, nullum hominem fieri salvum, nisi quem fieri ipse voluerit; non quòd nullus sit hominum, nisi quem salvum fieri velit; sed quòd nullus fiat, nisi quem velit, & ideò sit rogandus ut velit, quia necesse est fieri, si voluerit.

Episcopi Africani in Sard. exules epist. synod. c. 14. Semper voluntas Dei omnipotentis impletur, quia potestas ejus nulla-

te-

cum Script. & Patrum testimoniis. 25
tenus vincitur. Ipse est enim qui omnia,
quæcumque voluit, fecit in cælo & in
terrâ, in mari & in omnibus abyssis, &
cujus voluntati nemo resistit.

OBSERVATIO.

Quando Deus vult (voluntate absolutâ)
animam salvam facere, & eam (ex tali vo-
luntate) tangit interiori gratiæ suæ manu,
tum profectò efficaciter tangit, atque ita
nulla voluntas ei resistit.

XIV.

Quantumcumque remotus à salute sit pecca-
tor obstinatus, quando Jesus se ei viden-
dum exhibet lumine salutari suæ gratiæ,
oportet ut se dedat, accurrat, sese humiliet,
& adoret Salvatorem suum.

Marc. 5.
6.7. edit.
1693.

S. Ambrosius ab Aug. citatus l. de grat.
Christi c. 45. n. 49. Quos Jesus respicit plo-
rant. Negavit primò Petrus, & non fle-
vit, quia non respexerat Dominus; nega-
vit secundò, non flevit, quia adhuc non
respexerat Dominus: negavit & tertio, re-
spexit Jesus, & ille amarissimè flevit.

S. Aug. de persev. sanct. c. 8. Hæc itaque
gratia (quâ homo intus à patre audit & di-
scit) quæ occultè humanis cordibus divinâ
largitate tribuitur, à nullo duro corde re-
spuitur, ideò quippe tribuitur, ut cordis
duritia primitùs auferatur.

Idem lib. 2. ad Simpl. q. 2. Nullius Deus
frustrà miseretur, neque dici potest frustrà

Deum misereri, nisi nos velimus. Si enim Deus miseretur, etiam volumus: ad eandem quippe misericordiam pertinet ut velimus.

OBSERVATIO.

Autori affingunt hîc aliqui errorem *ne-*
cessitantis gratiæ, non sine atroci calumniâ;
quippe hunc multis in locis tam apertè
rejicit ac destruit, ut non possit apertiùs.
Vide Math. XIX. 26. XXII. 3. Marc. XIII.
II. Luc. V. 26. VIII. 25. XIV. 23. I ad
Cor. X. 13. 2. ad Cor. III. 17. Philip. II.
13. &c. Itaque vox ista, *oportet ut*, solùm
importat necessitatem (ut vocant) conse-
quentiæ, nec aliud significat, quàm inte-
riorem gratiam (quæ intellectui simul & vo-
luntati datur, infallibiliter habere effectum
aliquem, adeò ut nunquam sit sine initio
piæ voluntatis; quòd verò non doceat au-
tor gratiam semper operari & perficere
effectum omnem ad quem datur, mani-
festissime patet ex eo, quòd inefficacem
gratiam admittat ubique, doceatque innu-
merabilibus ferè locis gratiam etiam volun-
tati internam sæpè rejici, repudiari, con-
temnique ab homine, & vitio humanæ
voluntatis inutilem reddi, aut manere otio-
sam, illique resisti, nempe quoad effectum
illum quem Deus absolutâ voluntate non
intendit) & alia istiusmodi multa, prorsus
ut prodigio simile sit, autorem suspectum
reddi & accusari erroris hujus, *quod interiori*
gratiæ in hoc statu naturæ lapsæ nunquam re-
sistatur, aut quod gratia omnem suum effe-
ctum

cum Script. & Patrum testimoniis. 27
 Etum semper obtineat. Consule, si lubet,
 quæ hîc adnotamus loca. Math. II. 12.
 VIII. 12. 29. XX. 14. Marc. II. 4. IV. 20.
 24. VI. 14. IX. 45. XIV. 19. 21. Luc. IX.
 35. 59. X. 12. XI. 32. XII. 10. XIII. 34.
 XIV. 1. XIX. 24. 42. XXI. 16. Joan. III.
 19. IV. 40. 42. VI. 57. VII. 33. VIII. 12.
 XI. 35. 38. XII. 35. XIII. 11. 29. 30. Act.
 III. 5. 14. 15. VII. 53. XXII. 7. Rom. II.
 5. 17. X. 19. XI. 21. XVI. 3. 2 ad Cor.
 III. 4. Col. IV. 2. 2 ad Theff. II. 9. Heb.
 IX. 23. Jud. v. 5. &c. Jam, dum varios
 gratiæ effectus enumerat propositio, non
 hoc vult, eos omnes produci, à quocum-
 que gratiæ lumine salutari, sed nunc unum,
 nunc plures, prout majus, aut minus est
 lumen istud, & saltem hunc, ut *se dedat*
 peccator; quod & reverà facit, nam si lu-
 men *salutare* est, seu *salutem inchoans*, erit
 proculdubio cum piâ voluntate conjunctum;
 porrò incipit *se dedere* peccator, dum ini-
 tium piæ voluntatis accipit.

XV.

Quando Deus mandatum suum, & suam Luc. 9. 60.
æternam locutionem comitatur unctione sui edit. 1693.
spiritus & interiori vi gratiæ suæ, ope- 1699.
ratur illa in corde obedientiam quam petit.

S. Aug. de præd. sanct. c. 8. Quando
 pater intus auditur & docet, ut veniatur
 ad filium, aufert cor lapideum, & dat cor
 carneum.

S. Fulg. de verit. præd, & gratiæ lib. 3.
c. 6. Quomodo fieri potest, ut gratiam
 B 2 quis-

quisque accipiat, & opera gratiæ ipsâ gratiâ in se operante non faciat?

S. Greg. Papa, in evang, lib. 2. hom. 30. n. 5. Spiritus in ligno monstrari debuit, & in columbâ: quatenus omne cor quod ejus gratiâ tangitur, & mansuetudinis lenitate tranquillum, & zelo justitiæ accensum fiat.

Ibid. n. 8. O qualis est artifex iste spiritus! nullâ ad discendum morâ agitur in omne quod voluerit. Mox ut tetigerit mentem, docet: solumque tetigisse docuisse est; nam humanum animum subito, ut illustrat, immutat: abnegat hunc repente quod erat, exhibet repente quod non erat.

OBSERVATIO.

Externam vertere oportebat, non æternam (sa parole exterieure) sed istud levius videri posset. Ad sensum propositionis quod attinet, non est is, quod omnis gratiâ interior omnem suum semper consequatur effectum, verum de gratiâ in quantum est efficax, loquitur autor; quippe hoc unum vult, interiorum gratiæ vim, quam & unctionem spiritûs sancti appellat, esse ubi se exserit, ad operandum efficacissimam, quo sensu Regius propheta dicit in psalmo. 118. *Adjuva me, & salvus ero.* id enim tantumdem est ac si diceret, certum & efficacissimum est auxilium tuum, ideòque salvabor, si adjuves me. Idem observa pro prop. xx. & xxi.

XVI.

Nullæ sunt illecebræ quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil resistit omnipotenti. A&t. 8. 12.
edit. 1693.
1699.

Ad Rom. 8. 31. Si Deus pro nobis, quis contra nos?

I. Jean 4. 4. Vos ex Deo estis filioli, & vicistis quoniam major est qui in vobis est, quàm qui in mundo.

S. Aug. hom. 19. ex 50. Quomodo te à te liberat Deus? dando menti cælestem delectationem quâ omnis terrena delectatio superetur.

Idem, de Spirit. & litt. c. 29. n. 51. Anima... quando concupiscentiam malam non vicerit... per fidem confugiat ad misericordiam Dei, ut det quod jubet, atque inspiratâ gratiæ suavitate per Spiritum Sanctum, faciat plus delectare quod præcipit, quàm delectat quod impedit.

XVII.

Gratia est vox illa patris, quæ homines interiorius docet, ac eos venire facit ad Jesum Christum. Quicumque ad eum non venit, postquam audivit vocem exteriorum filii, nullatenus est doctus à Patre. Joan. 6. 45.
edit. 1693.
1699.

Joan 6. 45. Omnis qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me.

S. Aug. de Grat. Christi. c. 13. Qui novit quidem, quid fieri debeat, & non facit,
B 3 cit.

E. 14.

cit, nondum à Deo didicit secundum gratiam, sed secundum legem; non secundum spiritum, sed secundum litteram... De isto docendi modo (secundum gratiam) etiam dominus ait: *Omnis qui audivit à Patre meo, & didicit, venit ad me*, qui ergo non venerit, non de illo recte dicitur, audivit quidem, & didicit sibi esse veniendum, sed facere non vult quod didicit. Prorsus non recte dicitur de isto docendi modo, quò per gratiam docet Deus; si enim sicut veritas loquitur, omnis qui didicit venit, quisquis non venit, profectò nec didicit.... Quando Deus docet non per legis litteram, sed per spiritus gratiam, ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat.

Idem, de Præd. Sanct. c. 8. Quid est, omnis qui audivit à Patre & didicit, venit ad me, nisi, nullus est qui audiat à Patre, & discat, & non veniat ad me? Si enim omnis qui audivit à Patre, & didicit, venit: profectò omnis qui non venit, non audivit à Patre nec didicit: si audisset, & didicisset, veniret, neque enim ullus audivit, & didicit, & non venit: sed omnis, ut ait veritas, qui audivit à Patre, & didicit, venit.

O B S E R V A T I O.

Vox *nullatenus* apud Autorem minimè habetur, sed pro illà legitur simplex particula *non*, quare infideliter versa est ab Romano interprete hæc propositio; quod non est omninò inutile animadvertere, ne fortè

cum Script. & Patrum testimoniis. 31
fortè scrupulosior quis, sub eâ voce *nulla-*
tenus, sensum aliquem Autoris malum latere
suspicietur.

XVIII.

Semen verbi, quod manus Dei irrigat, semper
affert fructum suum.

Act. 11. 21.
edit. 1693.
1699.

Isaïæ. c. 55. 10. Quomodo descendit
imber, & nix de cælo, & illuc ultrà non
revertitur, sed inebriat terram, & infun-
dit eam, & germinare eam facit, & dat
femen ferenti, & panem comedenti: sic
erit verbum meum, quod egredietur de
ore meo: non revertetur ad me vacuum,
sed faciet quæcumque volui, & prospera-
bitur in his, ad quæ misi illud.

S. Aug. Lib. 13. Confes. c. 17. Animas.
occulto & dulci fonte irrigas, ut & terra
det fructum suum, & *dat* fructum suum,
& te jubente Domino Deo suo germinat
nostra opera misericordiæ secundum ge-
nus.

S. Laur. Justinan. de vitâ Solitar. c. 17.
Nequaquam tam uberem humana morta-
litas valeret justitiæ afferre messem, si non
verbi Dei stillicidiis impinguaretur inte-
riùs. Nam quemadmodum nix descen-
dens de cælo terram inebriat, ac germi-
nare eam facit, datque semen ferenti, &
panem ad manducandum tribuit, ità &
verbum, quod ex ore Patris omnipotentis
egreditur, cùm se mortalium infundit cor-
dibus, ad illum, qui eum genuit, non

revertitur vacuum, sed in se suscipiente fructificat affatim.

OBSERVATIO.

Quotiescumque manus Dei verbi semen irrigat, cælestem gratiam cordi infundendo, vult Deus voluntate absolutâ, ut afferat fructum aliquem, ut ostendit locus ex Esaiâ allegatus, & communi consensu docent S. Thomæ discipuli; ergo semper affert fructum *suum*, id est, eum, quem afferre debet juxta absolutam Dei voluntatem. Hic est sensus auctoris genuinus.

XIX.

Rom. 14. *Dei gratia nihil aliud est quàm ejus omnipotens voluntas: hæc est idea, quam Deus ipse tradit in omnibus suis scripturis.*
^{4.} edit. 1693.

Psal. 50. Benignè fac, Domine, in bonâ voluntate tuâ Sion.

Philip. 2. 13. Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere pro bonâ voluntate.

Ad Rom. 14. 4. Stabit autem (Domini fervus) potens est enim Deus statuere illum.

Ad Ephes. 3. 20. Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus secundum virtutem quæ operatur in nobis, ipsi gloria in ecclesiâ &c.

Jud. v. 24. Ei autem qui potens est vos conservare sine peccato, & constituere

cum Script. & Patrum testimoniis. 33
re ante conspectum gloriæ suæ immacula-
tos &c.

S. Aug. Epist. ad Vital, quæ est 217, n.
24. Omnipotentissimâ facilitate convertit
& volentes ex nolentibus facit.

OBSERVATIO.

Sole clarius est, gratiam hîc ab Autore
considerari, non ex parte hominis, sed ex
parte Dei. Quî enim cadere posset in sanam
mentem, gratiam, prout in homine est,
non esse aliud quàm voluntatem Dei? Ita-
que illud exprimere minimè necessarium
erat, & tamen factum est id in edit. 1699.
ut omnis calumniandi occasio tolleretur. *La*
grace de Dieu n'est DE SA PART autre chose
que sa volonté toute-puissante. Dei gratia
EX PARTE IPSIUS, nihil aliud est quàm ejus
omnipotens voluntas. Porro dum dicit
autor gratiam ex parte Dei nihil aliud esse
quàm voluntatem ejus omnipotentem, con-
siderat proculdubio voluntatem Dei sub
hâc ratione, quatenus absolutè vult ut ho-
mo bonum velit, & operetur (quemad-
modum satis exprimit in aliâ simili propo-
sitione, nempe XI) atque adeò sensus pro-
positionis hujus verus, ac genuinus est gra-
tiam in hoc statu habere efficaciam à vo-
luntate Dei omnipotente, quod reverà om-
nes ubique scripturæ clamant.

XX.

Marc. 4.

39.

edit. 1693.

1699.

Vera gratiæ idea est, quod Deus vult sibi à nobis obediri, & obeditur; imperat, & omnia fiunt; loquitur tanquam Dominus, & omnia sibi submissa sunt.

S. Aug. epist. ad Vital. quæ est 217. n. 5.
Quibus (scripturæ locis) commendatur vera Dei gratia, hoc est, quæ non secundum merita nostra datur, sed dat merita ipsa, cum datur, quia prævenit hominis voluntatem bonam, nec eam cujusquam invenit in corde, sed facit.

Idem, lib. de grat. Christ. Christianam gratiam sic definit, Adjutorium benè agendi adjunctum naturæ, atque doctrinæ per inspirationem flagrantissimæ & luminosissimæ caritatis.

Idem lib. 4 ad Bonif. c. 5. Legem... (pelagiani) volunt intelligi gratiam; ut scilicet à Domino Deo adjutorium cognitionis habeamus, quo ea, quæ facienda sunt, noverimus; non inspirationem dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus, quæ propriè gratia est.

XXI.

Gratia Jesu Christi est gratia fortis, potens, & ad Co-
suprema, invincibilis, utpote quæ est ope- rinth 5.21^m
edit. 1693.
ratio voluntatis omnipotentis, sequela, &
imitatio operationis Dei incarnantis, & re-
suscitantis filium suum.

S. Aug. de gestis Pelagii. c. 3. n. 5. Pro-
culdubio plus est agi, quàm regi: qui enim
regitur, aliquid agit, & à Deo regitur, ut
rectè agat; qui autem agitur, agere aliquid
ipse vix intelligitur: & tamen tantum præ-
stat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut
non dubitet Apostolus dicere, quotquot spi- Rom. 8.14.
ritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei.

Idem de Corrept. & grat. c. 8. n. 17.
Voluntas humana non libertate consequi-
tur gratiam, sed gratiâ potiùs libertatem,
& ut perseveret, delectabilem perpetuita-
tem, & insuperabilem fortitudinem.

Ibidem c. 12. n. 38. Subventum est igi-
tur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina
gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter
ageretur, & ideò quamvis infirma, non ta-
men deficeret, neque adversitate aliqua
vinceretur.... Fortissimo quippe (homini
primo) dimisit, atque permisit facere quod
vellet: infirmis servavit, ut ipso donante
invictissimè quod bonum est, vellent, &
hoc deferere, invictissimè nollent.

Pro hisce verbis Propositionis, Sequela &
imitatio &c. incarnantis &c.

S. Aug. de præd. Sanct. c. 15. n. 31. Ea
gratia fit ab initio fidei suæ homo quicumque

Christianus, quâ gratiâ homo ille ab initio suo factus est Christus: de ipso Spiritu & hic renatus: de quo est ille natus.

Pro hisce verbis, Resuscitantis filium suum. ad ephes. c. 1. 18. 19. Det vobis (Deus) . . . illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis . . . quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus secundum operationem potentiæ virtutis ejus, quam operatus est in Christo, suscitans illum à mortuis, & constituens ad dexteram suam in cælestibus.

S. Chrysost. hom 3. epist. ad ephes. Quod est Dei infirmum, est fortius hominibus. Ex eâdem enim potentia, ex qua Christum suscitavit, nos quoque ad se traxit.

XXII.

Luc. I.

38.

edit. 1693.

1699.

Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipsius voluntatis consensu, demonstratur illico nobis in incarnatione, veluti in fonte atque archetypo omnium aliarum operationum misericordiæ & gratiæ quæ omnes ità gratuita, atque ità dependentes à Deo sunt, sicut ipsa originalis operatio.

O B S E R V A T I O.

*Beata Virg.
Consensu*

Beatæ Virginis consensus in incarnationem seu in operationem Dei omnipotentem, qua Christus in ejus utero formandus erat, profluxit ab efficaci gratia Dei, attamen liberrimus fuit consensus iste, ideoque & eam petijubet per angelum Deus, ità quoque

om-

omnipotenti operationi Dei, quâ Christus formatur in homine, juxta Pauli dictum, seu quâ homo justificatur ac reparatur, liberè consentit homo; quamquam & hunc consensum efficax gratia operetur. Atque ita *Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipsius voluntatis consensu, demonstratur illicò nobis in incarnatione.* Is est sensus verus verborum horum, ut manifestissimè evincunt, & evangelicus textus ad quem respicit propositio, nempe hic, *ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, & ea quæ apud authorem immediatè præcedunt. Restat igitur ut ad illustranda reliqua quæ in propositione sequuntur, locum unum, alterumve afferamus.

S. Aug. de dono persév. c. 24. n. 67.
Nullum est illustrius prædestinationis exemplum, quàm ipse Jesus... quàm ipse Mediator. Quisquis fidelis vult eam benè intelligere, attendat ipsum, atque in illo inveniat & se ipsum.

Idem oper. imperf. contra Jul. lib. I. c. 138.
Neque enim audebis eum (Christum) dicere præcedentibus operum meritis filium Dei factum ab initio, id est, à Virginis utero. Quâ ergo gratiâ homo ille ab initio factus est bonus, eâdem gratiâ homines qui sunt membra ejus ex malis fiunt boni.

S. Fulg. lib. de incarn. & grat. c. 20.
Forma præcessit in carne Christi, quam in nostra fide spiritualiter agnoscimus. Nam Christus filius Dei secundum carnem de Spiritu Sancto conceptus & natus est. Carnem autem illam nec concipere virgo pos-

fet aliquando, nec parere, nisi ejusdem
carnis Spiritus Sanctus operaretur exor-
tum. Sic ergo in hominis corde, nec con-
cipi fides poterit, nec augeri, nisi eam
Spiritus Sanctus effundat, & nutriat: ex
eodem namque Spiritu renati sumus, ex
quo natus est Christus. Eodem igitur Spi-
ritu Christus formatur secundum fidem in
corde uniuscujusque credentis, quo Spiritu
secundum carnem formatus est in utero
virginis.

XXIII.

Rom. 4.
17.
edit. 1693.
1699.

*Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis
operationis suæ gratiæ, eam significans per
illam, quâ creaturas è nihilo producit, &
mortuis reddit vitam.*

*Psalms 50. Cor mundum crea in me
Deus.*

*2. Ad Corint. c. 6. Deus qui dixit de
tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in
cordibus nostris.*

*Ad ephes. c. 2. 10. Ipsius sumus factu-
ra, creati in Christo Jesu in operibus bo-
nis, quæ præparavit Deus, ut in illis am-
bulemus.*

*S. Chrysost. hom. 3. in epist ad ephes. Est
multo difficilius.... persuadere libero ar-
bitrio (ut credat) quàm operari naturam.*

S. Prosp. in Carm. c. 14.

*Non hoc consilio tantum, hortatuque
benigno*

*Suadens, atque docens, quasi normam
legis haberet*

Gra

Gratia : sed mutans intus mentem atque reformans;

Vasque novum ex fracto fingens *virtute creandi.*

• • • • • unus
quod fecit, reficit.

Pro his verbis, qua mortuis reddit vitam.
Joan. 5. 24. 25. Qui verbum meum audit,
& credit ei qui misit me . . . transit à
morte in vitam. Amen amen dico vobis :
quia venit hora & nunc est, quando mor-
tui audient vocem filii Dei : & qui au-
dierint, vivent.

S. Prosper in Car. c. 16.

Deus ergo sepultos
Suscitat; & solvit peccati compede victos.
Ille obscuratis dat cordibus intellectum.
Ille ex injustis justos facit, indit amorem,
Quo redametur amans, & amor, quem
conferit, ipse est.

Hunc itaque affectum, quo sumunt *mor-*
tua vitam,

Quo tenebræ fiunt lumen &c.

S. Anselmus, Dialogo de lib. arbit. Majus
miraculum existimo, cum Deus voluntati
desertam reddit rectitudinem, quam cum
mortuo reddit vitam amissam.

XXIV.

LUC. 7. 7.
edit. 1693.
1699.

Iusta idea, quam centurio habet de omnipotentia Dei, & Jesu Christi, in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago ideæ, quæ haberi debet de omnipotentia suæ gratiæ in sanandis animabus à cupiditate.

Centurio, Luc. 7. Domine tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.

Ecclesia in administratione Eucharistiæ. Domine. . . tantum dic verbo, & sanabitur anima mea.

S. Aug. Ep. ad Vital. 217. n. 24. Omnipotentissima facilitate convertit, ac volentes ex nolentibus facit.

XXV.

LUC. 18.
42. edit.
1693.
1699.

Deus illuminat animam, & eam sanat æquè ac corpus solâ suâ voluntate; jubet & ipsi obtemperatur.

S. Aug. lib. de Corr. & grat. c. 14, n. 45. Sine dubio habens humanorum cordium, quò placeret inclinandorum, omnipotentissimam potestatem.

Idem, de dono persever. c. 13. n. 33. Deus est, qui operatur in nobis, & velle & operari pro bona voluntate. Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle; in nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari

cum Script. & Patrum testimoniis. 41
rari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit credere, & dicere : hoc est pium, hoc verum, ut sit humilis & submissa confessio, & detur totum Deo.

Idem, lib. 6. op. imperf. c. 18. In medium procedit homo ille qui clamat, *non quod volo facio bonum, sed quod nolo malum, hoc ago* : & ostendit tibi nonnulla bona animi sic perire per voluntatem malam; ut non possint redire per bonam, nisi Deus faciat quod non potest homo, qui & lumina potest reddere voluntate cæcata, & membra voluntate truncata.

S. Prosp. Ep. ad Ruf. c. 5. Quis ambigat tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi, obediendique generaverit? Alioquin sufficeret moneri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem; sicut scriptum est, *Præparatur voluntas à Domino* : & sicut ait Apostolus: *Deus est enim qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bonâ voluntate.*

OBSERVATIO.

Quis vel idiota non statim intelligat, hunc esse sensum propositionis hujus, ut & præcedentis, solo opus esse Divinæ voluntatis imperio ad sanandas animas, æquè ac ad sananda corpora, utpotè cui omnia mox obediant, & ex quo cætera omnia, ipsaque adeò liberi arbitrii cooperatio, spontè fluant? At vide quorundam acumen, plus vulgo sapientium: sanat quidem animas Deus voluntate sua, inquit, at non Solâ, quoniam

niam & hominis liberum cooperatur arbitrium. Itaque his propositionibus docet author, voluntatem veluti inanime quoddam nihil omninò agere, dum sanatur. O miserrimos vocum aucupatores! itàne hoc sensu dixit Author, animas Solâ Dei voluntate, aut solo motu voluntatis ejus sanari? ac eum in modum loquens liberi Arbitrii cooperationem sustulit? Quid igitur volunt ultima hujus propositionis verba? *Jubet & ipsi obtemperatur?* Nonne vocem solâ ad sensum optimum, quem indigitavimus apertissimè determinant? Et in propositione præcedenti, nonne unicè omnipotentia in sanandis corporibus comparatur omnipotentia in sanandis animabus, ut prorsus de concordia libertatis cum operatione divina nulla sit quæstio? At lubet ulterius interrogare perspicaces illos, ac lynceos. Hæcine hæreticorum doctrina à Tridentina Synodo notata, doctrina est *Moralium Considerationum* libri, quæ duabus hisce propositionibus *denudari* nobis debuit, & *quasi in propatulo poni*? Nam & hoc ipsis affirmandum est, si Bullam tueri volunt, alioquin nihilum quidem juvabit eos subtilitas sua. Etenim *singularum propositionum cum ipsomet libri textu exactissimè factam esse collationem* affirmat Pontifex, significatque exhiberi eas à sese, quò fallacem libri doctrinam distinctius & apertius explicet, atque universis Christi fidelibus noxia zizaniorum semina è medio tritici, quo tegebantur educta, velut ob oculos exponat. Quâ verò fronte asserent ii, quos nunc exagitamus, doctrinam hanc heterodoxam doceri in *Moralium Considera-*

cum Script. & Patrum testimoniis. 43
tionum libro ? Sequentia modò loca inspi-
ciant, & si quid honoris superest, fanè pu-
debit eos ad tantam in criminando scripto-
rem excellentissimum audaciam progredi.
Math. VI. 10. IX. 25. XIX. 26. XXII. 3. Marc. X.
51. Luc. I. 38. V. 26. VIII. 25. XIII.
34. Joan. VI. 40. XIV. 10. I ad Corinth.
X. 13. Ephes. II. 8. Philip. II. 13.

XXVI.

Nullæ dantur gratiæ nisi per fidem.

Luc. 8. 48.
edit. 1693.
1699.

S. Aug. l. de grat. & lib. arbitrio. c. 13.
n. 25. Naturam etiam cùm impiis & in-
fidelibus certum est nobis esse communem,
gratia verò per fidem Jesu Christi eorum
tantummodò est, quorum est ipsa fides.

Idem, lib. I. op. imperf. c. 83. Gratia
Dei Christianis est propria, non Christianis,
gentilibusque communis.

Idem Serm. 154. n. 16. Pagani qui non
habent gratiam Dei per Jesum Christum.

*Hypognosticon, (inter opera Augustini, in
appendice X tomi) lib. 3. c. 14.* Nec fides
sine gratia, nec gratia sine fide.

OBSERVATIO.

Apud Authorem sic legitur : *Point de paix
interieure, que la guerison de nos cupiditez,
point de guerison que par la grace de Jesus
Christ, point de graces que par la foi, qui
est la premiere de toutes.* NULLA pax in-
terna, nisi per cupiditatum nostrarum sana-
tionem, nulla sanatio nisi per Jesu Christi
gra-

gratiam, nullæ gratiæ nisi per fidem quæ est omnium prima. Igitur sensus propositionis est, fidem saltem inchoatam esse necessariam, ut quis Christi gratiæ particeps fiat, seu, quod in idem redit: ante initium fidei nullam conferri, gratiam.

XXVII.

Fides prima est gratia, & fons omnium aliarum.

2. Pet. 1. 3.
edit. 1693.
1699.

S. Aug, ad Simpl. l. 1. qu. 2. Incipit homo percipere gratiam, ex qua incipit Deo credere.

Idem tract. 3. in Joan. n. 8. Quam gratiam primo accepimus? fidem... hanc ergo accepit gratiam primam peccator, ut ejus (deinceps) peccata dimitterentur.

Idem rursus, de præd. SS. c. 7. n. 12. Ex fide ideò dicit Apostolus justificari hominem, non ex operibus, quia ipsa prima datur ex qua impetrentur cætera, quæ propriè opera nuncupantur, in quibus justè vivitur.

Episcopi Afric. in Sard. exules, epist. Synod. c. 9. De gratia non dignè sentit, quisquis eam putat omnibus hominibus conferri, cum non solum non omnium sit fides, sed adhuc nonnullæ gentes inveniantur, ad quas fidei prædicatio non pervenit.

Concil. Trid. sess. 6. c. 8. Fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis.

OBSERVATIO.

Prima gratia interior quam Deus confert homini in infidelitatis tenebris existenti, non solum radio cælestis luminis intellectum illustrat, verum etiam pium quemdam affectum erga primam veritatem in voluntate operatur; atque hoc est initium quoddam, & velut crepusculum fidei, porro fidem sic inchoatam intelligit Autor cum Patribus, dum una cum ipsis, fidem, primam gratiam esse affirmat.

XXVIII.

Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio.

Marc. II.

25. edit.

1693.

1699.

W3.

S. Aug. lib. 2. contra Julian. c. 8. n. 23. Justificatio in hac vita nobis secundum tria ista confertur; prius lavacro regenerationis, quo remittantur cuncta peccata: deinde congressione cum vitiis, à quorum reatu absoluti sumus: tertio dum nostra exauditur oratio, qua dicimus: *Dimitte nobis debita nostra &c.*

De iustificacione imperfecta et perfecta. d'opstme.

Idem. op. imp. lib. 6. n. 8. Propter quod eis (Adami posteris) ope opus est Salvatoris, qui primum salvos facit remissione omnium peccatorum; post etiam omnium sanatione languorum.

Idem Serm. 71. n. 19. Primum ergo in nos, ad accipiendam vitam æternam, quæ in novissimo dabitur, de bonitate Dei munus venit, ab initio fidei, remissio peccata-

Propos. damnat. Collatio
catorum. . . Primum itaque credendum
est beneficium benignitatis Dei in Spiritu
Sancto, remissio peccatorum.

S. Fulg. de remiss. pecc. lib. 1. c. 4. Ut
indebita gratia bene vivendi donum in-
choet in homine, peccatorum remissione
donatâ, quod perficiat perseverandi virtu-
te concessâ.

OBSERVATIO.

Confiderat hîc Autor ordinem gratiarum
formaliter, ut aiunt, justificantium, atque
ex eis primam esse dicit remissionem pec-
catorum. Cæterum hanc ipsi non esse
absolutè primam gratiam, quæ à nulla alia
præveniatur, vel sola præcedens propo-
sio satis demonstrat.

XXIX.

Extra ecclesiam nulla conceditur gratia.

Luc. 10.

35. 36.

edit. 1693

1699

S. Prosper in responsionibus ad capit. Gall.
ad obj. xv. Nec possumus dicere, quòd
ibi sit gratiæ vocatio, ubi matris Eccle-
siæ adhuc nulla est regeneratio.

S. Aug. epist. 185. ad Bonif. c. 11. n.
50. Ecclesia Catholica sola est corpus
Christi, cujus ille caput est salvator cor-
poris sui. Extra hoc corpus neminem vi-
vificat Spiritus Sanctus.

OBSERVATIO.

De gratia salutem restituyente, seu sancti-
fican-

cum Script. & Patrum testimoniis. 47
ficante loquitur Author, non de auxilio
gratiæ, quod etiam efficacissimum dari ex-
tra Ecclesiam eodem loco significat his
verbis: *Heureux celui que Dieu retire du
grand chemin, où il a été blessé, & le met
dans l'hôtellerie; c'est à dire dans l'Eglise &c.*
FELIX! quem Deus eripit à viâ in quâ vul-
neratus est, & ducit in stabulum, id est in
Ecclesiam: en efficacem Dei gratiam, qua
homo extra Ecclesiam constitutus ducitur in
illam.

XXX.

Omnes, quos Deus vult salvare per Christum,
salvantur infallibiter.

Joan. 6. 40.
edit. 1693.
1699.

S. Fulg. de incar. & grat. c. 31. Om-
nes, quos Deus vult salvos fieri, sine du-
bitatione salvantur; nec possunt salvari,
nisi quos Deus vult salvos fieri, nec est
quisquam, quem Deus salvari velit, & non
salvetur.

*S. Bernard. hom. 3. de laudibus virginis
matris.* Non possunt perire, pro quibus
Pater tradidit filium in mortem, ut vi-
vant.

Vide observationem ad Prop. XII. Unum
addo, in edit. posteriorib. apposita fuisse
hæc verba: d'une volonté absolue & effi-
cace: VOLUNTATE absolutâ & efficaci.

XXXI.

XXXI.

Gal. 4. 4.
5. 6. 7.
edit. 1693.
1699.

Desideria Christi semper habent suum effe-
ctum, pacem intimo cordium infert, quando
eis illam optat.

Christus æterno Patri. Joan. II. 4. Ego autem sciebam, quia semper me audis.

S. Aug. de correptione & gratia. c. 8. n. 17. An audebis dicere, etiam rogante Christo ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse, si Petrus eam deficere voluisset, hoc est, si eam usque in finem perseverare noluis- set? Quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quàm pro illo Christus rogasset ut vellet. . . . quia præpratur voluntas à Domi- no; ideò pro illo, Christi non posset esse inanis oratio.

O B S E R V A T I O.

Desideria intellige in propositione profi- ciscentia ex voluntate absoluta; de talibus enim desideriiis apud Authorem agitur, qui- bus Christus pacem hominibus absolutè ap- precatur & optat. Alioquin plura deside- rasse Christum, quàm homo est, sincerissima voluntate, quæ tamen impleta non sunt, quis ambigat? ut cùm flens super Jeruza- lem dixit Luc. 19. Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tuâ, quæ ad pa- cem tibi! verùm desideravit hæc ex inef- ficaci dumtaxat voluntate, quippe qui cer- tissimè sciret, non habere Deum Patrem justis-

cum Script. & Patrum testimoniis. 49
justissimo suo iudicio voluntatem absolu-
tam, ut ista fierent.

XXXII.

Iesus Christus se morti tradidit ad liberan-
dum pro semper suo sanguine primogenitos,
id est, electos, de manu angeli extermi-
natoris.

Gal 4. 4. 5.
6. 7. edit.
1693.
1699.

Math. 26. 28. Hic est enim sanguis
meus novi testamenti, qui pro multis ef-
fundetur in remissionem peccatorum.

Marc. 10. 45. Filius hominis non ve-
nit ut ministraretur ei, sed ut ministra-
ret, & daret animam suam redemptionem
pro multis.

Heb. 9. 28. Christus semel oblatum est
ad multorum exhaurienda peccata.

*Ecclesia Smyrnensis, epist. de Martyrio Po-
lycarpi, apud Euseb. lib. 4. hist. Ecclesiast.
c. 14.* At illud miseri (pagani) penitus i-
gnorabant, nimirum nos non aliquando in
animum posse inducere, ut Christum de-
feramus, qui pro salute omnium qui in to-
do mundo salvi sint futuri, crucis tormen-
ta perpeffus sit.

S. Greg. Papa, hom. 2. in Ezech. Pro
electorum vita usque ad mortem se tradi-
dit auctor vitæ.

OBSERVATIO.

Sicut ex locis allegatis concludi non po-
test, Christum pro electis dumtaxat mor-
tuum esse, ita neque ex hac xxxii, propo-
sitione.

50 Propos. damnat. Collatio
fitione. Præterea disertè agnoscit author
mortem Christi pro omnibus omnino, Rom.
VI. 6. XIV. 15. I ad Cor. VIII. 11. 13.
II ad Corinth. 14. &c.

XXXIII.

Gal. 2. 20. 1
edit. 1693.
1699.

appropriatio me-
a. h. d.

Prob ! quantum oportet bonis terrenis, &
sibimet ipsi renuntiassent, ad hoc ut quis fi-
duciam habeat sibi, ut ita dicam, appro-
priandi Christum Jesum, ejus amorem, mor-
tem, & mysteria, ut facit Sanctus Pau-
lus dicens : qui dilexit me, & tradidit se-
metipsum pro me.

S. Chrysoft. Comment. in Epist. ad Gal.
cap. 2. in hæc verba Pauli. Qui dile-
xit me, & tradidit semetipsum pro me.
QUID FACIS, ô Paule, dum communia
propriè tibi vindicas, quæque pro toto ter-
rarum orbe facta sunt, tibi facis peculiaria?
Non enim dixisti, qui dilexit nos, sed, qui
dilexit me. Atqui evangelista dicit, sic di-
lexit Deus mundum. Quin & tu ipse dicis,
qui proprio filio non pepercit, sed tradidit eum
pro nobis. Non igitur pro te, sed pro om-
nibus. Ac rursus, ut acquireret sibi popu-
lum peculiarem. Quid est igitur quod hîc
dicit? cùm consideraret Apostolus infirmi-
tatem humanæ naturæ, & ineffabilem Dei
sollicitudinem, tùm quibus ipsum malis li-
berasset, quæ bona largitus esset, inflam-
matus illius desiderio, hunc in modum lo-
quitur, quandoquidem & prophetæ non
rarò Deum communem, sibi proprium fa-
ciunt

cum Script. & Patrum testimoniis. 51
ciunt, hoc modo loquentes : *Deus, Deus
meus, ad te de luce vigilo.*

*S. Hieronymus, comment. in epist. ad Gal.
eadem tractans verba.* Beatus, multumque
felix, qui vivente in se Christo, per singu-
las cogitationes & opera potest dicere, *in
fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tra-
didit semetipsum pro me!*

OBSERVATIO.

Paulus ob copiosam in se gratiam ex
Christi meritis perceptam, quæ tanta erat,
ut veraciter diceret, *Vivo ego, jam non
ego, vivit verò in me Christus*; quæque su-
perabundabat in eo cum fide & dilectione
in Christo Jesu (ut ipse testatur 1 ad Tim.
1. 14.) fiduciam habebat non vulgarem, sed
admodum vivam, esse se ex electorum nu-
mero, pro quibus Salvator semetipsum ob-
tulit cum absoluta voluntate ut vitam æter-
nam per ejus mortem ac merita adipisceren-
tur. Itaque speciali quodam modo sibi
Christum, ejusque mysteria appropriabat.
Jam, ut quis talem fiduciam habeat, qua-
lem Paulus habuit, tam ingentem, tam
vivam, nonne revera oportet eum quam-
plurimum rebus terrenis, & sibimetipsi af-
fectu renunciasse? Hoc unum est, quod
propositio significat, non ergo aliud docet
quàm Chrysostomus & Hieronimus locis
allegatis.

XXXIV.

2 Cor. 5. 2. *Gratia Adami non producebat, nisi merita*
 edit. 1693. *humana.*
 Joan. 1. 16.
 edit. 1699.

S. Aug. de prædest. Sanct. c. 15. n. 31.
 Humana hîc merita conticescant, quæ pe-
 rierunt in Adam, & regnet, quæ regnat,
 Dei gratia per Jesum Christum Dominum
 nostrum.

XXXV.

2 Cor. 5. 2. *Gratia Adami est sequela Creationis, & erat*
 edit. 1693. *debita naturæ sanæ & integræ.*
 1699.

S. Aug. de correp. & grat. c. 11. Si Au-
 tem hoc adjutorium (sine quo perseverare
 non poterat) vel angelo, vel homini, cùm
 primùm facti sunt, defuisset; quoniam non
 talis natura facta erat, ut sine divino adju-
 torio posset manere si vellet, non utique
 suâ culpâ cecidissent: adjutorium quippe
 defuisset, sine quo manere non possent.
 Nunc autem quibus deest tale adjutorium,
 jam poena peccati est; quibus autem datur,
 secundùm gratiam datur, non secundùm de-
 bitum.

O B S E R V A T I O.

Naturam *sanam & integram* vocat author
 naturam præditam voluntatis bonitate, san-
 ctitate, ac rectitudine, quam justitiam ori-
 ginalem appellant, quomodo constat eam

cum Script. & Patrum testimoniis. 53
 à Deo fuisse conditam. Hanc rectitudinem
 & Augustinus *integritatis* vocabulo subinde
 donat, ut epist. 136. al. 106. ad Paulin.
Natura humana, inquit, *etiamsi in illâ in-*
tegritate, in quâ est condita, permaneret,
 &c. itaque in hæc hypothesi dicit author,
 gratiam (*id est adjutorium sine quo non*) seque-
 lam esse creationis, eamque naturæ *sic in-*
stitutæ debitam fuisse, quia nempe Deus sa-
 pientiæ suæ ac justitiæ debebat, ut hominem
 in tam felici statu conditum non relinque-
 ret sine adjutorio ad perseverandum neces-
 sario, id quod Aug. apertissimè docet ver-
 bis allegatis.

XXXVI.

Differentia essentialis inter gratiam Adami Rom. 7.4.
edit. 1693.
1699.
 & *statûs innocentiae, ac gratiam Christia-*
nam est, quod primam unusquisque in pro-
priâ personâ recepisset: ista verò non re-
cipitur, nisi in personâ Jesu Christi resu-
scitati, cui nos uniti sumus.

Joan. 1. 16. De plenitudine ejus nos
 omnes accepimus.

Joan. 15. 5. Ego sum vitis, vos palmi-
 tes, qui manet in me & ego in eo, hic
 fert fructum multum: quia sine me nihil
 potestis facere.

Ad ephes. 1. v. 3. 4. Benedixit nos
 (Deus) in omni benedictione spirituali in
 cælestibus, in Christo, sicut elegit nos in ip-
 so ante mundi constitutionem, ut essemus
 sancti & immaculati in conspectu ejus in
 charitate.

Ibidem, c. 2. v. 5. Cum essemus mortui peccatis convivificavit nos in Christo . . & conresuscitavit.

Ibid. c. 4. v. 7, 15, & 16. Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi . . . veritatem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram unius cujusque membri, *augmentum corporis facit* in ædificationem sui in charitate.

S. Aug. de dono persever. c. 7. n. 13 & 14. Post casum hominis non nisi ad gratiam suam Deus voluit pertinere, ut homo non recedat ab eo. Hanc gratiam posuit in illo in quo sortem consecuti sumus, prædestinati secundum propositum ejus qui universa operatur.

Idem lib. de pecc. orig. c. 24. In causâ duorum hominum quorum ille nos in se perdidit . . . iste nos in se salvos fecit. . . propriè fides Christiana consistit.

Idem de prædest. sanct. c. 15. n. 31. Appareat itaque nobis in nostro capite, ipse fons gratiæ, unde secundum uniuscujusque mensuram se per cuncta ejus membra diffundit. . . Sicut ergo prædestinatus est ille unus, ut caput nostrum esset; ita multi prædestinati sumus, ut membra ejus essemus.

OBSERVATIO.

Sicut gratia, quam Eva habuit, non defluxit ab Adamo, velut à capite in membrum,

brum, ita nec posteriorum defluxisset, si in bono permanisset ille. Fuiſſet quidem eis innocentibus collatum adiutorium ad perseverandum necessarium, at immediate à Deo, atque ita unusquisque illud in propria personâ recepisset. Secus se res habet inter nos & Christum, ut præcedentia loca mirificè demonstrant. Istud verò quàm stultum est, pariter & injustum, & auctori ob hanc propositionem tribuere Calvinianum errorem imputativæ justitiæ, ut nonnulli facere non verentur! cùm & contextus nihil aliud loquatur quàm Christi mysterium, quo ille à Deo constitutus est caput nostrum, nos verò membra illius effecti sumus, & auctor alibi ubi fert occasio, errorem istum validissimè destruat. Vide ipsum in v. 7. capit. 4 ad Rom. &c.

XXXVII.

*Gratia Adami sanctificando illum in semet- ipso, erat illi proportionata; gratia Christi-
stiana nos sanctificando in Jesu Christo, est
omnipotens, & digna filio Dei.*

ad Ephes.
1.6. edit.
1693.
1699.

*S. Aug. de correp. & grat. c. 12. n. 37
& 38.* Ut ergo non acciperet hoc donum Dei, id est, in bono perseverantiam, primus homo, sed perseverare in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipso concupiscentialiter resistebat, ut dignè tantæ bonitati, & tantæ benè vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium. . . nunc

verò postea quàm est illa magna peccati merito amissa libertas, etiam majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas. . . Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur; & ideò quamquam infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliquâ vinceretur. . . Fortissimo quippe dimisit atque permisit facere quod vellet: infirmis servavit, ut ipso donante, invictissimè quod bonum est, vellet, & hoc deserere invictissimè nollent.

XXXVIII.

*Lue. 8. 29. Peccator non est liber nisi ad malum, sine
edit. 1693. gratiâ liberatoris.
1699.*

Joan. 8. 34. & 36. Si vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

S. Aug. de correp. & grat. c. 1. In bono liber esse nullus potest, nisi fuerit liberatus ab eo qui dixit, Si vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis. . . hanc fidem, quæ sine dubio vera & prophetica, & apostolica, & catholica fides est, etiam in fratre nostro Floro invenisse me gaudeo.

Idem lib. 1. ad Bonif. Papam. Quæ potestas (credendi) nisi detur à Deo, nulla potest esse ex libero arbitrio, quia nec liberum in bono erit, quod liberator non liberaverit.

Libro 3. ad eundum, c. 8. Liberum arbitrii in captivatum non nisi ad peccandum valet;

cum Script. & Patrum testimoniis. 57
valet ; ad iustitiam verò , nisi divinitus liberatum adjutumque , non valet.

Ibid. lib. 4. c. 3. Nec posse captivam voluntatem , nisi Dei gratiâ , respirare in salubrem libertatem.

Idem, de spir. & litt, c. 3. Nam neque liberum arbitrium quidquam nisi ad peccandum valet , si lateat veritatis via. Et cum id quod agendum & quò nitendum est, cæperit non latere, nisi etiam delectet, & ametur, non agitur, non suscipitur, non benè vivitur.

Epist. ad Vital. Potius illi oppugnant arbitrium liberum, qui oppugnant Dei gratiam, quâ verè ad bona eligenda & agenda fit liberum.

Idem, epist. 145 al. 144. ad Anast. Nec libera voluntas dicenda , quamdiu est vincens , & vincientibus cupiditatibus subdita.

Idem, p. imperf. lib. 3. c. 101. Liberum arbitrium esse in hominibus . . . utrique dicimus: non hinc estis Cælestiani & Pelagiani. Liberum est autem esse quemquam ad agendum bonum sine adiutorio Dei. . . hoc vos dicitis; hinc estis Cælestiani & Pelagiani.

Ibid, c. 112. Ecce quod jam dixi, iterum dico, & vobis video sæpe dicendum: nemo nisi per gratiam Christi ad bonum, quod vult, agendum, & ad malum, quod odit, non agendum, potest habere liberum voluntatis arbitrium.

Ibid. c. 113. Quid est, quod ait Dominus, cum de fructibus palmitum, hoc est, de bonis actibus loqueretur, *Sine me nihil*

potestis facere, nisi quia nemo ad benè agendum, quem non ipse liberat, liber est?

Ibid. c. 114. Nolo ut definias, sed ut finias cæcitatem; & videas rectè dici à Christo non potuisse, *sine me nihil potestis facere*, si ad benè agendum sine gratiâ Christi liberi esse potuissent.

S. Fulg. lib. de incar. & grat. c. 12. Servire justitiæ non potest, qui justitiæ liber est: quia quamdiu est peccati servus, non nisi ad serviendum peccato reperitur idoneus. Ab istâ servitute peccati nemo liber efficitur, nisi qui liberatoris Christi gratiâ liberatur.

S. Bern. lib. de gratiâ & lib. arb. c. 7. Lapsus ex voluntate (primus homo) non æquè ex voluntate resurgere jam liberum habet: quia etsi datum fuit voluntati posse stare ne caderet, non tamen resurgere, si caderet. Non enim tam facile quis valet exire de foveâ, quàm facile in eam labi Cecidit solâ voluntate homo in foveam peccati, sed non ex voluntate sufficit, & posse resurgere, cum jam etsi velit, non possit non peccare.

OBSERVATIO.

Dum author Augustinum, cæterosque secutus dicit hominem non esse liberum nisi ad malum sine gratiâ liberatoris, minimè negat naturalem liberi arbitrii potestatem ad bonum, sed hoc docet, gratiam liberatoris esse necessariam, ut potestas illa naturalis in actum prodeat. Libet at-

xere

cum Script. & Patrum testimoniis. 59

xere Flori Lugdunensis verba, quandoquidem ea authoris hâc in re doctrinam omnem perfectè exprimunt. „ Homo, in-

„ quit, remansit liber ad malum: quia Lib. adver.

„ sicut liberâ voluntate deseruit bonum, Joan. Scot.

„ ita liberâ voluntate adhæsit malo. Habet c. 4.

„ liberum arbitrium quo possit assurgere

„ ad bonum, ut autem assurgat ad bo-

„ num, non est propriæ virtutis, sed gra-

„ tiæ Dei miserentis. Habet liberum ar-

„ bitrium, ut possit benè velle, ut possit

„ benè vivere, ut possit Deo adhærere:

„ sed ut benè velit, ut benè vivat, ut

„ Deo adhæreat, non est suæ virtutis, sed

„ gratiæ Dei miserentis. Et rursus c. 8.

„ Habet namque, ut jam diximus, natu-

„ raliter à Creatore insitum, ut possit vel-

„ le, ut possit etiam posse quod bonum

„ est. Ut autem hoc velit, ut hoc pos-

„ sit, non habet ex se, sed ex illo tantum,

„ qui operatur in cordibus fidelium &

„ velle, & perficere pro bonâ voluntate.

XXXIX.

Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil Math. 20.
habet luminis, nisi ad aberrandum; ardo- 3. 4. edit.
ris, nisi ad se præcipitandum; virium, nisi 1693.
ad se vulnerandum. Est capax omnis mali, 1699.
& incapax ad omne bonum.

Author de vocatione omnium gentium (S. Leo magnus) lib. 1. c. 6.

Voluntas (hominis lapsi) nihil in suis habet viribus, nisi periculi facilitatem, quoniam voluntas mutabilis, quæ non ab in

commutabili voluntate regitur, tantò citiùs
appropinquat iniquitati, quantò acriùs in-
tenditur actioni.

S. Prosper in carmine de ingratis, c. 22.

Edite constanter naturæ vulnera victæ,
Exutam virtute animam, cæcataque cor-
dis

Lumina, & in pænam propriam jaculis
superatis

Armatum arbitrium numquam confur-
gere posse,

Inque novos lapsus semper nitendo re-
volvi :

Cui sua sit laqueus sapientia, morsque
subactum

Detineat, nisi vera salus ex munere
Christi

Adsit, & oppressam dignetur gratia
mentem.

*Ibid, c 45.
* Homi-
nis Volun-
tas.*

Quæ * sine te quid agit? nisi quo pro-
cul exsulet à te :

Præcipites semper calles & devia mo-
tu

Ingressura suo: nisi fessam tu bone & æ-
gram

Suscipias, referas, foveas, tuearis, ho-
nestes.

XL.

*2 Thess. 3.
18 edit.
1693.*

*Sine gratiâ nihil amare possumus nisi ad no-
stram condemnationem.*

*Conc. Araus. 11. can. 22. Nemo ha-
bet de suo nisi mendacium & peccatum.*

*Cælestinus Papa, epist. ad Galliar. epis. c. 7.
Nemo*

cum Script. & Patrum testimoniis. 61

Nemo nisi per Christum libero benè utitur arbitrio.

S. Aug. Serm. 23. in psal 72, n. 13.
Quidquid benè amas, charitate amas.

S. Prosper epist ad Ruf. c. 17. (Liberum arbitrium) cùm solùm esset, sibi que permissum, non nisi in suam perniciem movebatur.

OBSERVATIO.

Nisi ad nostram condemnationem, id est, nisi cum vitio & culpâ, quæ utique semper condemnari merentur, & reipsâ à Deo condemnantur. Notandum prætereà, quò pateat veritas propositionis, & eorum quæ jam ex patribus memoravimus, quòd homo, quotiescumque aliquid amat, necessariò amet vel Deum propter se, vel creaturam itidem propter se; neque enim dari potest medium aliquod inter utrumque, in quo sistat illius amor. Jam si quis amet Deum propter se, proculdubio gratiam habet, charitas quippe *ex Deo est*, teste Joanne, & *si ex Deo, tota nobis ex Deo est*, inquit Augustinus. Igitur qui amat sine gratiâ, creaturam amat propter se, quod sine controversiâ malum est, atque adeo non amat *nisi ad suam condemnationem.* Clarebit hoc magis ex iis quæ mox dicentur de duobus amoribus ad propositionem XLIV.

Lib. 2
cont. duas
epist.
Pelag. c. 9.
n. 21.

XLI.

Rom. I.
19. edit.
1693. 1699.

Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in philosophis ethnicis, non potest venire nisi à Deo; & sine gratiâ non producit nisi præsumptionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.

Ad Rom. c. I. 19. Quod notum est Dei, manifestum est in illis (philosophis ethnicis) Deus enim illis manifestavit.

Ibid. v. 21. Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.

S. Aug. epist. 157. ad Hil. n. 5. (Liberum arbitrium) desertum... divino adjutorio, quâlibet scientiâ legis excellat, nullo modo habebit justitiæ soliditatem, sed inflationem impiæ superbiæ, & exitiosum tumorem.

Idem l. de grat. Christ. c. 26. Scientia inflat, Charitas ædificat, & tunc scientia non inflat, quando charitas ædificat.

Idem, epist. ad Vital, quæ est 217. n. 12. Non ergo gratiam dicamus esse doctrinam, sed agnoscamus gratiam, quæ facit prodesse doctrinam, quæ gratia si desit, videmus etiam obesse doctrinam.

Idem, lib. 13. de Trinit. c. 19. Illi præcipui gentium philosophi, qui invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspicere

spicere potuerunt, tamen quia sine mediatore, id est, sine homine Christo philosophati sunt, quem nec venturum Prophetis, nec venisse Apostolis crediderunt, *veritatem detinuerunt*, sicut de illis dictum est, *in iniquitate*: non potuerunt enim in his rerum infimis constituti, nisi quærere aliqua media per quæ ad illa, quæ intellexerant, sublimia pervenirent: atque ita *in deceptores demones inciderunt*.

Idem, lib. de grat. & lib. arbit. c. 19.
Scientia quando est in homine, charitas est necessaria, ne infletur.

S. Fulg. de verit. præd. & grat. l. 1. c. 23.
Quia gratiam non acceperunt (philosophi ethnici) propterea cognoscentes Deum, gratias non egerunt, & quia vasa iræ fuerunt aptata in interitum, hoc in eis operata est illa manifestatio, quâ Deum cognoverunt, ut cognoscendo superbirent non ut se humiliando diligerent. . . . Per illam cognitionem (philosophorum) cæcum cor à semetipso inflatur in mortem. . . Illâ cognitione cor obscuratur insipiens, dum quod Dei est, homo sibi superbus assignat. . . Cognitio ergo illa peccato adjicit prævaricationis reatum, illic (in philosophis) scientia inflans, nutrit augetque peccatum.

XLII.

Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad sacrificium fidei: sine hoc nihil nisi impunitas, nihil nisi indignitas.

*Act. 11.9.
edit. 1693.
1699.*

Ad Heb. 11. 6. Sine fide impossibile est placere Deo.

Act.

Act. 15. Fide purificans corda eorum.
In missâ Pentecostes. Sine tuo numine,
 nihil est in homine, nihil est *innoxium*.

Conc. Araus. II. can. 22. Nemo de suo
 habet nisi mendacium & peccatum.

S. Leo Magnus Serm. 2 de jejunio pent. c. 2.
 Apud nos fides etiam sanctificat manducan-
 tem, apud illos infidelitas polluit jejunan-
 tem.

S. Aug. in psal. 31. enarr. 2. n. 4. De-
 bemus nulla opera præponere fidei, id est,
 ut ante fidem quisquam dicatur benè ope-
 ratus. Ea enim ipsa opera, quæ dicuntur
 ante fidem, quamvis videantur hominibus
 laudabilia, inania sunt. Ita mihi videntur
 esse, ut magnæ vires, & cursus celerrimus
 præter viam. Nemo ergo computet bona
 opera sua ante fidem, ubi fides non erat,
 bonum opus non erat. Bonum enim opus
intentio facit, intentionem fides dirigit.

Intentio

S. Prosper epist. ad Ruf. c. 7. Omne quod
 non est ex fide peccatum est, ut scilicet
 intelligat (homo) justitiam infidelium non
 esse justitiam; quia sordet natura sine gratiâ.

Idem, Contra Collat. c. 13. n. Puto au-
 tem istum (Cassianum) veri similitudine
 decipi, & in specie falsarum errare virtu-
 tum, dum ea bona, quæ non possunt nisi
 ex Dei munere haberi, etiam in impiorum
 animis æstimat reperiri; ideò scilicet, quia
 multi eorum sint justitiæ, temperantiæ,
 continentiae, & benevolentiae sectatores.
 Sed quia in iis studiis non Deo; sed diabolo
 serviunt, licet habeant temporalem de vanâ
 laude mercedem, ad illam tamen beatarum
 virtutum non pertinent veritatem. Et ita

ma

cum Script. & Patrum testimoniis. 65
manifestissime patet, in impiorum animis
nullam habitare virtutem: sed omnia opera
eorum immunda esse, atque polluta, ha-
bentium sapientiam non spiritualem, sed
animalem, non cælestem, sed terrenam,
non christianam, sed diabolicam, non à Patre
luminum, sed à principe tenebrarum, dum
per ea ipsa quæ non haberent, nisi dante
Deo, subduntur ei, qui primus recessit à
Deo.

S. Fulg. lib. 1. de verit. præd. & grat. c.
18. Voluntas humana punitionem per se ip-
sam potest mereri, non fidem: omne enim
quod non est ex fide, peccatum est. Nullum
igitur accipiendæ fidei meritum potest ha-
bere voluntas, quæ non habet fidem: quia
non habere fidem, hoc est displicere Deo,

XLIII.

Primus effectus gratiæ baptismalis est facere, Rom. 6.2.
ut moriamur peccato, adeò ut spiritus, cor, *edit. 1699.*
sensus non habeant plus vitæ pro peccato,
quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi.

Ad Rom. 6. 2. 3. 4. Qui mortui sumus
peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?
An ignoratis quia quicumque baptizati su-
mus in Christo Jesu, in morte ipsius bapti-
zati sumus? Consepulti enim sumus cum il-
lo per baptismum in mortem.

Ad Coloss. 3. 1. 2. Igitur si confurrexi-
stis cum Christo, quæ sursum sunt quæri-
te, ubi Christus est in dexterâ Dei sedens:
quæ sursum sunt sapite, non quæ super
terram.

Rom. 6.

*S. Gregorius Nyssenus orat. de Sancto baptis-
mate. Ubi senserimus (diaboli) incursum,
convenit Apostolicum dictum nobismet-
ipsis subicire: Quicumque in Christum bapti-
zati sumus, IN MORTEM ipsius baptizati
sumus. Quod si conformes morti facti su-
mus, mortuum prorsus deinceps in nobis
peccatum est. . . Mortuus corpora non
amat, mortuus non capitur divitiis, mor-
tuus non calumniatur, mortuus non men-
titur, non rapit ea quæ ad se non perti-
nent, non convitiatur sibi obviam factis.*

*S. Basil. Magnus, in Moratibus. regul. 80.
c. 21. Quid proprium ejus, qui natus est
ex aquâ? ut quemadmodum Christus pec-
cato semel mortuus est, ita ipse etiam
mortuus sit, & ad omne peccatum immo-
bilis, sicut scriptum est: Quicumque in Chri-
stum Jesum baptizati sumus, in mortem ipsius
baptizati sumus.*

* f. ascen-
dit.

*S. Joan. Chrysost. hom. 2. in epist. ad Rom.
Qui enim mortuus est, justificatus est à pec-
cato. De quolibet homine hoc ait. (A-
postolus.) quod quemadmodum, qui è vitâ
decessit, in posterum peccato liberatur,
mortuus cum jaceat: sic & is, qui à baptis-
mo * descendit. Quandoquidem enim illic
semel mortuus est, peccato omninò mor-
tuus maneat, oportet.*

XLIV.

Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes nostræ nascuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor quo nos ipsos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus.

Joan. 5. 29.
edit. 1693.
1699.

S. Leo Serm. 5. de jejun. 7. mensis. Duo amores sunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diversæ qualitatibus, sicut dividuntur authoribus; ~~naturalis~~ enim animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei amator est, aut mundi; in dilectione Dei nulla nimia, in dilectione autem mundi, cuncta sunt noxia.

mutabilis

S. Aug. lib. 9. de Trinit. c. 7. n. 8. Nemo volens aliquid facit, quod non in corde suo prius dixerit, quod verbum amore concipitur, siue creaturæ, siue creatoris, id est, naturæ mutabilis, aut incommutabilis veritatis. Ergo aut cupiditate aut charitate, non quod non sit amanda creatura, sed si ad creatorem refertur ille amor, non jam cupiditas, sed charitas erit; tunc enim est cupiditas, cum propter se amatur creatura, tunc non utentem adjuvat, sed corrumpit fruentem.

Idem, lib. 2. de pecc. meritis c. 18. Voluntas mirum si potest in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec mala sit. Aut enim justitiam diligimus, & bona est, aut si omnino non diligimus, non bona est. Quis

ve-

verò dubitet voluntatem nullo modo iustitiam diligentem, non modò esse malam, sed etiam pessimam voluntatem?

Idem, lib. de grat. Christi. c. 20. Aliud est charitas radix bonorum, aliud cupiditas radix malorum, tantùmque inter se differunt, quantum virtus est vitium.

S. Greg. mag. lib. 18. moral. c. 9. Qui terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur. Esse quidem sine delectatione anima nunquam potest, nam aut infimis delectatur aut summis, & quanto altiori studio exercetur ad summa, tantò majori fastidio torpescit ad infima: quantòque acriore curâ inardescit ad infima, tantò tepore damnabili frigescit à summis.

S. Fulg. lib. 1 ad Monimum. c. 18. Voluntas porrò creaturæ sine qualicumque amore non potest esse, nec si potest diligere, ut amorem suum non velit ad aliquid religare: quæ inter summum bonum à quo creata est, & infimum bonum qui prælata est, medio quodam loco posita, profectò aut in infimo bono necesse est, miserabiliter jaceat, aut in summo bono veraciter, feliciterque conquiescat.

O B S E R V A T I O.

Omnis amor deliberatus creaturæ rationalis necesse est, ut sistat alicubi, (neque enim progreditur in infinitum) Igitur in Deo hæret aut in creaturâ: si prius, charitas dicitur, adeoque est amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; si posterius, cupiditas est, atque ita
in

cum Script. & Patrum testimoniis. 69
in individuo fit malus ille amor, quantum-
vis fortè ex genere suo bonus. Quis enim
neget malum esse, amore creaturis inhæ-
rere propter se ipsas?

XLV.

Amore Dei in corde peccatorum non amplius Luc. 5. 13.
edit. 1693.
*regnante, necesse est, ut in eo regnet car-
nalis cupiditas, omnesque actiones ejus cor-
rumpat.*

S. August. in Enchir. c. 117. Regnat carna-
lis cupiditas, ubi non est Dei charitus.

Idem, lib. 2. oper. imperf. c. 226. Concupif-
centia quæ non potest esse nisi in carne mor-
tali, in eis regnat, qui desideriis ejus ad ma-
la perpetranda consentunt.

Idem, in Psal. 18. enarr. 2. n. 15. Qui
noluerit servire charitati, necesse est ut
serviat iniquitati.

Idem, de doct. Christ. lib. 3. c. 10. Cha-
ritatem voco motum animi ad fruendum
Deo propter ipsum, & se atque proximo
propter Deum. Cupiditatem autem mo-
tum animi ad fruendum se, & proximo,
& quolibet corpore non propter Deum...
quantò autem magis regnum cupiditatis
destruitur, tantò charitatis augetur.

OBSERVATIO.

Sicut concupiscentia regnat, juxta Augu-
stinum, dum desideriis ejus ad mala per-
petranda consentit homo, five, ut aliis ver-
bis dicit, dum animus movetur ad fruen-
dum se & proximo, & quolibet corpore
non

non propter Deum, ita & amor Dei, seu charitas *regnare* in corde rectè dicitur, dum animus movetur ad fruendum Deo propter ipsum; ubi ergo nullus amplius huiusmodi motus est in corde, totum necesse est ut occupet cupiditas, & sic omnes actiones ejus corrumpuntur, quid enim à cupiditate malorum omnium radice nasci potest nisi corruptum?

XLVI.

Marc. 5.
28. edit.
1693.
1699.

Cupiditas, aut charitas, usum sensuum bonum vel malum faciunt.

S. August. Epist. 155. ad Maced. n. 15. Non faciunt honos vel malos mores, nisi boni vel mali amores.

Idem, lib. 4. contra Jul. c. 3. n. 33. Amor fruendi quibuscumque creaturis sine amore creatoris, non est à Deo: amor autem Dei, quo pervenitur ad Deum, non est nisi à Deo Patre per Jesum Christum cum Spiritu Sancto. Per hunc amorem creatoris, benè quisque utitur etiam creaturis. Sine hoc amore creatoris, nullis ququam benè utitur creaturis.

Idem, l. 2. ad Simpl. n. 10. Donis Dei non benè utitur, nisi charitas.

Idem, epist. 177. n. 17. Caritas sola non peccat.

OBSERVATIO.

In hac propositione, aliisque in quibus occurrit vox *charitas*, per charitatem intelligit

cum Script. & Patrum testimoniis. 71
ligit author, idem quod Augustinus, scilicet,
*motum animi ad fruendum Deo propter ip-
sum, & se atque proximo propter Deum.*
Quod semel monuisse, sufficiat. Porro
frui est amore alicui rei inhærere propter
seipsam, ut idem Aug. ait *l. 1. de doctr.
Christ. c. 4.*

XLVII.

*Obedientia legis profluere debet ex fonte, & Math. 23.
hic fons est charitas. Quando Dei amor est 26. edit.
illius principium interius, & Dei gloria 1693.
ejus finis, tunc purum est quod apparet
exterius; alioquin non est nisi hypocrisis,
aut falsa justitia.*

*Sap. 7. v. 19. Dilectio, custodia le-
gum illius (sapientia) est.*

*Rom. 13. v. 10. Plenitudo legis est
dilectio.*

*Aug. in Psal. 67. v. 18. Per charita-
tem lex impletur, non per timorem.*

*Idem, de grat. Christ. c. 26. Etsi man-
datum Dei, videtur aliquando à non dili-
gentibus, sed à timentibus fieri, tamen ubi
non est dilectio, nullum bonum opus im-
putatur, nec rectè bonum opus voca-
tur.*

*Idem, l. de dono persever. c. 16. Quâ
unâ (charitate) Deo veraciter & suaviter
obeditur.*

*Idem, lib. 19. contr. Faust. c. 27. Solâ
caritate justitia legis potest impleri.*

*Idem, lib. de catb. rud. c. 20. Legem
non implet nisi charitas.*

Idem,

Idem, cont. 2. epist. Pelag. lib. 3. c. 7. 20. Sic eos littera occidit, aut apertè etiam sibi reos, non faciendo quod præcipit; aut putando se facere, quod spiritali, quæ ex Deo est, non faciunt charitate, ita remanent aut apertè iniqui, aut fallaciter iusti.

Idem, qu. 54. in Deut. Si forinsecus ea quæ Deus jubet, manibus fiant, & in corde non fiant, nemo est tam insulsus, qui præcepta arbitretur impleri.

In corde, id est, ex charitate, ut ex eodem patet in Psal. 77. n. 10. Ex corde nullo modo fieri potest, quod formidine fit pænæ, non dilectione justitiæ.

S. Joan. Chryst. hom. 19. in epist. ad Heb. Nullum est bonum, quod non fit charitatis.

Idem, serm. de charitate, quæ cuncta dirigit & perficit. Charitatem, optimum amoris genus inter nos fanciamus, quando nihil est boni & honesti; quin ortum ex eâ ducat. Caritas enim, ut Paulus inquit, legis est adimpletio.

S. Prosper, sent. 223. Plenitudo legis caritas est, quia per caritatem lex impletur, non per timorem.

S. Greg. Mag, hom. 27. in evang. n. 1. Omne mandatum de Solâ dilectione est, & omnia unum præceptum sunt, quia quidquid præcipitur in solâ charitate solidatur. Ut enim arboris rami ex unâ radice prodeunt, sic multæ virtutes ex unâ caritate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis.

XLVIII.

Quid aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi aberratio, & nisi peccatum sine fidei lumine, sine Christo, & sine charitate. Eph. 5.8. edit. 1693. 1699.

Ad Eph. 5. v. 8. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.

Origenes, l. 10. in ep. ad Rom. in hæc verba, Omne quod non est ex fide peccatum est. In hoc sermone credentium quoque negligentes, & desides animos vinculo arctiore constringit, ut nihil sine fide agant, nihil sine fide dicant, nec absque fide aliquid cogitent, quia si quid gefferis sine fide, si locutus fueris, si etiam cogita-veris, peccas. Hoc idem est, quod in aliis dicit: Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

S. Aug. in epist. Joan. tract. 10. n. 1. Opera tua præterita, antequam crederes, vel nulla erant, vel si bona videbantur, inania erant. Si enim nulla erant; sic eras quasi homo sine pedibus, aut vexatis pedibus ambulare non valens; si autem bona videbantur, antequam crederes, currebas quidem, sed præter viam currendo, errabas potius quam perveniebas. Est ergo nobis & currendum, & in viâ currendum. Qui præter viam currit, inaniter currit: imò ad laborem currit. Tantò plus errat, quanto præter viam currit.

Idem, in Psal. 31, n. 4. Ea ipsa opera,
D ra,

ra, quæ dicuntur ante fidem, quamvis videantur hominibus laudabilia, inania sunt. Ità mihi videtur esse, ut magnæ vires, & cursus celerimus præter viam. Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem, ubi fides non erat, bonum opus non erat, bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit.

Idem, lib. 3. contr. 2. epist. Pelag. ad Bonif. Pap. c. 5. n. 14. Sine ipsâ (fide) etiam quæ videntur bona opera, in peccata vertuntur; omne enim quod non est ex fide, peccatum est.

Idem, lib. 4. contra Julian. c. 3. n. 30. Si gentilis, inquis, nudum operuerit, nunquid quia non est ex fide, peccatum est? Prorsus in quantum non est ex fide, peccatum est; non quia per se ipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est: sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.

Ibid, n. 31. Quod si & ipsa (misericordia) per se ipsam naturali compassione opus est bonum, etiam isto bono malè utitur, qui infideliter utitur; & hoc bonum malè facit, qui infideliter facit, qui autem malè facit aliquid, profectò peccat.

Ibid, n. 33. tractans hæc verba evangelii, Si oculus tuus nequam est, totum corpus tuum tenebrosum erit.

Hunc oculum (*inquit*) agnosce intentionem, quâ facit quisque quod facit; & per hoc discite eum, qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc est, ejus qui per dilectionem operatur, totum quasi corpus, quod illis, velut membris, operibus constat,

Idem.

cum Script. & Patrum testimoniis. 75
stat, tenebrosum esse, hoc est, plenum nigredine peccatorum.

S. Prosper in Carm. c. 19.

Ergo voluntatis genitrix, operumque creatrix *

Non est ex merito; quoniam quod non fit ab illâ,

* fides.

Non benè fit: quem non recto via limite ducit,

Quantò plus graditur, tantò longinquius errat.

Ibid. c. 16.

Omne etenim probitatis opus, nisi semine veræ

Exoritur fidei, peccatum est, inque reatum

Vertitur, & sterilis cumulat sibi gloria pœnam.

Idem, sent. 106. Omnis infidelium vita, peccatum est, nihilque bonum sine summo bono: ubi deest agnitio æternæ atque incommutabilis veritatis, falsa virtus est, etiam in optimis moribus.

Author de vocatione omnium gentium. lib. 1.

c. 7. Sine cultu veri Dei, etiam quod virtus esse videtur, peccatum est, nec placere ullus Deo sine Deo potest. Qui verò Deo non placet, cui nisi sibi & diabolo placet?

Julianus Pomerius, l. 3. de vitâ contemp. c.

1. Non dixit (Apostolus) *Omne quod non est ex fide nihil est*, sed dicendo, *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, declaravit quòd omnia bona, aut ex fide orta, virtutes sunt, quæ profectò justificant; aut si fuerint sine fide, non sunt aliqua bona credenda, sed

vitia, quæ non juvant suos operarios; sed condemnant, inflatosque præcipitant, atque à finibus æternæ salutis eliminant: sed quid ego hæc de infidelibus, unde nullus ambigere videtur, exaggero?

S. Bernardus, serm. 51. in cant. v. 2. Sine fide impossibile est placere Deo, Paulo adtestante, magis autem æquè ipso docente, omne quod non est ex fide, peccatum est. Itaque nec sine flore fructus, *nec sine fide opus bonum.*

PRO his verbis: SINE CHRISTO. Math. c. 4. v. 13, 14, 16. Relictâ civitate Nazareth, venit & habitavit in Capharnaum. Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam.... *Populus qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam: & sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.*

Joan. c. 8. v. 12. Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

Ibid, c. 12. v. 46. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat.

Ibid. c. 14. v. 6. Ego sum via, & veritas, & vita: nemo venit ad patrem, nisi per me.

S. Hieronymus, in epist. ad Gal. c. 4. Sine Christo omnis virtus in vitio est.

S. Aug. Serm. 176. aliàs 10. de verb. Apost. c. 6. Christo debemus, quòd sumus, quòd homines sumus; quòd benè viximus, quòd rectè intelleximus, illi debemus, nostrum nisi peccatum, quod habemus.

S. Prosper, epist. ad Ruf. c. 7. Agnoscat se humana debilitas, & in primo homine uni-

universarum generationum damnata successio : & cum mortui vivificantur, cum cæci illuminantur, cum impii justificantur, confiteantur vitam, & lumen, & justitiam suam Jesum Christum.

Idem, in carm. c. 40.

Christus enim tua justitia est, quo te ducere oportet

Currere, ne cursus, Christo sine, sit vagus error

Conc. Araus. II, cap. 22. Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum; si quid autem habet homo veritatis atque justitiæ, ab illo fonte est, quem sitire debemus in hac eremo, ut ex eo quasi gustis quibusdam irrorati, non deficiamus in viâ.

S. Bernardus, serm. de annunt. Nos qui de nihilo creati sumus, constat, quia si nobis ipsis relinquimur, in peccatum semper, quod nihil est, labimur.

PRO his verbis, SINE CHARITATE Eph. c. I. v. 4. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu ejus in charitate.

S. Aug. op. imp. lib. I. c. 107. Ab hac necessitate servitutis ille liberat, qui non solum dat præcepta per legem, verum etiam donat per spiritum charitatem, cujus delectatione vincatur delectatio peccati : *alioquin perseverat invicta.*

Idem, de Spir. & litt. c. 14. n. 26. Non fructus est bonus, qui de charitatis radice non surgit.

Idem, de grat. & lib. arb. c. 18. Quidquid

se putaverit homo benè facere, si fiat sine charitate, nullo modo fit benè.

Idem, lib. de pecc. merit. & remis. Quis dubitet voluntatem nullo modo justitiam diligentem, non modò esse malam, sed etiam pessimam voluntatem?

O B S E R V A T I O.

Verissimum est, quòd non aliud simus quàm tenebræ, quàm aberratio & peccatum sine charitate, si charitatem cum Augustino latè sumas, pro quolibet motu animi ad fruendum Deo propter ipsum, nam nec fides, si modò vera sit, ac distincta à fide dæmonum, tali motu caret, quippe pio affectu in divinam fertur veritatem, qui fidem habet Christianam, etiam informem; atqui sine fide saltem inchoata, nil esse possumus nisi tenebræ, aberratio & peccatum, ut ad hanc ipsam propositionem vidimus sat fusè ex Patribus.

XLIX.

Marc. 7.
22. 23. edit.
1693.
1699.

Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine amore Dei.

S. Aug. lib. 3. de doct. Christ. c. 10. Non præcipit Scriptura nisi charitatem; nec culpatur nisi cupiditas. . . Charitatem voco motum animi ad fruendum Deo propter Deum. Cupiditatem autem motum animi ad fruendum se, & proximo, & quolibet corpore non propter Deum.

Idem, de civit. Dei, l. 14. c. 4. Non fit

cum Script. & Patrum testimonis. 79
fit peccatum, nisi eâ voluntate quâ volu-
mus ut benè fit nobis, vel nolumus, ut
malè fit nobis.

Idem, in Psalm 67. n. 41. Ea sola bo-
na opera dicenda sunt, quæ fiunt per di-
lectionem Dei. Hæc autem necesse est
ut antecedit fides, quoniam nullus opera-
tur per dilectionem, nisi priùs credat in
Deum.

S. Prosper, sent. 112. Quomodo radix
omnium malorum cupiditas est, sic radix
omnium bonorum est charitas.

L.

Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si
spiritus charitatis non est ille, qui cla-
mat.

Rom. 8.
15. edit.
1693.
1699.

Ad Rom. VIII. v. 15. Non accepistis
spiritum servitutis iterùm in timore, sed
accepistis spiritum adoptionis filiorum, in
quo clamamus: Abba, Pater.

I. ad Cor. XIII. v. 1. Si linguis ho-
minum loquar & Angelorum, charitatem
autem non habeam, factus sum velut æs
sonans, aut cymbalum tinniens.

S. Aug. serm. 71. n. 29. Apostolus di-
cit, misit Deus spiritum filii sui in corda
nostra clamantem, Abba, Pater: hoc est,
clamare facientem. Nos enim clamamus,
sed in illo, id est, ipso diffundente cari-
tatem in cordibus nostris, sine quâ inaniter
clamat, quicumque clamat.

Idem, tract. 74. in Joan. Nemo dicit,
Dominus Jesus, animo, verbo, facto, cor-

de, ore, opere, nemo dicit, Dominus Jesus, in spiritu sancto, & nemo sic dicit, nisi qui diligit.

LI.

Heb. 13. 39. *Fides justificat, quando operatur; sed ipsa non operatur, nisi per charitatem.*
edit. 1693.
1699.

Ad Rom. 111. 28. Arbitramur justificari hominem per fidem.

Ad Gal. v. 5. 6. Nos spiritu ex fide, spem justitiæ expectamus. Nam in Christo Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium; sed fides, quæ per dilectionem operatur.

S. Aug. enarr. 2. in psalm 31. Si fides sine dilectione sit, sine opere erit.

Idem, serm. 156. n. 5. al. 13. de verbis Apostoli. Fides benè operari non potest, nisi per dilectionem. Ipsa est enim fidelium fides. Ipsa est vera gratiæ fides, ne sit dæmonum fides: quia & dæmones credunt, & contremiscunt. Illa est ergo laudabilis fides, ipsa est vera gratiæ fides quæ per dilectionem operatur.

Idem, in expos. ep. ad Gal. initio. Non aufert peccata, nisi gratia fidei, quæ per dilectionem operatur.

Idem, epist. 186. n. 4. Opera ex gratiâ, non ex operibus gratia, quoniam fides quæ per dilectionem operatur, nihil operaretur, nisi ipsa dilectio Dei diffunderetur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

OB-

OBSERVATIO.

Sensus prioris partis est, hominem justificari per fidem, sed eam fidem non esse operibus destitutam: posterioris autem, ipsam (*fidem justificantem*) quā talis est, non operari nisi per charitatem, nam quatenus justificans est, non operatur per timorem, ut disertissimis verbis affirmat Augustinus: *Hæc est fides* (inquit, loquens de fide filiorum seu de fide justificante) *quæ per dilectionem operatur, non per timorem, non formidando penam, sed amando justitiam.*

Lib. de
Spir. &
litt. c. 32. 56.

LII.

Omnia alia salutis media continentur in fide, tanquam in suo germine, & semine; sed hæc fides non est absque amore & fiducia.

Act. 10.
43. edit.
1693.
1699.

Act. 10. v. 43. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes qui credunt in eum.

Rom. 10. v. 9. Si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris.

S. Aug. in Psal. 89. n. 17. Opus ergo unum est in quo sunt omnia, fides quæ per dilectionem operatur.

Author de voc. omn. gent. l. 1. c. 24. Abundè...demonstratum est, fidem quā justificatur impius, nisi ex Dei munere non

haberi, eamque nullis meritis præcedentibus tribui, sed ad hoc donari, ut principium possit esse meritorum; & cum ipsa data fuerit non petita, ipsius jam petitionibus bona cætera conferantur.

S. Thomas in c. 11. Heb. v. 1. Fides ordinatur ad res sperandas, quasi quoddam inchoativum, in quo totum quasi essentialiter continetur, sicut conclusiones in principiis.

OBSERVATIO.

In fide, non qualicumque, sed tali, quæ cum amore, & fiduciâ conjungitur, dicit author, velut in germine ac semine omnia alia salutis media contineri, quod verissimum esse cuiusvis patebit rem paulò attentius consideranti. Talis namque fides piè orat, atqui orationem piam esse velut germen & semen omnium gratiarum, omniumque virtutum quis neget, cum hæc omnia oratione impetrentur? Jam nec externa salutis media, qualia sunt sacramentorum susceptio in evangelio præscripta, & ecclesiastica præcepta, ullatenus excluduntur; quippe qui tali fide donatus est, habet proculdubio propositum ac voluntatem, saltem implicitam, ea omnia peragendi, quæ & Evangelium & Ecclesia mandaverint. Itaque omnia in hujusmodi fide includi rectè dicuntur, ad eum ferè modum, quo de vero re-
Et amore pronuntiat S. Leo magnus: eum *in semetipso habere & apostolicas autoritates, & canonicas sanctiones.*

Epist. 37.
ad Raven-
nium.

LIII.

*Sala charitas Christiano modo facit (actiones
Christianas) per relationem ad Deum, &
Jesum Christum.*

Colof. 3.
14. edita
1693.
1699.

*1 ad Cor. 10. 31. Sive manducatis, si-
ve bibitis, sive aliud quid facitis, omnia
in gloriam Dei facite.*

*Ad Col. 3. 17. Omne quodcumque fa-
citis in verbo aut in opere, omnia in no-
mine Domini Jesu Christi.*

*S. Basil. in reg. fusiùs disput. interrog. 5.
Christianus si actiones suas omnes, sive mi-
nores, sive majores ad Dei voluntatem di-
rexerit . . . Pauli præcepto illi satisfaciet: Si-
ve manducatis, sive bibitis, sive quid aliud fa-
citis, omnia in gloriam Dei facite.*

*S. Aug. de corr. & grat. c. 3. Præci-
pit Apostolus dicens: Omnia vestra in cha-
ritate fiant.*

*Idem, de gr. & lib. arb. c. 18. Quid-
quid se putaverit homo facere benè, si fiat
sine caritate, nullo modo fit benè.*

*Idem, ench. c. 121. Omnis præcepti fi-
nis est caritas, id est; ad caritatem refertur
omne præceptum, quod verò ita fit, vel
timore pænæ, vel aliquâ intentione carna-
li, ut non referatur ad illam caritatem,
quam diffundit Spiritus sanctus in cordibus
nostris, nondum fit quemadmodum fieri
oportet, quamvis fieri videatur.*

*Idem, lib. 1 de doct. Christ. c. 22. Hæc
regula dilectionis divinitus constituta est:
Diliges, inquit, proximum tuum sicut te ip-
sum.*

sum : Deum verò ex toto corde, & ex totâ animâ, & ex totâ mente, ut omnes cogitationes tuas, & omnem vitam, & omnem intellectum in illum conferas, à quo habes ea ipsa quæ confers. Cùm autem ait, *toto corde, totâ animâ, totâ mente*, nullam vitæ nostræ partem reliquit, quæ vacare debeat, & quasi locum dare, ut aliâ re velit frui, sed quidquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quo totus dilectionis impetus currit. Quisque ergo rectè proximum diligit, hoc cum eo debet agere, ut etiam ipse toto corde, totâ animâ, totâ mente diligat Deum. Sic enim eum diligens tanquam seipsum, totam dilectionem sui, & illius refert in illam dilectionem Dei, quæ nullum à se rivulum duci extrâ patitur, cujus derivatione minuatur.

S. Prosper, lib. contra Collat. Quasi ullus sit bonæ voluntatis motus, nisi quem creaverit diffusæ per Spiritum sanctum charitatis afflatus.

S. Bernardus, serm. 2. de divers. n. 5. Quidquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei.

Serm. 2. de divers, cui titulus, de miseriâ humanâ. Totum est vanitas, totum stultitia, totum dementia, quidquid facis in hoc mundo, præter id solùm, quod in Deum, & propter Deum, & ad honorem Dei facis.

Idem, serm. 1. in octav. Paschæ. n. 7. Virtus charitatis sola castificat animum, sola purgat intentionem.

S. Thomas, in cap. 3. ad Coloss. lectione 3.

cum Script. & Patrum testimoniis. 85
*in hæc verba Pauli : Omnia in nomine Domini
Jesu Christi.* Quidam dicunt quòd hoc est
consilium, sed hoc non est verum.

Idem, 2. 2. q. 69. art. 1. sed contra: Ex præ-
cepto tenemur omnia in gloriam Dei facere,
ut patet 1. ad Cor. 10.

Idem, 1. 2. q. 100. a. 10. ad 2. Sub præ-
cepto charitatis continetur, ut diligatur Deus
ex toto corde : ad quod pertinet, ut om-
nia referantur in Deum ; & ideò præcep-
tum charitatis implere homo non potest, nisi
etiam omnia referantur in Deum.

LIV.

1 ad Cor.
13. 1. edita
1693.
1699.

*Sola charitas est, quæ Deo loquitur, eam so-
lam Deus audit.*

1 ad Cor. 13. 1. Si linguis hominum lo-
quar & angelorum, charitatem autem non
habeam, factus sum velut æs sonans, aut
cymbalum tinniens.

S. Aug. enarr. in Psalm 37. n. 14. Con-
tinuum desiderium tuum, continua vox tua
est. Tacebis si amare destiteris. Frigus cha-
ritatis, silentium cordis est : flagrantia cha-
ritatis, clamor cordis est.

Idem, enarr. in Psalm 119. Multi sonant
voce, & corde muti sunt. Multi tacent la-
biis, & clamant affectu, quia ad cor ho-
minis, aures Dei. Sicut aures corporales
ad os hominis ; sic cor hominis ad aures
Dei.

S. Prosp. sent. 100. Clamor ad Deum est
intentio cordis, & flagrantia dilectionis.

LV.

1 ad Cor. 9. 24. *Deus non coronat nisi charitatem; qui currit ex alio motivo, in vanum currit.*
edit. 1693
1699.

1 ad Cor. 13. 3. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

2 ad Timoth. 4. Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illâ die justus iudex: non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt adventum ejus.

Jacob. 1. 12. Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

S. Aug. serm. 83 de verb. evang. Math. n. 21. Universa inutiliter habet, qui unum illud (charitatis donum) quo universis utatur, non habet.

Idem, tract. 9. in evang. Joan. n. 8. Charitas si desit, frustra habentur cætera: si adsit, recte habentur omnia.

Idem hom. 50. Ipsa est (charitas) quæ potest sufficere, si cætera non sint. Si autem sola desit, nihil prodest, quidquid habitum fuerit. Sola sufficit, si adsit: cætera omnia nihil profunt, si sola charitas desit.

LVI.

*Deus non remunerat nisi charitatem, quoniam
charitas sola Deum honorat.*

Math.
25. 36.
edit. 1693.
1699.

*S. Aug. ep. 176 ad Hieronymum. n. 11.
Quid est pietas nisi Dei cultus? & unde ille
colitur, nisi charitate?*

*Idem, ep. 186. al. 106. Sola caritas benè
operatur.*

*Idem, epist. 177. al. 95. n. 17. Caritas
sola non peccat.*

*Idem, de grat. Christi. c. 26. Ubi non
est dilectio, nullum bonum opus imputa-
tur, nec rectè bonum opus vocatur.*

*Idem rursus epist. 167. n. 15. Ut gene-
raliter, breviterque complectar, quam de
virtute habeam notionem, quod ad rectè
vivendum attinet, virtus est charitas quâ id
quod diligendum est diligitur.*

*S. Greg. hom. 27. in Evang. n. 1. Quid-
quid præcipitur, in solâ charitate solidatur.
Ut enim multi arboris rami ex unâ radice
prodeunt, sic multæ virtutes ex unâ chari-
tate generantur. Nec habet aliquid viridi-
tatis ramus boni operis, si non manet in
radice charitatis.*

LVII.

*Totum deest peccatori, quando ei deest spes;
& non est spes in Deo, ubi non est amor
Dei.*

Math. 27.
5.
edit. 1693.
1699.

*S. Aug. in Enchirid. c. 8. Spes verò esse
fine*

sine amore non potest.... Proinde nec amor sine spe est, nec sine amore spes, nec utrumque sine fide.

S. Bernard, Serm. 3. in festo annunt. B. M. V. Sola spes apud te miserationis obtinet locum: nec oleum misericordiæ nisi in vase fiduciæ ponis.

OBSERVATIO.

Morali sensu dicitur totum deesse peccatori, quando ei deest spes, quia nimirum reliqua sine spe non profunt ut misericordiam consequatur, juxta proximè citata Bernardi verba. Quomodo & Apostolus dicit in priore ad Corinthios Capite decimo tertio, *Si charitatem non habuero, nihil sum.*

LVIII.

Joan 4. 8. Nec Deus est, nec religio, ubi non est charitas..
edit. 1693.
1699.

1. Joan. 4. 16. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

Ibid v. 8. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas est.

Ad Ephes. 2. 12. Eratis illo in tempore sine Christo. . . . & sine Deo in hoc mundo.

S. Aug. in enchirid. c. 5. Si diligenter quæ ad Christum pertinent, cogitentur, nomine tenus invenitur Christus apud quoslibet hæreticos qui se Christianos vocari volunt; *reipsa verò non est apud eos.*

Idem

Idem in psal. 141. n. 4. Ubi est ipse Deus? Interroga Johannem, *Deus caritas est.* Quisquis habet caritatem... conscientiam suam attendat, & ibi videt Deum. Si caritas ibi non habitat, non ibi habitat Deus, si autem caritas ibi habitat, Deus ibi habitat.

Idem, l. 12. de Trinit. c. 14. n. 22. Et quis cultus ejus (Dei) nisi amor ejus?

Idem, epist. 140. c. 18. n. 45. Pietas cultus Dei est, nec colitur ille nisi amando.

Ibid. *Qui timetis Dominum laudate eum:* quis autem veraciter laudat, nisi qui sinceriter amat? Tantumdem ergo est, ac si diceret, qui timetis Dominum, amate eum.

Idem, l. 10. de Civit. Dei c. 3. Deo sacrificamus hostiam humilitatis & laudis in arâ cordis igne fervidæ charitatis.... Hic est Dei cultus, hæc vera religio, hæc recta pietas, hæc tantum Deo debita servitus.

S. Petrus Chrysologus, serm. 53. de pace. Caritas ex Deo est; sine Deo ergo est, qui non habet caritatem.

OBSERVATIO.

Sic habet author: *Il n'y a ni Dieu, ni religion, où il n'y a point de charité; puisque Dieu est la charité même, & que c'est dans la charité que consiste la connoissance salutaire, & le vrai culte de Dieu.* NEC DEUS est, nec religio, ubi non est caritas, quandoquidem Deus sit ipsa caritas; ac Dei notitia salutaris, verusque cultus in charitate consistat. Itaque sensus propositionis est; sine charitate tam latè sumtâ, ut etiam fidei & spei di-

90 *Propos. damnat. Collatio*
dilectionem sub se comprehendat, neque
Deum salutari notitiâ cognosci ab homine,
neque verè, prout oportet, ab eo coli;
quod verissimum est: nam cultus Deo de-
bitus præcipuè interior est, juxta illud Chri-
sti, *spiritus est Deus, & eos qui adorant eum,*
in Spiritu & veritate oportet adorare. Porro
interior ille cultus totus in charitate (sumtâ
ut an e) fitus est. Quocircâ qui cultum Dei
exteriorem ab interiore sejungunt, Deum
nullatenus diligentes, nequaquam Deum
verè colunt, prout oportet, quantumlibet
vera Sacramenta suscipiant, aut ipsa etiam
sacrosancta mysteria celebrent.

LIX.

Joan.
10 25.
edit. 1693.

Oratio impiorum est novum peccatum; & quod
Deus illis concedit, est novum in eos ju-
dicium.

Prov. 15. 8. Victimæ impiorum abo-
minabiles Domino,

Ibid, 28. 9. Qui declinat aures suas, ne
audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.

Psal. 108. 6. Et oratio ejus fiat in pec-
catum.

S. Aug. in hunc locum Psalmi. Oratio
quæ non fit per Christum, non solum non
potest delere peccatum, sed etiam ipsa fit
peccatum.

Idem, Serm. 56. n. 2. Si oras mala ini-
micis tuis, oratio tua fiet in peccatum.

S. Greg. Magnus l. 10. Moral. c. 15. n. 27.
QUI AVERTIT aurem suam ne audiat legem,
oratio ejus erit execrabilis. Cor quippe nos
in

in petitione reprehendit, cum resistere se præceptis ejus quem postulat, meminit: & *oratio sit execrabilis*, cum à censurâ avertitur legis: quia dignum profectò est, ut ab ejus beneficiis sit quisque extraneus, cujus nimirum jussionibus non vult esse subiectus.

S. Bernardus, serm. 71. in Cantica, n. 13. Nec illius orationem aliquo modo exaudiet (Deus), qui amat orare in angulis platearum, ut ab hominibus videatur. Nempe oratio peccatoris execrabilis erit.

S. Greg. Nyssenus de oratione Dominicâ, orat. 2. Si quis gravi, tardoque corde, ut inquit Scriptura atque mendacium quærens, audet orationis verba usurpare, sciat is quòd non cælestem patrem invocat, sed infernum, qui & ipse mendax est, & ejus quod in unoquoque conflatur, mendacii Pater existit.

OBSERVATIO.

Oratio impiorum in impietate permanentium, ac postulantium sibi concedi quidpiam non bono fine, (ut Judæi ab Christo requirentes, an esset Christus) manifestè est novum peccatum, & si illud concesserit Deus, erit id absque dubio novum in eos judicium. Porro ad hunc sensum satis determinabatur propositio per verba Authoris immediatè præcedentia in edit. 1699.; sed evidentissimè in edit. 1693. Vocis unius adjectione. *Une TELLE priere des impies est un nouveau peché, & ce que Dieu accorde alors est un nouvel effet de son jugement & de sa*

sa colere. TALIS oratio impiorum est novum peccatum, & quod tunc Deus illis concedit, iudicii atque iræ illius novus effectus est. Verum, ut alibi, ita & hîc æquitatis omnis Romani censores immemores fuere.

LX.

Math. 27.

5.

edit. 1693.

1699.

Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quod hæc est magis violenta, eò magis ducit ad desperationem.

S. Basilus in hæc verba Psalm. 32. Diligit misericordiam & iudicium. Hæc inter se conjuncta sunt, misericordia cum iudicio: ne misericordia sola supinitatem & lentorem animabus ingeneret: aut iudicium, si per se consideretur, in eisdem desperationem operetur.

S. Greg. Pap. lib. 1. Moral. c. 35. n. 48. Holocaustum per singulos filios offerimus, cum pro unaquaque virtute Domino hostiam nostræ precis immolamus.... Nectimor, dum plus justò trepidat, in desperationis foveam mergat.

S. Bernard. epist. 87. n. 4. Vides quem timorem tibi incutere niter, non qui tibi fit laqueus desperationis, sed qui spem acquirat beatitudinis. Est siquidem timor inutilis, tristis, crudelis, qui veniam, quia non quærit, non consequitur.... (hujus) misera soboles est..desperatio.

Enchirid Colonienſe, tit de pœnit. Impius concepto timore servili ex metu supplicii, atque ibi consistens, in desperationem adigitur,

cum Script. & Patrum testimoniis. 93
tur, quod videre est in Cain, Pharaone,
Achab & Judâ proditore.

*Institutio ad pietatem christianam secundum
doctrinam catholicam, jussu Concil. Moguntini
an. 1549. edita.* Timori fervili, per se ip-
sum solum, adeò nihil in conversione pec-
catoris tribui debet, ut eum desperationi
quàm conversioni aptiorem esse judicari
oporteat.

OBSERVATIO.

De timore supplicii, qui *solus* fit, loqui-
tur author, id est, de timore, cui nulla
spes veniæ consequendæ adjuncta est (ut
patet ex contextu) porro quò magis vio-
lentus est hujuscemodi timor, eò magis
ducit ad desperationem, *occasionaliter* nem-
pe, quòd homini corrupto occasionem tan-
tò magis præbeat desperandi. Itemque quò
magis homo *Sic* timens irascitur sibi, sese-
que punit severiùs, eò est in desperationem
proclivior, ut funesta nimium experientia
comprobat. Quare & Patres timorem spe
misericordiæ obtinendæ temperandum esse
admonent.

LXI.

*Timor non nisi manum cohibet; cor autem tam-
diù peccato addicitur, quamdiù ab amore
justitiæ non ducitur.*

Luc. 20.

19.
edit. 1693.
1699.

*S. Ambros. in Luc. lib. 8. n. 21. Qui me-
tuit, reprimitur, non emendatur.*

*S. Aug. 118. 18. Timor iste, quo
non*

non amatur iustitia, sed timetur poena, servilis est, & ideo non crucifigit carnem. Vivit enim peccandi voluntas; quæ tunc apparet in opere quando speratur impunitas: cum verò poena creditur secutura, latenter vivit, vivit tamen. Mallet enim licere, & dolet non licere quod lex vetat, quia non spiritualiter delectatur ejus bono, sed carnaliter malum metuit, quod minatur. Timore autem casto... carnes crucifiguntur, quoniam carnales delectationes, quæ legis litterâ vetantur potius, quàm vitantur, spiritualium bonorum delectatione vincuntur.

Idem, in Psalm. II. n. I. Qui timore poenæ, non amore iustitiæ opus legis facit, profectò invitus facit. Quod autem invitus facit, si posset fieri, mallet utique non juberi. Ac per hoc legis, quam vellet non esse, non est amicus, sed potius inimicus, nec mundatur opere, qui immundus est voluntate.

Idem, epist. 144. Inimicus iustitiæ est, qui poenæ timore non peccat: amicus autem erit, si ejus amore non peccet: tunc enim verè timebit peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum, sicut gehennas odit... Tantùm porrò quisque peccatum odit, quantum iustitiam diligit.

Idem lib. 2. Cont. adversar. legis c. 7. Desiderium peccandi. non extinguitur nisi contrario desiderio faciendi rectè, ubi fides per dilectionem operatur.

S. Greg. Mag. lib. I. Moral. c. 2. Sancta electo-

cum Script. & Patrum testimoniis. 95
electorum Ecclesia Simpliciter suæ, ac re-
ctitudinis vias timore inchoat, sed charitate
consummat; cui tunc est funditus à malo
recedere, cum ex amore Dei cæperit jam
nolle peccare. Cum verò adhuc timore
bona agit, à malo penitus non recessit:
quia eo ipso peccat, quo peccare vellet, si
peccare inultè potuisset.

S. Bernard. ep. II. n. 3. Nec timor,
nec amor privatus convertit animam. Mu-
tant interdum vultum vel actum, affectum
numquam, facit quidem etiam fervus non-
nunquam opus Dei: sed quia non sponte,
in suâ adhuc duritiâ permanere convin-
citur.

S. Thom. 1. 2. q. 107. a. 1 ad 2. Lex
vetus dicitur cohibere manum, non ani-
mum, quia qui timore pœnæ ab aliquo
peccato abstinere, non simpliciter ejus vo-
luntas à peccato recedit, sicut recedit vo-
luntas ejus, qui amore justitiæ abstinere à
peccato; & propter hoc lex nova, quæ
est lex amoris, dicitur animum cohibere.

LXII.

*Qui à malo non abstinere, nisi timore pœnæ, Math. 21.
illud committit in corde suo, & jam est reus 46.
coram Deo. edit. 1693.
1699.*

S. Aug. lib. de nat. & gratiâ. c. 57. n. 67.
Sub lege est, qui timore supplicii quod lex
minatur non amore justitiæ se sentit absti-
nere; ab opere peccati nondum liber, nec
alienus à voluntate peccandi. In ipsâ enim
voluntate reus est, quâ mallet, si fieri posset,
non

non esse quod timeat, ut liberè faciat quod occultè desiderat.

Idem, lib. I ad Bonif. c. 9. Potuit enim esse intus in affectionibus pravis prævaricator legis, & tamen conspicua opera legis implere, vel timore hominum, vel ipsius Dei, sed poenæ formidine, non dilectione & delectatione iustitiæ. Aliud est enim voluntate inclinari, ut etiam faceret, si hoc posset impunè permitti. Nam sic profectò in ipsâ intus voluntate peccat, qui non voluntate, sed timore non peccat.

Idem, de Spir. & lit. c. 32. n. 56. Illi qui sub lege sunt, timore poenæ iustitiam suam facere conantur, & ideò non faciunt Dei iustitiam, quia caritas eam facit, quam non libet, nisi quod licet, non timor qui cogitur in opere habere quod licet, cum aliud habeat in voluntate, quàm mallet, si fieri posset, licere quod non licet.

Idem, in Psalm. 77. n. 10. Ex corde nullo modo fieri potest, quod formidine fit poenæ, non dilectione iustitiæ. Nam quantum attinet ad facta quæ forinsecus aguntur, & qui timent poenam, & qui amant iustitiam non furantur; & ideò pares sunt manu, dispares corde; pares opere, dispares voluntate.

Idem, in Psalm. 93. n. 1. Docet Deus innocentiam, ut quisque innocens sit non timore poenæ, sed amore iustitiæ. Tunc liber est innocens, & verus est innocens. Qui autem timore innocens fit, non est innocens, quamvis non nocet, cui vult nocere. Non enim nocet alteri per factum
ma-

malum, sed sibi plurimum per cupiditatem malam.

Idem, epist. ad Anast. quæ nunc est 135. *al.* 144. *n.* 4. Inaniter putat victorem se esse peccati qui poenæ timore non peccat; quia etsi non impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, si subtrahas quod timetur. Ac per hoc in ipsâ voluntate reus est, qui vult facere quod non licet fieri, sed ideò non facit, quia impunè non potest fieri. Nam quantum in ipso est, mallet non esse justitiam peccata prohibentem, atque punientem. Et utique si mallet non esse justitiam, quis dubitaverit quòd eam, si posset, auferret? Ac per hoc quomodo justus est, justitiæ talis inimicus, ut eam, si potestas detur, præcipientem auferat, ne comminantem vel judicantem ferat? Inimicus ergo justitiæ est, qui poenæ timore non peccat: amicus autem erit, si ejus amore non peccet. Tunc enim verè timebit peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum, sicut gehennas odit.

Idem, Serm. 169. al. 15. de verbis Apost. *n.* 8. Qui timore poenæ non concupiscit, puto quia concupiscit.

S. Prosp. sent. 117. Eam Deus innocentiam probat, quâ homo non metu poenæ fit innocens, sed amore justitiæ. Nam qui timore non peccat, quamvis non noceat cui vult nocere, sibi tamen plurimum nocet;
E
cet;

cet; & abstinens ab iniquo opere, solâ tamen reus est voluntate.

S. Greg. Pap. in Regulâ Past. p. 3. c. 13. Si adhuc à pravâ actione formidata poena prohibet, profectò formidantis animum nulla spiritus libertas tenet. Nam si poenam non metueret, culpam proculdubio perpetraret. Ignorat itaque mens gratiam libertatis, quam ligat servitus timoris. Bona enim pro semetipsis amanda sunt, & non poenis compellentibus exequenda. Nam qui propterea bona facit, quia tormentorum mala metuit, vult non esse quod metuat, ut audenter illicita committat. Unde luce clarius constat, quòd coram Deo innocentia amittitur, ante cujus oculos desiderio peccatur.

Institutio Moguntina. Nec à malo recessisse putandus est, qui timore prohibitus malum perpetrare abstinet: nam qui metu poenæ non peccat, adhuc eo ipso peccat quòd peccare vellet, si impunè posset; & innocentiam coram Deo vel ex eo amittit, quia desiderio peccat.

LXIII.

Rom. 6.
14.
edit. 1693.
1693.

Baptizatus adhuc est sub lege, sicut Judæus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore.

S. Aug. de Nat. & grat. c. 57. Sed attendat etiam ipse (Pelagius) jam baptizatus fuisse dictum, *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, ut non ea quæ vultis faciatis.* Et ne ab ipsâ des

des faceret, & per hanc sententiam laxamentum peccandi dedisse videretur, adjungit, *quod si Spiritu ducimini, non adhuc estis sub lege*, sub lege est enim, qui timore supplicii quod lex minatur, non amore justitiæ, se sensit abstinere ab opere peccati... Ergo *si Spiritu, inquit, ducimini, non adhuc estis sub lege*, utique lege quæ timorem incutit, non tribuit charitatem, quæ charitas diffusa est in cordibus nostris, non per legis litteram, sed per Spiritum Sanctum qui datus est nobis. Hæc est lex libertatis, non servitutis, quia caritatis utique, non timoris: de quâ & Jacobus Apostolus ait, *qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis...* In quantum quisque spiritu ducitur, non est sub lege: quia in quantum condelectatur legi Dei, non est sub legis timore: quia timor tormentum habet, non delectationem.

Idem, cont. Adimant. c. 17. Hæc est brevissima & apertissima differentia duorum testamentorum, timor & amor: illud ad veterem, hoc ad novum hominem pertinet.

S. Thomas I. 2. q. 107. a. 1. ad. 2. Fuerunt tamen aliqui in statu veteris testamenti habentes caritatem, & gratiam Spiritûs Sancti, qui principaliter expectabant promissiones spirituales & æternas, & secundum hoc pertinebant ad legem novam. Similiter etiam in novo testamento sunt aliqui carnales nondum pertingentes ad perfectionem novæ legis, quos oportuit, etiam in novo Testamento, induci ad vir-

tutis opera per timorem poenarum, & per aliqua temporalia pormissa.

LXIV.

Gal. 5. 18. *Sub maledicto legis, nunquam fit bonum, quia peccatur sive faciendo malum, sive illud non nisi ob timorem evitando.*
edit. 1693.
1699.

Rom. 6. 14. Peccatum vobis non dominabitur, non enim sub lege estis, sed sub gratiâ.

Gal. 3. 10. Quicumque ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: maledictus omnis qui non permanferit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea.

S. Aug. enchirid. c. 118. n. 31. Cùm in altissimis ignorantiae tenebris nullâ resistente ratione secundum carnem vivitur, hæc sunt prima hominis. Deinde cùm per legem cognitio fuerit facta peccati, si nondum divinus adjuvat Spiritus, secundum legem volens vivere vincitur, & sciens peccat, peccatoque subditus servit: *A quo enim quis devictus est, huic & servus addictus est...* Hæc sunt secunda hominis. Si autem respexerit Deus, ut ad implenda quæ mandat ipse adjuvare credatur, & agi homo coeperit Dei Spiritu, concupiscitur adversus carnem fortiore robore caritatis: ut quamvis adhuc sit quod homini repugnet ex homine, nondum totâ infirmitate fanatâ, ex fide tamen justus vivat, justèque vivat, in quantum non cedit malæ concupiscentiæ, vincente delectatione justitiæ. Hæc sunt tertia bonæ spei ho-

hominis; in quibus si piâ perseverantiâ quisque proficiat, postrema pax restat, quæ post hanc vitam in requie Spiritus, deinde in resurrectione etiam carnis implebitur. Harum quatuor differentiarum prima est ante legem, secunda sub lege, tertia sub gratiâ, quarta in pace plenâ atque perfectâ.

Idem, in exp. quarumd. prop. epist. ad Rom.

c. 13. Quatuor istos gradus hominis distinguamus, ante legem, sub lege, sub gratiâ, in pace. Ante legem sequimur concupiscentiam carnis; sub lege, trahimur ab ea; sub gratia, nec sequimur eam, trahimur ab eâ; in pace nulla est concupiscentia carnis. Ante legem ergo non pugnamus, & peccamus, sed etiam approbamus peccata: sub lege pugnamus, sed vincimur; fatemur enim mala esse quæ facimus, & fatendo mala esse, utique nolumus facere, sed quia nondum est gratia superamur. In isto gradu ostenditur nobis quomodo jaceamus, & dum surgere volumus, & cadimus, gravius affligimur. Inde hîc dicitur, lex subintra-^{14.} vit, ut abundaret delictum..... Sic ergo^{15.} jacens, cum se quisque cognoverit, per se ipsum surgere non valere, imploret Liberatoris auxilium. Venit ergo gratia quæ donet peccata præterita, & conantem adjuvet, & tribuat caritatem justitiæ, & auferat metum; quod cum fit, tametsi desideria^{16.} quædam carnis, dum in hâc vitâ sumus, adversus Spiritum nostrum pugnant, ut eum ducant in peccatum, non tamen his desideriis consentiens Spiritus, quoniam est fixus in gratiâ, & caritate Dei, desinit peccare. Non enim in ipso desiderio

pravo, sed in nostra consensione peccamus.

Idem, de spir. & litt. c. 19. n. 34. Ex hac promissione, hoc est, ex Dei beneficio ipsa lex impletur, sine quâ promissione prævaricatores facit; vel usque ad effectum mali operis, si etiam repagula timoris concupiscentiæ flamma transcenderit, vel certè in solâ voluntate, si timor pænæ suavitatem libidinis vicerit.

(a) Quem
scilicet
non habebant.

Idem, serm. 32. al. 20. de div. n. 8. Illa decem præcepta. ipsa sunt quæ erant in illo populo vetere; sed illum populum decem præcepta timore opprimebant. Non enim erat in illis caritas, quæ est per gratiam, sed timor. Præcepta Domini pænalia erant illi populo; qui impleri non poterant (a) amore. Conabantur, sed cupiditate superabantur. . . . qui transit ad Christum, transit à timore ad amorem, & incipit amore jam posse, quod timore non poterat.

S. Gregor. lib. 9. moral. c. 41. Tunc solùm Deo vera obsequia reddimus, cum eum propter amoris fiduciam non timeamus; cum nos ad bona opera affectus, non metus dirigit; cum malum nostræ menti jam non placet, etiamsi licet. Nam qui à perversitatis operâ ex timore restringitur, perversa libenter ageret, si liceret: nequaquam ergo veraciter rectus est, qui adhuc à pravitatis desiderio liber non est. . . . vera obsequia Deo non reddimus, si ex timore mandatis illius, & non potius ex amore servimus.

OB-

OBSERVATIO.

Integer Authoris locus, si conferatur cum
iis quæ modò ex Augustino attulimus, non
ovum ovo simile magis reperietur. Qua-
tuor hominis status ubi recitavit, antè le-
gem, sub lege, sub gratiâ, in pace, sic sub-
dit. *Sous l'empire de la grace, où l'on est*
poussé par l'esprit, on fait infailliblement le
bien. Sous la malediction de la loi, on ne
fait jamais le bien, parce qu'on pèche, ou en
faisant le mal, ou en ne l'évitant que par la
crainte. Sans la loi on ne connoit, ni le mal,
ni le bien, comme on le doit connoitre. SUB
IMPERIO gratiæ, (id est in statu tertio) ubi
spiritu ducimur, infallibiliter fit bonum. Sub
maledicto legis (in statu secundo) nunquam
fit bonum, quia peccatur sive faciendo ma-
lum, sive illud nonnisi ob timorem evitando.
Sine lege (in statu primo) neque malum cogno-
scitur, neque bonum, prout oportet.

LXV.

Moyse, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores le-
gis mortui sunt, absque eo quod ullum Deo
dederint filium, cum non effecerint nisi man-
cipia per timorem.

Marc. 12.
19. edito
1693.
1699.

Joan. 1. 17. Lex per Moysen data est,
gratia & veritas per Jesum Christum facta
est.

Rom. 8. 15. Non enim accepistis spi-
ritum servitutis iterum in timore, sed acce-
pistis

pistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.

2 Cor. 3. 6. Qui & idoneos nos fecit ministros novi Testamenti, non litterâ, sed spiritu : littera enim occidit, spiritus autem vivificat.

Ibid. v. 7. 8, 9. Lex vetus dicitur, ministratio mortis, ministratio damnationis. Lex autem nova ministratio spiritus ; ministerium justitiæ.

Gal. 2. 21. Si per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est.

Ibid. c. 3. 21. 22. Si enim data esset lex quæ posset vivificare, verè ex lege esset justitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.

Ibid. c. 4. 45. Ubi venit plenitudo temporis misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.

v. 7. Itaque jam non est servus, sed liber.

& v. 22. &c. Abraham duos filios habuit ; unum de ancillâ, & unum de liberâ... quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo Testamenta. Unum quidem in monte Sina, in servitutem generans, quæ est Agar : Sina enim mons est Arabiæ, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Jerusalelem, & servit cum filiis suis. Illa autem quæ sursum est Jerusalelem, libera est : quæ est mater nostra.

v. 28. Nos autem, fratres, secundum Isaac promissionis filii sumus.

v. 31. Itaque fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ: quâ libertate Christus nos liberavit.

S. Aug. tract. 3 in Joan. n. 16. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est. Per servum lex data est, reos fecit: per imperatorem indulgentia data est, reos liberavit. *Lex per Moysen data est.* Non sibi aliquid amplius servus assignet, quàm quod per illum factum est.

Idem, exp. epist. ad Gal. n. 24. Sanati sunt ab impietate superbix, ut reconciliarentur Deo, quicumque homines humilitatem Christi, & per revelationem antequam fieret, & per evangelium postquam facta est, credendo dilexerunt, diligendo imitati sunt. Sed hæc justitia fidei, quia non pro merito data est hominibus, sed pro misericordiâ & gratiâ Dei, non erat popularis, antequam Deus homo inter homines nasceretur. *Semen autem, cui promissum est,* populum significat: non illos paucissimos, qui revelationibus eam futuram cernentes, quamvis per eandem salvi fierent, populum tamen salvum facere non poterant.

S. Fulg. lib. 2. de veritate prædest. cap. 7. Hæc igitur inter litteram jubentem, & spiritum vivificantem, id est, inter legem, gratiamque distantia est, quia lex convenit, gratia convertit hominis voluntatem, ut bonum ve imus. Illa clamat, hæc donat: illic voluntati hominis incutit justitia divina terrorem; hîc infundit misericordia charitatem. Per illam accipit voluntas spiritum servitutis in amore:

per istam accepit spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.

S. Greg. Mag. l. 9. moral. c. 40. n. 63. A peccati morte timor nos suscitare non valuit, sed ad statum vitæ aspirata mansuetudinis gratia erexit. Quod benè Elizæo Sunamitis filium suscitante signatur: qui cum baculo puerum mittens, extincto filio vitam minimè reddidit; per semet ipsum verò veniens, seque super mortuum sternens, atque ad ejus membra se colligens, huc illucque deambulans, & in ore mortui septies aspirans, hunc ad redivivam lucem protinùs per ministerium compassionis animavit. Author quippe humani generis Deus, quasi mortuum puerum doluit, cum extinctos nos iniquitatis aculeo miseratus aspexit, & quia per Moysen terrorem legis protulit, quasi per puerum virgam misit. Sed puer cum baculo mortuum suscitare non valuit: quia Paulo attestante: *Nihil ad perfectum adduxit lex.* Ipse autem per semetipsum veniens, & super cadaver se humiliter sternens, ad exæquanda sibi mortui membra se collegit. . . . Moxque vivens erigitur: quia is quem terroris virga suscitare non potuit, per amoris spiritum puer ad vitam rediit.

S. Bernardus, serm. 2 in cant. n. 5. hominem veteris testamenti qui Messiam expectabat sibi promissum, sic loquentem inducit. Probet veridicos nuntios suos Deus, & sequatur eos ipse, ut sæpiùs promiserunt; quia sine ipso possunt facere nihil: misit puerum, tulit baculum, & necdum est vox, neque vita:

vita. Nonurgo, non fuscitor, non excu-
tior de pulvere, non respiro in spem, si non
Propheta ipse descendat, & osculetur me
osculo oris sui.

Concil. Trid. sess. 6. c. 1. & 2. Omnes
homines usque adeò servi erant peccati, &
sub potestate diaboli, ac mortis, ut non
modò gentes per vim naturæ, sed ne Ju-
dæi quidem per ipsam etiam litteram legis
Moyfi, inde liberari, aut surgere possent.
... Quo factum est ut cælestis Pater,
... Filium suum, ad homines miserit,
ut & Judæos qui sub lege erant, redime-
ret; & gentes, quæ non sectabantur ju-
stitiam, justitiam apprehenderent, atque om-
nes adoptionem filiorum reciperent.

OBSERVATIO.

Considerat author Moysen, Prophetas,
Sacerdotes ac Doctores legis, *inquantum* mi-
nistri fuerunt veteris Testamenti. Etenim
eorum ministerio statim opponit Christi,
seu novi Testamenti ministerium. *Moise*

& les Prophetes, les Prestres & les Docteurs
de la loi sont morts sans donner des enfans
à Dieu, n'ayant faits que des esclaves par
la crainte. Jesus Christ seul lui en a don-
né, parce qu'il a apporté l'esprit d'adoption
des enfans, qui est l'amour de Dieu; mais
plus encore après sa mort & par ses freres
les Apôtres, qui ont epousé l'eglise en son nom.

MOISES ac Prophetæ, Sacerdotes legisque Do-
ctores mortui sunt, absque eo quod filios Deo
dederint, cum non effecerint nisi mancipia
per timorem. Solus Christus ei filios dedit,

quoniam spiritum adoptionis filiorum, qui Dei amor est, attulit; & adhuc magis post mortem, perque fratres suos Apostolos, qui nomine illius ecclesiam duxerunt. Quo quid exactius dici potuit? Veteris testamenti ministri ut tales, vivificantem spiritum minimè subministrarunt, at litteram occidentem dumtaxat, metumque servilem, secus Apostoli, aliique novi Testamenti ministri, qui spiritum conferunt. At fortassis author nullos admittit justos, seu adoptivos Dei filios tempore veteris testamenti. Quæ nugamenta! hæccine serio dicuntur aut refutatione digna sunt? Videat, qui tam indignè suspicatur, in Considerationibus moralibus loca sequentia Marc. viii. 2. Joan. vi. 45. Rom. iir. 26. nec opus est indicare plura.

LXVI.

Heb. 12.
20. edit.
1693.

Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque induci per instinctum naturalem, aut per timorem, sicuti bestiae, sed per fidem, & per amorem sicuti filii.

Rom. 8. 15. Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.

2 ad Timoth. 1. 7. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis.

S. Chryf. hom. 4 in 2 ad Cor. versùs finem. Cum peccaveris, ingemisce: non quod

cum Script. & Patrum testimoniis. 109
quod pœnas daturus sis (*nihil enim hoc est*)
sed quòd Dominum tuum offenderis, tam
benignum, tam te amantem, tam denique
saluti tuæ appensum, ut filium quoque suum
tuâ causâ tradiderit.

S. Aug. de spir. & lit. c. 32. n. 56. Sed
adhuc aliquid discernendum est: quoniam
& illi qui sub lege sunt, & timore pœnæ
justitiam suam facere conantur, *& ideò non
faciunt Dei justitiam, quia caritas eam facit,*
quam non libet nisi quod licet, non timor,
qui cogitur in opere habere quod licet,
cùm aliud habeat in voluntate, quâ mal-
let, si fieri posset, licere quod non licet:
& illi ergo credunt Deo; *nam si omni-
nò non crederent, nec pœnam legis uti-
que formidarent.* Sed non hanc fidem com-
mendat Apostolus, qui dicit: *Non enim
accepistis spiritum servitutis iterùm in timo-
rem, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum,
in quo clamamus, Abba, Pater.* Timor ergo
ille servilis est: & ideò quamvis in illo Do-
mino credatur, non tamen justitia diligitur,
sed damnatio timetur. Filii verò clamant,
Abba Pater. . . cùm autem clamant, aliquid
petunt: & quid petunt, nisi quod esuriunt
& sitiunt? Et hoc quid est, nisi quod de il-
lis dictum est, Beati qui esuriunt & sitiunt
justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Huc
ergo transeant qui sub lege sunt, *ut ex
servis filii fiant: nec sic tamen ut servi
esse desistant; sed ut tanquam filii Domi-
no & Patri liberaliter serviant.*

S. Prosper, sent. 172. Nihil prodest
spiritus timoris, ubi non est spiritus cari-
tatis.

OBSERVATIO.

*et in possibile
cui non accedat
nec peribit per
hoc, 4. alio
desiderat in
auctu ab. n. n.
non sibi tunc
ad preuenit*

Docet author hominem appropinquare Deo, non si veniat cum timore solo (quippe qui solus prodesse non possit), sed cum fide illâ, quam commendat Apostolus, & quæ per charitatem operatur. Porro beatiarum exemplo utitur, quod & Pauli verba, quæ tractat, de iisdem loquantur.

LXVII.

*numquam
in part*

Luc. 19.
21. edit.
1693.
1699.

Timor servilis non sibi repræsentat Deum, nisi ut dominum durum, imperiosum, injustum, intractabilem.

Exod. c. 20. v. 18. 19. Cunctus populus videbat voces, & lampades, & sonitum buccinæ, in montemque fumantem: & perterriti ac pavore concussi, steterunt procul, dicentes Moyse: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.

S. Aug. epist. 145 ad Anast. n. 4. Inaniter putat victorem se esse peccati qui poenæ timore non peccat. . . nam quantum in ipso est, mallet non esse justitiam peccata prohibentem atque punientem, & utique si mallet non esse justitiam, quis dubitaverit quod eam, si posset, auferret? Ac hoc quomodo justus est, justitiæ talis inimicus, ut eam, si potestas detur, præcipientem auferat, ne comminantem vel judicantem ferat? Inimicus ergo justitiæ est qui poenæ timore non peccat.

OB-

OBSERVATIO.

De timore fervili, in quantum servilis est, loquitur author, ut expressè habetur in edit. 1699. *La crainte purement servile &c. TIMOR merè servilis &c.*, & tamen hoc expressè dicere nihil erat necesse, nam & contextus id manifestè declarat, & vox ipsa servilis satis innuit. Timor pœnæ, inquit S. Thomas, non dicitur esse servilis, nisi quando pœna formidatur sicut principale malum & ideo timor in quantum servile, non manet cum caritate. & rursus a. 10. in c. Timor servilis, quantum ad servilitatem, totaliter tollitur caritate adveniente. Quare non ampliùs dici debet servilis, ubi cum amore Dei conjungitur, atque adeò author vocans eum fervilem, satis significabat loqui se de timore, qui ab omni amore sejunctus est, sic autem verissimum est quod ait propositio.

LXVIII.

Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in fide & precibus.

Act. 2. 21.
edit. 1693.
1699.

Act. 2. 21. Omnis quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

Luc. 7. 50. Dixit autem ad mulierem: fides tua te salvam fecit. Vade in pace.

S. Cyprianus, epist. ad Donat. Nostrum tantum sitiat pectus, & pateat; quantum illuc fidei capacis afferimus, tantum gratiæ inundantis haurimus.

*S. Aug. lib. 1 qq. ad Simplic. n. 19. Verbum consummans & brevians faciet Dominus super terram : id est , ut compendio fidei per gratiam salvos faciat credentes, non per innumerabiles observationes , quibus illa multitudo ferviliter onerata premebatur... hoc est verbum consummans & brevians, quod fecit Dominus super terram, quâ consummatione, atque breviatione latro justificatus est, qui defixis in cruce omnibus membris, & habens libera hæc duo , corde credidit ad justitiam, ore confessus est ad salutem; statimque audire meruit, *Hodie mecum eris in Paradiso.**

Concil. Trid. sess. 6. c. 8. Fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis.

Vide observationem ad prop. LII.

LXIX.

Marc. 9.
22. edit.
1693.

Fides, usus, augmentum, & præmium fidei, totum est donum puræ liberalitatis Dei.

1 ad Cor. 4. 7. Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?

Philip. 1. 6. Confidens hoc ipsum, quia qui cæpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu.

Cælestinus Papa, epist. ad Galliarum Episcopos, c. 12. Tanta est erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona, & pro his quæ largitus est, æterna præmia sit donaturus.

S. Aug. epist. 194 ad Sixt. n. 19. Quod est

est ergo meritum hominis ante gratiam, quo merito percipiat gratiam, cum omne bonum meritum nostrum, non in nobis faciat nisi gratia; & cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronet quam munera sua. Sicut enim ab initio fidei misericordiam consecuti sumus, non quia fideles eramus, sed ut essemus: sic in fine, quo erit vita æterna, coronabit nos, sicut scriptum est, in *miseratione & misericordiâ*. Non itaque frustra Deo cantatur *& misericordia ejus præveniet me: & misericordia ejus subsequetur me.* Unde & ipsa vita æterna, quæ utique in fine sine fine habebitur, & ideò meritis præcedentibus redditur; tamen quia eadem merita quibus redditur, non à nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud nisi quia gratis datur; nec ideò quia non meritis datur, sed quia data sunt, & ipsa merita quibus datur.

Idem, epist. 186. al. 106. n. 10. Cum ergo fides impetrat justificationem. . . non gratiam Dei aliquid meriti præcedit humani, sed ipsa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante non ducente, pedissequâ non præviâ voluntate. . . . ac per hoc ipsum, & ipsum hominis meritum donum est gratuitum.

Idem serm. 333, c. 5. Illo ergo ipso adjuvante, ipsoque donante, & bonum agonem certasti, & cursum consummasti, & fidem servasti. Da veniam, Apostole, propria tua non novi nisi mala. Da veniam, Apostole, dicimus, quia tu docuisti. Audio

dio confitentem, non invenio ingratum. Prorsus tua à te tibi parata non novimus, nisi mala. Cum ergo Deus coronat merita tua, nihil coronat nisi dona sua. Hanc fidem, veramque pietatem, ne quis extolatur de libero arbitrio in bonis operibus . . . nullæ argumentationes evellant de cordibus vestris.

Idem, de dono pers. c. 13. Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle; nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bonâ voluntate. Hoc nobis expedit & credere & dicere: hoc est pium, hoc verum, ut sit humilis & submissa confessio, & detur totum Deo. *Et capitè seq. n. 36.* In nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit. Quod vidit fidelissimè Cyprianus & fidentissimè definivit. . . si in nullo gloriandum est, quando nostrum nihil sit: profectò nec de obedientiâ perseverantissimâ gloriandum est: nec ita nostra, tanquam non sit nobis donata, dicenda est.

Author de Vocatione omnium gentium, lib. 1. c. 23. Divinis eloquiis manifestatur omne hominis bonum meritum ab initio fidei usque ad perseverantiæ consummationem, donum atque opus esse divinum.

S. Fulg. lib. 1 de verit. præd. c. 17. Certum est igitur fidem in nobis nec esse posse, nec crescere, nisi ille nobis eam tribuat, tributam augeat, auctam perficiat, quem auctorem & consummatorem fidei Apostolicæ profitetur autoritas.

Ibid. lib. 3. c. 5. Ideò autem & ipsa vi-
ta

cum Script. & Patrum testimoniis. 115
ta æterna gratia Dei ab Apostolo dicitur, quia
gratis hominibus vita bona datur.

Concil. Trid. sess. 6. c. 16. Absit ut Chri-
stianus homo in se ipso vel confidat, vel
glorietur, & non in Domino: cujus tanta
est erga omnes homines bonitas, ut eorum
velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.

Ecclesia in orat. Dom. 13. post Pent. Da
nobis fidei, spei & charitatis augmentum; &
ut mereamur assequi quod promittis, fac nos
amare quod præcipis.

Et in missâ Pentecostes. Da virtutis me-
ritum, da salutis exitum, da perenne gau-
dium.

OBSERVATIO.

Hæc propositio, inquiunt aliqui, meri-
tum tollit bonorum operum in homine justi-
ficato; quippe vox puræ liberi arbitrii coo-
perationem excludit, sine quâ meritum con-
stare non potest. At author commemorans
præmium fidei nonnè significat evidenter, in
fide præcedere meritum, cui præmium ipsum
donetur, cum neque concipi possit sine me-
rito præmium? Deinde quâ dialexi, quâ con-
sequentix lege sequitur, usus, augmentum fi-
dei sunt dona puræ liberalitatis Dei, ergo sic
sunt dona Dei, ut non sint etiam ipsius homi-
nis justificati merita? Rectissimè dicuntur illa,
dona PURÆ liberalitatis Dei, quia ipsa liberi
arbitrii cooperatio effectus est gratiæ se ipsâ
efficacis, quæ cum omnino gratuita sit, fit
ut omne hominis meritum, donum Dei sit
omnino gratuitum &c. Prætereà compluri-
bus locis disertè adstruit Author meritum bo-
no-

norum operum. Vide Math. x. 42. xix. 28. Luc. xix. 17. xxii. 29. Joan. v. 29. viii. 51. xvii. 5. Rom. ii. 6. iv. 5. 2 Joan. v. 8. &c.

LXX.

Joan. 9. 3.
edit. 1693.
1699.

Nunquam Deus affligit innocentes ; & afflictiones semper serviunt , vel ad puniendum peccatum , vel ad purificandum peccatorem.

Sap. 12. 15. Cùm ergo sis justus , justè omnia disponis : ipsum quoque , qui non debet puniri , condemnare exterum æstimas à tua virtute.

S. Aug. lib. i. op. imp. c. 39. Neque sub Deo justo miser esse quisquam , nisi mereatur , potest.

Idem , lib. iv. contra Julian. omnino in fine.

Parvulos intueri , quot & quanta mala patiantur , in quibus vanitatibus , cruciatibus , erroribus , terroribus crescant. Deinde jam grandes , etiam Deo fervientes tentat error , ut decipiat ; tentat labor aut dolor ut frangat ; tentat libido ut accendat ; tentat moeror ut sternat ; tentat typhus , ut extollet. Et quis explicet omnia festinanter , quibus gravatur jugum super filios Adam ? Hujus evidentia miseriæ gentium philosophos nihil de peccato primi hominis sive scientes , sive credentes compulit dicere , ob aliqua scelera suscepta in vitâ superiore poenarum luendarum nos esse natos. . . Apostolus autem amputat opinionem , quâ creduntur singulæ animæ pro meritis ante actæ vitæ diversis corporibus inferi.

feri. Quid igitur restat, nisi ut causa istorum malorum sit aut iniquitas aut impotentia Dei, aut pœna primi veterisque peccati? sed quia nec injustus, nec impotens est Deus: restat quod non vis, sed cogeris confiteri, quod grave jugum super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium non fuisset, nisi delicti originalis meritum præcessisset.

Idem, lib. 83. qq. 9. 34. Justus Deus regens & gubernans universum, nullam pœnam cuiquam finit, immeritò infligi; nullum præmium immeritò dari. Meritum autem pœnæ peccatum est; & meritum præmii, rectè factum.

Idem, lib. 3. de lib. arb. c. 18. Omnis pœna, si justa est, peccati pœna est, & supplicium nominatur, si autem injusta est pœna, quoniam pœnam esse nemo ambigit, injusto aliquo dominante homini imposita est. Porro quia de omnipotentia Dei & justitiâ dubitare dementis est, justa hæc pœna est, & pro peccato aliquo penditur. Non enim quisquam injustus dominator aut surripere hominem potuit, velut ignorantia Deo: aut extorquere invito, tanquam invalidiori, vel terrendo, vel configendo, ut hominem injusta pœna cruciaret. Relinquitur ergo ut hæc justa pœna de damnatione hominis veniat.

Idem, lib. 3. de lib. arb. c. 9. n. 26. Si peccatis detractis miseria perseverat, aut etiam peccata præcedit, rectè deformari dicitur ordo atque administratio universitatis.

118 *Propos. damnat. Collatio*
Gelas. Papa, epist. ad omnes Episcopos per
Picenum. Videbitur (quod absit) injustus
Deus, si illic infligatur poena, ubi nulla sit
culpa.

S. Thomas v. 1. 2. q. 87. a. 7. Quævis
poena, five simpliciter, five satisfactoria,
propter aliquam culpam est, five origina-
lem, five actualem, five propriam, five al-
terius.

LXXI.

Marc. 2.
28. edit.
1693.
1699.

Homo ob sui conservationem potest se dispen-
sare ab eâ lege, quam Deus condidit pro-
pter ejus utilitatem.

I. Mach. 11. 40. 41. Et dixit vir pro-
ximo suo : si omnes fecerimus sicut fra-
tres nostri fecerunt, & non pugnaverimus
adversus gentes pro animabus nostris, &
justificationibus nostris, nunc citius disper-
dent nos de terrâ. Et cogitaverunt in die
illâ dicentes : omnis homo quicumque
venerit ad nos in bello die sabbatorum,
pugnemus adversus eum : & non morie-
mur omnes, sicut mortui sunt fratres no-
stri in occultis.

Marc. 11. 23. & seq. Et factum est ite-
rùm, cùm Dominus sabbatis ambularet per
sata, & discipuli ejus coeperunt progredi,
& vellere spicas. Pharisei autem dice-
bant ei : ecce quid faciunt sabbatis quod
non licet ? & ait illis : Nunquam legistis
quid fecerit David, quando necessitatem
habuit & esuriit ipse, & qui cum eo erant ?
Quomodo introivit in domum Dei sub Abia-
thar

thar principe sacerdotum, & panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare, nisi sacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant: & dicebat eis: sabbatum propter hominem factum est, & non homo propter sabbatum; itaque Dominus est filius hominis etiam sabbati.

OBSERVATIO.

Constantissimæ veritatis est hæc propositio, ut ex allatis Scripturis evidens est.

Quippe nihil aliud affirmet, quàm, quod nemo in dubium revocat, videlicet posse hominem, ubi de vitâ conservandâ agitur, dispensare sese à lege positivâ.

LXXII.

Nota Ecclesiæ Christianæ est, quod sit catholica comprehendens, & omnes angelos cæli, & omnes electos & justos terræ & omnium sæculorum.

Heb. 12.

22.23.24.

edit. 1693.

1699.

Ecclesia.

Hebr. 1. v. 22 & 23. Accessistis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Jeruzalem cælestem, & multorum millium angelorum frequentiam, & ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cælis, & judicem omnium Deum, & spiritus justorum perfectorum.

S. Aug. in enchirid. c. 56. Rectus itaque confessionis ordo poscebat, ut Trinitati subjungeretur Ecclesia, tanquam habitatori domus sua, & Deo templum suum, & conditori civitas sua. Quæ tota hîc

ac-

accipienda est, non solum ex parte quâ peregrinetur in terris, à solis ortu usque ad occasum laudans nomen Domini, & post captivitatem vetustatis cantans canticum novum : verum etiam ex illâ quæ in cælis semper, ex quo condita est, cohæsit Deo, nec ullum malum sui casus experta est. Hæc in sanctis Angelis beata persistit, & suæ parti peregrinanti, sicut oportet, opitulatur : quia utraque una erit consortio æternitatis, & una est vinculo charitatis.

Idem, in Psal. 36. serm. 3. n. 4. Caput nostrum Christus est ; corpus capitis illius nos sumus. Nunquid soli nos, & non etiam illi qui fuerunt ante nos ? Omnes qui ab initio sæculi fuerunt iusti, caput Christum habent . . . est & ipse totius caput civitatis Jeruzalem omnibus connumeratis fidelibus initio usque in finem, adjunctis etiam legionibus & exercitibus angelorum, ut fiat illa una civitas sub uno rege, & una quædam provincia sub uno imperatore, felix in perpetuâ pace & salute, laudans Deum sine fine, beata sine fine. |

Idem, in Psalm 90. serm. 2. n. 1. Dominus noster Jesus Christus, tanquam totus perfectus vir & caput & corpus : caput in illo homine agnoscimus, qui natus est de Mariâ virgine. . . Corpus hujus capitis Ecclesia est, non quæ hoc loco est, sed & quæ hoc loco, & per totum orbem terrarum : nec illa quæ hoc tempore, sed ab ipso Abel usque ad eos, qui nascituri sunt usque in finem, & credituri in Christum, totus populus sanctorum ad unam civitatem pertinentium, quæ civitas corpus est

cum Script. & Patrum testimoniis. 121
est Christi, cui caput est Christus. Ibi
sunt & angeli cives nostri.

S. Greg. Mag. l. V. epist. 18. ad Joannem Episcop. Constantinop. Sancti ante legem, sancti sub lege, sancti sub gratiâ (id est, omnes sancti qui tribus his temporibus vixerunt) omnes hi perficientes corpus Domini, in membris Ecclesiæ sunt constituti.

OBSERVATIO.

Speçtat Author hoc loco (quemadmodum & Paulus) Ecclesiam in omni latitudine suâ, & secundum omne tempus, quo hîc durat in terris; sic autem spectata manifestè comprehendit, & *omnes angelos cæli* (ut Patres disertè docent) & *omnes electos*, quoniam nullus est electus, qui non aliquando membrum sit Ecclesiæ militantis; & *omnes justos terræ & omnium sæculorum*, siquidem omnes qui ab initio sæculi fuerunt justî, caput Christum habent, & in membris Ecclesiæ sunt constituti. Atque hoc sensu (quamquam non solo) rectissimè dicitur Catholica, seu *Universalis*. Verùm hæc universalitas (inquiet quispiam) quandoquidem invisibilis est, non rectè dicitur Ecclesiæ *Nota*; visibiles debent esse notæ, ut ex iis Ecclesia dignoscatur. Hanc difficultatem tollit contextus, qui sic habet: *Marques & PROPRIÉTÉZ de l'Eglise Chrétienne. Elle est 1. Visible comme une Montagne; 2. Une, comme une cité dont toutes les parties sont unies par l'esprit de Dieu; 3. Sainte, comme une Jeruzalem*

Celeste par son adoration en esprit, & en verité, par son sacrifice, & par sa religion & sa charité; 4. Catholique, comprenant & tous les anges du ciel, & tous les élus, & les justes de la terre, & de tous les siècles; 5. Apostolique &c. NOTÆ ET PROPRIETATES Ecclesiæ Christianæ. Est 1. Visibilis ut mons; 2. Una, civitatis instar, cujus omnes partes spiritu Dei unitæ sunt; 3. Sancta, velut cælestis quædam Jeruzalem per adorationem suam in spiritu & veritate, per sacrificium suum, religionem, ac charitatem; 4. Catholica, comprehendens & omnes angelos cæli, & omnes electos & justos terræ & omnium sæculorum; 5. Apostolica &c. Ubi vides illud, Catholica &c. commodè referri posse ad vocem, proprietæz, atque ita verissimum esse quod scripsit Author; quippe ex Ecclesiæ latius sumptæ proprietatibus una est, eos omnes (de quibus in propositione) suo in sinu comprehendere. Cæterùm inverecundiam illorum qui egregio Scriptori hunc tribuunt errorem, malos non esse in Ecclesiâ, vix operæ pretium est refellere. Tot ac tam evidentia loca sunt in Considerationibus moralibus, quibus oppositum docetur. Vide Math. xiii. 25. 47. xxii. 9. 10. xxv. 2. xxvi. 20. xxvii. 38. Marc. ii. 3. xiv. 44. Luc. iii. 17. 18. xi. 2. 2 ad Timoth. ii. 2. 1 Joen. ii. 19. &c. Porro de malis hoc loco non est locutus Author, quod nec Paulus de iis loqueretur.

LXXIII.

Quid est Ecclesia, nisi cœtus filiorum Dei,
manentium in ejus sinu, adoptatorum in Chri-
sto, subsistentium in ejus personâ, redemp-
torum ejus sanguine, viventium ejus spi-
ritu, agentium per ejus gratiam, & ex-
pectantium gratiam futuri sæculi.

2 Theff. 13
 2. edit.
 1693.

S. Cyprianus, l. de unit. Ecclesiæ. Ec-
 clesia Domini luce perfusa per orbem to-
 tum radios suos porrigit, unum tamen lu-
 men est, quod ubique diffunditur, nec
 unitas corporis separatur. . . unum caput
 est, & origo una, & una mater fœcun-
 ditatis successibus copiosa. Illius foetu na-
 scimur, illius lacte nutrimur, spiritu ejus
 animamur. . . Hæc nos Deo servat, hæc
 filios regno quos generavit assignat.

S. Aug. l. 7. de Bapt. contra Donatistas.
 c. 51. Hæc (domus Dei) in bonis fide-
 libus est, & Sanctis Dei servis ubique di-
 spersis, & spiritali unitate devinctis in eâ-
 dem communione sacramentorum.

Idem, lib. 5. de Bapt. cont. Don. c. 27.
 n. 38. Quod in Cantico Canticorum Ec-
 clesia sic describitur, hortus conclusus, soror
mea sponsa, fons signatus, puteus aquæ vivæ,
paradisus cum fructu pomorum, hoc intelli-
 gere non audeo, nisi in Sanctis & justis..
 numerus ergo ille justorum, qui secun-
 dùm propositum est, novit Dominus qui sunt
ejus : ipse est hortus conclusus, fons signatus,
puteus aquæ vivæ, paradisus cum fructu po-
morum.

OBSERVATIO.

Certissimum atque indubitatum prorsus haberi debet, Ecclesiam hîc in terris degentem, in se continere bonos & malos, justos & peccatores, sic enim sæpissimè exhibetur in Sacris Litteris, ut Mathæi decimo tertio Capite, ubi variis parabolis permixtio bonorum & malorum in Ecclesiâ significatur, eaque in finem sæculi duratura. Docet hoc ipsum Author plurimis locis, è quibus nos aliqua indicavimus in observatione ad præcedentem propositionem. Verùm illud quoque diligenter notandum est, eandem Ecclesiam in Scripturis quandoque exhiberi sine malorum permixtione, ut cum in Cantico Canticorum à Cœlesti Sponso vocatur, *una* (sive unica) *columba*, *hortus conclusus*, *fons signatus*, *puteus aquarum viventium paradisi cum pomorum fructibus*, *tota pulchra*, & *immaculata*. Quæ omnia non competunt Ecclesiæ, nisi ratione justorum dumtaxat in eâ existentium. Itaque præeuntibus Sacris Litteris, dupliciter spectari potest Ecclesia, quæ peregrinatur in terris; ac primùm quidem ità, ut attendatur solum id, quod in illâ visibile atque externum est, seu sola communio exterior, in ejusdem fidei professione, ac eorundem Sacramentorum participatione consistens sub Pastorum regimine. Hoc modo dum spectatur Ecclesia, & boni & mali *membra* illius dicuntur, licet illi membra sint *viva*, hi *mortua* dumtaxat. Secundò spectari potest Ecclesia ità, ut *directè* attendatur, id quod

quod in eâ invisibile est, atque internum,
 seu interior communio: quæ in fidei, spei,
 ac præcipuè charitatis vinculo fita est,
 estque hic spectandi modus nobilior altero,
 & Christi sponsâ dignior, quippe hoc mo-
 do consideratur Ecclesia, ut corpus ab
 Christi capite vitam recipiens, & spiritu
 illius animatum: ac tum soli iusti dicuntur
 Ecclesiæ membra, mali verò sic sunt in
corpore Christi, quomodo humores mali, ut
 Augustinus loquitur, nisi quod S. Thomas ^{Tract. 3. in}
 putet ob fidem informem fortè etiam dici ^{epist. Joan.}
posse membra Ecclesiæ, sed imperfectè. ^{n. 4.}

Qui mortalibus (inquit) subduntur peccatis, ^{3. p. q. 8. a.}
non sunt membra Christi actualiter, sed po- ^{3. ad 2.}
tentialiter, nisi fortè imperfectè, per fidem in-
 formem: quæ unit Christo secundum quid, & *fides informis.*

non simpliciter, ut scilicet per Christum homo
 consequatur vitam gratiæ. Fides enim sine
 operibus mortua est, ut dicitur Jac. 2. Per-
cipiunt tamen tales à Christo quemdam actum
vitæ, qui est credere: sicut si membrum mor-
tificatum moveatur aliquo modo ab homine. Est-
 que admodum naturale Ecclesiam secundo
 hoc modo spectare, quandoquidem id quod
 in Ecclesiâ internum est, longè præci-
 puum sit, ac magis essentiale, ita quidem,
 ut quidquid in eâ exterius est, Sacramenta,
 Pastorum regimen, & quælibet commu-
 nionis signa, nonnisi propter internum illud
 subsistant. Atque hinc factum est, ut Pa-
 tres creberrimè hoc modo Ecclesiam con-
 sideraverint, dixerintque malos non esse de
Ecclesiâ, non pertinere ad illam, aut etiam
non esse in Ecclesiâ, videlicet ut Membra;
quamquam & iidem, malos esse de Ecclesiâ

dixerint variis in locis, ubi eam juxtà primam notionem intuebantur. Illos secutus est Author, atque nunc uno, nunc altero modo considerans Ecclesiam, prout sacri textûs verba occasionem præbebant, sæpius dixit malos esse de Ecclesiâ, aut etiam *membra* illius; subindè etiam solos justos Ecclesiæ membris accensuit, malos autem comparavit humoribus malis, quòd hic loquendi modus peccatores magis humiliet, justos quoque magis commendet, atque adeò ædificandis fidelibus specialiter conducat. Quin & aliquibus in locis conjunxit utrumque, ut 1. Joan. 11. 19. *Tous ceux qui sont dans l'Eglise, sont de l'Eglise visible, quoiqu'ils ne soient pas du nombre des saints & des élus; elle a des membres vivans, mais elle a aussi des membres pourris, & de mauvaises humeurs.* OMNES qui sunt in Ecclesiâ, sunt de Ecclesiâ visibili, quamquam non sint de numero sanctorum & electorum; habet membra viva, habet putrida, ac humores malos. Nil prorsus ut exactius in Authore desiderari potuerit. At Romanis Censoribus priscorum Patrum volumina parùm aut nihil versantibus, atque uni ferè modernæ scholasticæ intentis, ea quæ modò ex priscis circa Ecclesiam annotavimus, ignota fuisse videntur. Sufficere poterit hæc observatio pro subsequentibus propositionibus, in quibus de Ecclesiâ fit sermo.

LXXIV.

Ecclesia, sive integer Christus, incarnatum 1. Tim. 3.
verbum habet, ut caput, omnes verò San- 16.
ctos ut membra. edit. 1693.
1699.

S. Aug. in Psal. 90. n. 1. Dominus //
noster Jesus Christus, tanquam totus per-
fectus vir, & caput, & corpus; caput in
illo homine agnoscimus, qui natus est de
Mariâ Virgine. . . . Corpus hujus capitis Ec-
clesia est. . . totus populus sanctorum ad
unam civitatem pertinentium, quæ civitas
corpus est Christi, cui caput est Christus.

Idem, in Psalm. 139. n. 2. Si caput
Christus, & alicujus corporis caput est
Christus. Corpus illius capitis Sancta Ec-
clesia est, in cujus nos membris sumus, si
Christum diligimus.

Ibid. n. 7. Sicut bonorum caput Chri-
stus est, sic illorum (malorum) caput dia-
bolus.

Idem, lib. 3. de Bapt. cont. Don. c. 17. n. 22.
Illa unitas (Ecclesiæ) nisi in bonis intelligi
non potest.

S. Greg. Magn. lib. 4. Moral. c. 11. Sicut
Redemptor noster una persona est cum con-
gregatione bonorum, ipse nanque caput
est corporis, & nos hujus capitis corpus;
itâ antiquus hostis una persona est cum
cunctâ collectione reproborum.

S. Bernardus. serm. 78. in cant. QUI PRÆ-
DESTINAVIT nos in adoptionem filiorum per
Jesus Christum in ipso, secundum propositum Eph. 1.
voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in

quâ gratificavit nos in dilecto Filio suo. Nec dubium quin voce omnium electorum ista dicantur, & ipsi ecclesia sunt.

LXXV.

Ephes. 2.
v. 14. 15.
16.
edit. 1693.
1699.

Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris quorum Christus est caput, vita, substantia, & persona: unus solus Christus compositus ex pluribus Sanctis, quorum est sanctificator.

Ad Ephes. 5. v. 23. 25. 26. & 27.
Christus caput est Ecclesiæ: ipse, salvator corporis ejus... dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ. Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.

S. Greg. Magn. in Psal. 5. pænitentialem, n. 1. Christus cum tota suâ Ecclesiâ, five quæ adhuc versatur in terris, five quæ cum eo jam regnat in coelis, una persona est. Et sicut est una anima quæ diversa corporis membra vivificat, ita totam simul Ecclesiam unus Spiritus Sanctus vegetat & illustrat. Sicut namque Christus, qui est caput Ecclesiæ, de Spiritu Sancto repletur ut vivat: ejus virtute firmatur, ut in unius fidei & charitatis compage subsistat.

S. Aug. serm. 341. c. 9. n. 11. Ex Abel justo usque in finem sæculi quamdiu generant, & generantur homines, quisquis justorum per hanc vitam transitum facit, quid-
quid

quid nunc, id est, non in hoc loco, sed in hac vitâ, quidquid post nascentium futurum est, totum hoc unum corpus Christi: singuli autem membra Christi.

Idem, in Psalm. 119, n. 7. Ecclesia hæreditas ejus, & de Ecclesiâ dictum est: *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Si ergo possessio Christi usque ad fines terræ, & possessio Christi omnes Sancti, & omnes Sancti unus homo in Christo, quia unitas sancta in Christo est; ipse unus homo dicit, *à finibus terræ ad te clamavi dum angeretur cor meum.*

Idem, lib. 4. de Bapt. cont. Don. c. 3. n. 4. Nec isti Ecclesiæ devoti sunt, qui vivunt, id est, contra Christi mandata faciunt; nec omninò ad illam Ecclesiam pertinere judicandi sunt, quam sic ipse mundat lavacro aquæ in verbo, ut exhibeat sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi. Quod si in istâ Ecclesiâ non sunt, ad cujus membra non pertinent, non sunt in Ecclesiâ de quâ dicitur, *Una est columba mea, una est matri suæ*: ipse est enim sine maculâ & rugâ. Aut asserat qui potest, hujus columbæ membra esse, qui sæculo verbis, non factis renuntiant.

Idem, l. de unit. Ecclesiæ c. 21. n. 60. Cùm igitur, nec regenerati spiritualiter in corpus & membra Christi coædificentur nisi boni, profectò in bonis est illa Ecclesia, cui dicitur: *Sicut lilium in medio spinarum, ita proxima mea in medio filiarum.* In his est

enim, qui ædificant super petram, id est, qui audiunt verba Christi, & faciunt.

S. Hieronymus, lib. 3. *Commentariorum in ep. ad Ephes. c. 5.* Qui peccator est, & aliquâ forde maculatus, de Ecclesiâ Christi non potest appellari, nec Christo subjectus dici. Possibile autem est, ut quomodo Ecclesia, quæ prius rugam habuerat & maculam, in juventutem & munditiam postea restituta est; ita & peccator currat ad medicum, & curentur vulnera ipsius: & fiat de Ecclesiâ, quæ est corpus Christi.

LXXVI.

Eph. 2. 22.
edit. 1693.
1699.

Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes electi & justi omnium sæculorum illam componunt.

Esaie 60. v. 21. Populus tuus omnes justi.

S. Aug. lib. 5. *de Bapt. cont. Don. c. 27. n. 38.* Numerus ille justorum, qui secundum propositum vocati sunt, de quibus dictum est, *Novit Dominus qui sunt ejus*: ipse est hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ vivæ, paradisus cum fructu pomorum ex hoc numero quidam spiritualiter vivunt, ... sunt etiam quidam ex eo numero qui adhuc nequiter vivant, aut etiam in hæresibus, vel in gentilium superstitionibus jaceant: & tamen etiam illuc novit Dominus qui sunt ejus. Namque in illâ ineffabili præscientiâ Dei, multi qui foris videntur, intus sunt, & multi, qui intus videntur, foris sunt. Ex illis ergo omnibus, qui, ut ita dicam, in-

trin-

eum Script. & Patrum testimoniis. 131
trinsecus, & in occulto intus sunt, constat
ille hortus conclusus, fons signatus, puteus
aquæ vivæ, paradysus cum fructu pomor-
um.

Idem, serm. 4. de Jacob & Esau, c. 11.
Ecclesiam accipite, fratres, non in his fo-
lis, qui post Domini adventum & nativita-
tem esse cæperunt Sancti, sed omnes quot-
quot fuerunt Sancti, ad ipsam Ecclesiam
pertinent.

Idem, in Psalm. 36. serm. 3. n. 4. Om-
nes qui ab initio sæculi fuerunt iusti, ca-
put Christum habent.

S. Greg. Magn. hom. 19. in Evangelia. n.
1. Habet vineam (Deus) universalem sci-
licet Ecclesiam, quæ ab Abel iusto usque
ad ultimum electum, qui in fine mundi na-
sciturus est, quot Sanctos protulit, quasi
tot palmites misit.

LXXVII.

*Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & 1. Joan. 2.
membro Christi, cessat interiùs habere Deum^{22.}
pro Patre, & Christum pro capite.* edit. 1693.

*Christus ad Judæos, Joan. 8. v. 44. Vos
ex Patre diabolo estis, & desideria Patris
vestri vultis, facere.*

*Rom. 8. v. 14. Quicumque Spiritu Dei
aguntur, ii sunt filii Dei.*

*Ibid. v. 9. Si quis Spiritum Christi non
habet, hic non est ejus.*

*1. Joan. 3. v. 8. 9. 10. Qui facit pec-
catum, ex diabolo est... Omnis qui natus
est ex Deo, peccatum non facit: quoniam*

semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. In hoc manifesti sunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis qui non est iustus, non est ex Deo.

S. Athanasius, serm. 4. cont. Arianos. n. 22. In quorum cordibus (Christus) Filius non est, nec etiam Deus eorum pater dici potest.

S. Greg. Nyssenus, de oratione Dominicâ, oratione 2. Improbæ voluntatis atque propositi pater esse is, qui sui naturâ bonus est, naturaliter non potest, neque vitâ contaminati, sanctus: neque mortificati per peccatum, pater vitæ: neque eorum, qui vitiis probrosis & ignominiosis impulsî turpia committunt, is qui purus & integer est: neque avari & raptoris, benefactor: nec eorum denique, qui in aliquo malo deprehenduntur, is qui in omni bono cernitur, atque consideratur, parens esse potest..... Nam si quis expiatione etiam nunc opus habens, se ipsum inspiciens, & vitiosam conscientiam suam agnoscens plenam maculis, & scelerum notis inustus, priusquam à tot tantisque malis expurgatus fit, se Dei cognationi inferat, ac dicat, Pater, iusto iniustus, puro impurus: contumelia atque convicium planè ea verba fuerint, siquidem suæ nequitiae patrem Deum nominat... Si conscientiam vitiosam quis præditus Patrem suum Deum dicat, nihil aliud quàm suorum malorum quasi principem, & authorem eum infimulabit.... Si quis igitur gravi, tardoque corde, ut inquit Scriptura, atque mendacium quærens, audet ora-
tio.

eum Script. & Patrum testimoniis. 133
tionis verba usurpare, sciat is, quod non
cælestem patrem invocat, sed infernum,
qui & ipse mendax est, & ejus, quod in
unoquoque conflatur, mendacii pater existit,
ille peccatum, & peccati pater est.

*S. Cyprianus, de Oratione Dominicâ, in hæc
verba, PATER NOSTER.* In quorum (ju-
dæorum) exprobrationem Christiani quando
oramus, *Pater noster* dicimus; quia noster
esse coepit, & judæorum, qui eum reli-
querunt, esse desiit: nec peccator populus
potest esse filius; sed quibus remissio pec-
catorum datur, eis filiorum nomen adscri-
bitur.

S. Aug. epist. 153 ad Maced. n. 13. Uti-
que bonos docebat (Christus) orare, qui-
bus præcepit, ut dicerent, *Pater noster qui
es in cælis.* Ex hoc enim boni, quo filii
Dei non naturâ geniti, sed gratiâ facti,
tanquam hi quibus recipientibus eum, dedit
potestatem filios Dei fieri.

Idem, l. 2. Cont. Cresc. c. 21. Propter
malam, pollutamque conscientiam damnati
à Christo (id est, mali qui à Christo con-
demnantur ob malam conscientiam ipsi co-
gnitam) jam in corpore Christi non sunt,
quod est Ecclesia, quoniam non potest
Christus habere membra damnata.

Idem, tract. 5. in 1 epist. Joan. n. 7. Di-
lectio sola discernit inter filios Dei & filios
diaboli. Signent se omnes signo crucis Chri-
sti; respondeant omnes, amen: cantent
omnes, halleluia; baptizentur omnes, in-
trent Ecclesias, faciant parietes Ecclesiarum:
non discernuntur filii Dei à filiis diaboli nisi
caritate.

Idem, de Civit. Dei l. 21. c. 25. n. 4. Qui per vitæ iniquitatem, ipsam vitæ justitiam, quod eis Christus est, deserunt, sive fornicando, sive alias immunditias.. perpetrando.. dicendi non sunt manducare corpus Christi, quoniam nec in membris computandi sunt Christi.

Idem, tract. 3. in epist. I Joann. n. 5. De voluntate suâ quisque aut Antichristus, aut in Christo est. Aut in membris sumus, aut in humoribus malis qui se in melius commutat, in corpore membrum est: qui autem in malitiâ permanet, humor malus est.

S. Avitus, Viennensis episcopus, in quinto fragmentorum, ab Sirmondo editorum. Dicit Joannes Evangelista, quod dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus, ut aut permaneat filius, benè vivendo, aut certè per carnalem conversationem rejiciat paternitatem.

LXXVIII.

*Act. 3. 23.
edit. 1693.
1699.*

Separatur quis à populo electo, cujus figura fuit populus judaicus, & caput est Jesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quàm non credendo Evangelio.

I Ad Cor. 10. v. 11. Hæc autem omnia in figurâ contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt.

S. Aug. lib. 15. de civit. Dei, c. 2. Pars quædam terrenæ civitatis (synagoga) imago cælestis civitatis effecta est, non se signifi-

can-

cando, sed alteram, & ideò serviens. Non enim propter se ipsam, sed propter aliam significandam est instituta.

Idem, de Catechiz. rudibus, c. 3. n. 6. Neque enim ob aliud ante adventum Domini scripta sunt omnia quæ in sanctis Scripturis legimus, nisi ut illius commendaretur adventus, & futura præsignaretur Ecclesia, id est populus Dei per omnes gentes, quod est corpus ejus; adjunctis atque annumeratis omnibus sanctis, qui etiam ante adventum ejus in hoc sæculo vixerunt, ità eum credentes venturum esse, sicut nos venisse.

Pro his verbis, Separatur tam non vivendo secundum Evangelium &c. i Joan. i. v. 5. 6. 7.

Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatem habemus ad invicem.

S. Cyprianus, lib. de Lapsis. Nec Ecclesiæ jungitur, qui ab Evangelio separatur.

S. Hieron. lib. 3. comment. in ep. ad Ephes. cap. 5. Qui peccator est, & aliquâ sorde maculatus, de Ecclesiâ Christi non potest appellari.

S. Aug. l. 1. de Bapt. cont. Donat. c. 10. n. 14. Neque hi soli ad eam non pertinent, qui separationis aperto sacrilegio manifesti sunt; sed etiam illi, qui in ejus unitate corporaliter mixti per vitam pessimam separantur.

Ibid. c. 17. n. 26. Semper ab illius Eccle-

136 *Præpos. damnat. Collatio*
clesiæ quæ sine maculâ & rugâ est, unitate
divisus est, etiam qui congregationi san-
ctorum in carnali obduratione miscetur.

Idem, lib. 4. de Bap. c. 2. n. 2. Ipsa Ec-
clesia incorrupta & casta & pudica est; &
ideò non ad eam pertinent avari, raptores
fæneratores.

Idem, tract. 6. in Joan. n. 12. Hoc ergo
quæro, si columba est simplex, innocens,
sine felle, pacata in osculis, non sæva in
unguibus; quæro, utrùm ad hujus co-
lumbæ membra pertineant avari, raptores,
subdoli, ebriosi, flagitiosi, membra sunt
columbæ hujus? Absit. & reverà, fratres,
quis hoc dixerit? ut nihil aliud dicam, rap-
tores solos si dicam, membra accipitris pos-
sunt esse, non membra columbæ: milvi
rapiunt, accipitres rapiunt, corvi rapiunt:
columbæ non rapiunt, non dilaniant: ergo
raptores non sunt membra columbæ.

LXXIX.

*I Cor. 14. Utile & necessarium est omni tempore, omni
5. loco, & omni personarum generi studere,
edit. 1693. & cognoscere spiritum, pietatem, & mysteria
1699. sacræ Scripturæ.*

J. Scriptura.

Deut. c. 31. v. 11. 12. 13. Convenien-
tibus cunctis ex Israël, ut appareant in con-
spectu Domini Dei tui, in loco, quem ele-
gerit Dominus, leges verba legis hujus co-
ram omni Israël, audientibus eis, & in
unum omni populo congregato, tam viris
quàm mulieribus, parvulis & advenis, qui
sunt intra portas tuas: ut audientes discant
&

& timeant Dominum Deum vestrum, & custodiant, impleantque omnes sermones legis hujus. Filii quoque eorum, qui nunc ignorant.

Jos. 1. v. 16. Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus.

Col. 3. v. 16. Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientiâ.

S. Basil. Magn. in regulis brev. interrogatione. 95. Quæ ad usum pertinentia sunt, ea ut unusquisque ex divinis litteris ediscat, & rectum est, & necessarium, cum ad majorem animi expletionem in pietate, tum etiam ut ne humanis constitutionibus assuefiat.

S. Chrys. hom. 3. de Lazaro. Adeò multa sunt quæ nostram oppugnant animam; eoque opus habemus divinis remediis, quò simul & jam acceptis vulneribus medeamur, & quæ nondum quidem inflictæ sunt, sed post infligerentur, prohibeamus, eminùs venientia diaboli spicula extinguentes depellentesque per assiduam Scripturarum lectionem. Neque nunc fieri potest, non potest, inquam, fieri, ut quisquam salutem affluatur, ni perpetuò versetur in lectione spiritali. Imo præclarè reverà, præclarè, inquam si nobiscum agitur, etiam si perpetuò hujus medicamenti participes, aliquando salutem consequi possimus. . . .
Magna adversus peccatum munitio est Scripturarum lectio; magnum præcipitium, profundum barathrum Scripturarum ignoratio, magna salutis perditio, nihil scire ex divinis legibus: ea res, & hæreses peperit, ea vitam corruptam invexit, hoc sursum
deors

deorsum miscuit omnia. Nam fieri non potest, non potest, inquam, fieri, ut quis sine fructu discedat, qui assiduâ, attentâque Scripturarum lectione fruatur.

Idem, hom. 2. in Mathæum. Et quid, ais, lucri est, quando quis audit (legi scripturas) & non accedit ad implenda quæ dicta sunt? Non parvus est etiam ex ipso profectus auditu. Nam qui audit, & semetipsum reprehendet sæpe, & altius ingemiscet, & eò quandoque perveniet, ut studeat etiam implere, quod didicit. Qui verò, nec quod peccavit, intelligit, quando à peccatis recedet? quando se ipse culpabit? quando etiam emendare conabitur? non igitur contemnamus Scripturas audire divinas. Hæc enim diabolicæ inspirationis sunt, non sustinentis nos aspicere thesaurum, nè divitias acquiramus. Propterea ille suadet, nihil omnino esse commodi, divinas audire leges, ne quando ex auditu sequi etiam videat actionem. Deprehendentes itaque hanc illius artem malignam, undique nos muro scientiæ muniamus, ut spiritualibus circumstipati armis, & ipsi permaneamus intacti, & caput dejiciamus inimici.

Idem, hom. 10. in Joan. Est & alia his oscitantibus inepta excusatio, librorum videlicet inopia. Et divitibus quidem ad hoc respondere ridiculum est. Verùm cum multos pauperes hâc frequenter excusatione uti existimem, cum his parumper joculari, atque ità eos perconctari placet, nunquid omnia artis suæ habeant instrumenta, & si inopia in his comparandis admodum impe-

pediantur: nonnè igitur absurdum est, hinc non causari paupertatem, sed diligenter attendere, ne quid sibi ad artem suam necessarium deficiat. Ubi autem tantam sint consecuturi utilitatem, occupationes deflectere, & inopiam.

S. Nilus l. 2. Ep. 36. Si beata & verè divina Scripturæ eloquia studiose non appetitis, jumentis insipientibus & ratione destitutis assimilaberis.

Et ibid. Ep. 37. Quemadmodum, dum vitam appetimus, edere & bibere, loqui & audire suevimus; & divinis eloquiis perlegendis insaturabiliter mente opera danda est.

S. Gregorius Nyssen, tract. priore in psalmorum inscriptiones. c. 3. Causam indagabimus, ob quam mysteriorum & divinorum secretorum ænigmaticam, & umbratilem doctrinam, & inexplicabilibus involutam tegumentis theologicam institutionem tam facilem captu & jucundam effecerit (Spiritus sanctus) ut non modò viri perfecti, & quibus jam animi sensa perpurgata sunt, eruditionem hanc assequantur, sed ut eandem, & mulieres sibi tanquam propriam vendicent, infantibusque crepundiorum instar, voluptatem pariat, & decrepitis baculi & quietis loco obtingat... adhæc qui sedentarias artes exercent, & ut rem in pauca conferam, omnes tam viri quàm mulieres, quodcumque vitæ genus sectentur, ægri simul ac firmi, damnum se pati arbitrantur, si non semper in ore sublimem hanc institutionem circumferant.

S. Ambros. in Psalm. 48. Omnes ædificat

cat Scriptura divina ; in eâ invenit unusquisque , quo aut vulnera sua curet , aut merita confirmet.

Idem, in Psalm 118. serm. 12. n. 28. Sit nobis tota die ac nocte exercitii usus in quadam Scripturarum cælestium palestra, artusque animorum nostrorum salubris spiritalium ferculorum esca confirmet , ut cum adversarius adfistere cæperit , & pulvere nos suæ tentationis adperserit stemus intrepidi.

S. Aug. de verâ relig. c. 51. Omissis igitur & repudiatis nugis theatricis & poëticis, divinarum Scripturarum consideratione, & tractatione pascamus animum, atque potemus vanæ curiositatis fame ac siti fessum, & æstuantem , & inanibus phantasmatis tanquam pictis epulis, frustra refici, satiarique cupientem. Hoc verè liberali, & ingenuo ludo salubriter erudiamur.

S. Greg. Magn. hom. 14. in Evangelia. In eâ porticu, quæ euntibus ad Ecclesiam beati Clementis est pervia, fuit quidam Servulus nomine, quem multi vestrum mecum noverunt, rebus pauper, meritis dives, quem longa ægritudo dissolverat. Nam à primævâ ætate usque ad finem vitæ paralyticus jacebat. Quid dicam quia stare non poterat ? qui numquam in lecto suo surgere vel ad sedendum valebat: nunquam manum suam ad os ducere: nunquam se potuit in latus aliud declinare. Huic ad serviendum mater cum fratre aderat, & quidquid ex eleemosynâ potuisset accipere, hoc eorum manibus pauperibus erogabat: nequaquam litteras noverat, sed Scripturæ

sacræ sibi met codices emerat, & religiosos quosque in hospitalitate suscipiens, hos coram se legere sine intermissione faciebat. Factumque est ut quantum ad mensuram propriam, plenè sacram Scripturam disceret; cum sicut dixi litteras funditus ignoraret.

Idem, in Ezech. l. 2. hom. 3. n. 18.
Studete, quæso, fratres carissimi, Dei verba meditari, nolite despicere scripta nostri Redemptoris, quæ ad nos missa sunt. Multum valde est, quòd per ea animus rificatur ad calorem, ne iniquitatis suæ frigore torpescat.

S. Bernard. Serm. 24. de divers. cui titulus, de multiplici utilitate verbi Dei. Audiat & illud (verbum Dei) peccator, & conturbabitur venter ejus: à voce illa carnalis anima contremiscet. Omnia namque cordis secreta rimatur atque dijudicat sermo vivus & efficax, cordium atque cogitationum perscrutator. Unde & licet mortuus in peccato, si audieris vocem filii Dei, vi-
ves. Sermo enim quem loquitur, spiritus & vita est. Si cor tuum induratum est, memento Scripturæ dicentis: *Emittet verbum suum, & liquefaciet ea.* Et item: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.* Si tepidus es, & evomi jam formidas, non discedas ab eloquio Domini, & inflammabit te, quia eloquium ejus ignitum est valde. Quod si tenebras ignorantiae plangis, diligenter audi quid loquatur in te Dominus Deus, & erit lucerna pedibus tuis verbum Domini, & lumen semitis tuis... Si consistunt adversum te castra, & prælium ten-
ta-

Propos. damnat. Collatio
 tionis infurgit, arripe gladium spiritus,
 quod est verbum Dei, & in eo facile
 triumphabis. . . . In his atque hujusmodi per-
 severa, in talibus jugiter exercere, donec
 jam dicat spiritus, ut requiescas à labori-
 bus tuis.

Imitatio Christi. lib. 4. c. 11. Habebo li-
 bros sanctos pro solatio, & vitæ speculo;
 atque super hæc omnia, sanctissimum cor-
 pus tuum pro singulari remedio & refugio.
 Duo namque mihi necessaria permaxime
 sentio in hac vitâ, sine quibus mihi impor-
 tabilis foret ista miserabilis vita. In carce-
 re corporis hujus detentus, duobus me ege-
 re fateor, cibo scilicet, & lumine. Dedi-
 sti itaque mihi infirmo sacrum corpus
 tuum ad refectionem mentis & corporis;
 & posuisti lucernam pedibus meis, verbum
 tuum. Sine his duobus benè vivere non
 possem: nam verbum Dei, lux animæ meæ;
 & sacramentum tuum, panis vitæ. Hæc
 possunt etiam dici mensæ duæ, hinc & in-
 de in gazophylacio Sanctæ Ecclesiæ positæ.
 Una mensa est sacri Altaris, habens panem
 sanctum, id est, corpus Christi pretiosum.
 Altera est divinæ legis, continens doctri-
 nam sanctam, erudiens fidem rectam, &
 firmiter usque ad interiora velaminis, ubi
 sunt Sancta Sanctorum, perducens.

OBSERVATIO.

De Sacrarum Scripturarum lectione pro-
 positio hæc propriè non agit, verùm hoc
 dumtaxat asserit, omni personarum generi
 studendum esse, ut spiritum, pietatem &
 myste-

myſteria quæ in Scripturis continentur, cognoscat, quod abſolutè loquendo abſque Scripturarum lectione fieri poteſt, V. C. libros verè pios ſtudioſè legendo, Paſtorum inſtructionibus diligenter auſcultando, auditas veritates Evangelicas apud ſemetipſum ruminando &c. Si tamen de lectione ipſa Scripturarum intelligere placeat hanc propoſitionem, neque ſic reprehendi poteſt, modò locus detur æquitati, & per vocem illam, neceſſarium, intelligas non neceſſitatem abſolutam, ſed moralem quamdam, ſeu utilitatem longè maximam; quomodo & Patres intelligendi ſunt, qui & ipſi interdum prædicant lectionem illam eſſe neceſſariam, ut videre eſt in adductis testimoniis.

LXXX.

Lectio ſacræ Scripturæ eſt pro omnibus.

Act. 8. 28.
edit. 1693.
1699.

Rom. 15. v. 4. Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam & conſolationem Scripturarum, ſpem habeamus.

Col. 4. v. 16. Cùm lecta fuerit apud vos epiſtola hæc, facite ut & in Laodiceſium Eccleſiâ legatur.

1 Theſſ. c. 5. v. 27. Adjuro vos per Dominum, ut legatur epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.

2 Timoth. 3. v. 15. Et quia ab infantia ſacras litteras noſti.

Origenes hom. 9. in Levitic. Optamus ut vel his auditis operam detis non ſolùm in Ec-

Ecclesia audire verba Dei, sed & in domibus vestris exerceri, & meditari in lege Domini die ac nocte. Et ibi etiam Christus est, & ubique adest quærentibus se. Propterea namque mandatur in lege, ut meditemur eam cum imus in via, & cum sedemus in domo, & jacemus in cubili, & cum exurgimus . . . Nutrimenta spiritus sunt, divina lectio, orationes assidue sermo doctrinae.

Idem. Hom. 19. in Mathæum. Arbitror vineam esse Legem & Prophetas, & omnes divinas Scripturas. . . . Hanc vineam tradidit colonis, id est populo ante nos, tam sacerdotibus quam laicis.

S. Clemens Alexandrin. l. 3. c. 11. At non omnes, inquit, philosophamur. Numquid ergo nec omnes vitam persequimur? . . . Quomodo Deum amas & proximum, si non philosopharis? Quomodo autem teipsum amas, si non sis vitæ cupidus? Literas, inquis, non didici. Sed si non didicisti legere, non est quod de auditu te possis excusare.

Eusebius, historiæ Ecclesiæ. l. 6. c. 2. (Origenes) à primo tempore ætatis piis sacrarum litterarum studiis fuit sedulò exercitatus. Neque in illis quidem (adhuc puer) mediocriter versatus erat, propterea quod præter humanioris litteraturæ studia, à Patre prætereà attentâ curâ & cogitatione laboratum erat, ut sacras litteras unâ combiberet. Omnino enim ante liberalium artium, & politioris doctrinae studium, eum sacris litteris instituendum, exercendumque tradidit; ac sententias aliquot, quas ei cum
ad

ad verbum ediscendas, tum memoriter coram ipso recitandas, præscripserat, ab illo in dies singulos exegit.

S. Basil. Magn. proœmio in Psalmos. Scriptura omnis divinitus inspirata & utilis hac unâ ratione à Spiritu sancto conscripta astringitur: ut ex eâ haud secus atque è communi quâpiam curandarum animarum officina, medelam suo quisque morbo queat feligere.

S. Chrysost. hom. 3. de Lazaro. Id semper hortor, & hortari non desinam, ut non hîc tantum attendatis iis quæ dicuntur, verum etiam cum domi fueritis, assidue divinarum Scripturarum lectioni vacetis. Quod quidem & iis qui privatim mecum congressi sunt, non destiti inculcare.

Ego forensibus causis affixus sum, publica gero negotia, artificium exerceo, uxorem habeo, alo liberos, familiæ curam gero, mundanus homo sum, non est meum legere Scripturas, sed eorum qui mundo dixerunt vale, qui montium vertices occupant, qui vitam ejusmodi continenter agunt. Quid ais homo? Non est tui negotii Scripturas evolvere, quoniam innumeris curis distraheris? Imò tuum magis est, quàm illorum. Neque enim illi perinde Scripturarum egent præsidio, atque vos in mediis negotiorum undis jactati: nam monachi quidem à foro, forensibusque negotiis liberi, quique in deserto fixere tuguriola, neque cum quoquam habent commercium, sed in illâ quietâ tranquillitate cum omni securitate philosophantur, ac velut in portu sedentes, rebus ve-

hementer tutis fruuntur. Nos contrà velut in medio mari fluctuantes, innumerisque, velimus nolimus, peccatis obstricti, semper opus habemus perpetuo jugique Scripturarum solatio. Illi sedent procul à conflictu, eoque nec accipiunt multa vulnera. Tibi verò, quia perpetuò stas in acie, quia frequentes accipis plagas, idcirco magis opus est remediis, ut quem & uxor provocat, & filius contristat, atque ad iram commovet, & insidiatur hostis, & invidet amicus, & vicinus insectatur, & commilito supplantat, frequenter & judex minatur, & paupertas est molesta, & domesticorum amissio luctum affert, & prosperitas inflat, & adversitas contrahit. Breviter, varia curarum, varia perturbationis, varia mœroris, varia jactantiæ, varia tumoris, tum occasio, tum necessitas, vos undequaque circumvallat, innumeraque ex omni parte tela volitant, unde necesse est indefinenter è Scripturis armaturam sumere.

Idem, hom. 9. in epist. ad Coloss. tractans hæc verba Pauli: VERBUM CHRISTI habitet in vobis abundanter. Audite quicumque estis mundani, & uxori præestis, & liberis, quomodo vobis quoque maximè mandet legere Scripturas, & non leviter, nec temerè, sed magno studio, ac diligentia. Neque alium expectes doctorem, ac magistrum. Habes Dei eloquia. Nullus te docet, sicut illa. . . Audite quæso vos omnes, quibus curæ sunt, quæ ad hanc vitam pertinent, & parate vobis libros medicamenta animæ. Si nullos alios vultis, novum quidem

dem certè testamentum vobis parate, apostolorum actus, evangelia, magistros perpetuos. Si dolor acciderit, tanquam in medicamentorum apothecam aspice, illinc mali accipe consolationem. Si damnum, si mors, si tuorum amissio, imò verò non aspice, sed omnia suscipe, & ea mente tene. Hoc est omnium malorum causa, nescire Scripturas. Absque armis imus ad bellum, & quomodo præclarè nobiscum agitur, si cum his salvi simus, tantùm abest, ut absque his salvi esse possimus.

S. Hieron. Comment. in Nahum Prophetam. c. 3. ad hæc verba, DORMITAVERUNT Pastores tui. Semper diaboli studium est, vigilantes animas consopire. . . . In adventu Christi & sermonis Dei, elevabitur & properabit populus, qui sub magistris antea fuerat consopitus, & ibit ad montes Scripturarum, ibique inveniet montes Moysen, & Jesum filium Nave: montes, prophetas: montes novi Testamenti, Apostolos, & Evangelistas: & cum ad tales montes confugerit, & in hujuscemodi montium fuerit lectione versatus, si non invenerit qui eum doceat (messis enim multa, operarii autem pauci) tunc & illius studium comprobabitur, quia confugerit ad montes; & magistrorum desidia coarguetur.

S. Ambros. proœmio in Lucam. Scriptum est autem evangelium ad Theophilum, hoc est, ad eum quem Deus diligit. Si Deum diligis, ad te scriptum est: Si ad te scriptum est, suscipe munus Evangelistæ; pignus amici in penetraibus animi diligenter

asserva. . . . frequenter inspicere, sæpius discutere.

S. Greg. Magn. l. 4. epist. ep. 31. Erga dulcissimam mentem gloriosissimi filii mei domni Theodori habeo aliquam querelam. . . . quia quotidie legere negligit verba redemptoris sui. Quid est autem Scriptura sacra, nisi quædam epistola omnipotentis Dei ad creaturam suam? Et certè sicubi esset Gloria vestra alibi constituta, & scripta terreni Imperatoris acciperet, non cessaret, non quiesceret, somnum oculis non daret, nisi priùs quid sibi Imperator terrenus scripsisset, agnovisset. Imperator cæli, Dominus hominum & angelorum, pro vitâ tuâ tibi suas epistolas transmisit: & tamen, gloriose fili; easdem epistolas ardentè legere negligis. Stude ergo; quæio, & quotidie creatoris tui verba meditare. Disce cor Dei in verbis Dei, ut ardentius ad æterna suspires, ut mens vestra ad coelestia gaudia majoribus desideriis accendatur.

S. Cæsarius Arelatensis, in appendice quinti tomæ novæ editionis S. Aug. Serm. 140. n. 2. Nec solum vobis sufficiat, quòd in Ecclesiâ divinas lectiones auditis: sed etiam in domibus vestris, aut ipsi legite, aut alios legentes requirite, & libenter audite.

Et serm. 141. ibidem, n. 5. Lectiones divinas, & in Ecclesiâ, sicut consuevistis, libenter audite, & in domibus vestris relegite. Si aliquis ita fuerit occupatus, ut ante refectionem, Scripturæ divinæ non possit insistere, non eum pigeat in convivio suo aliquid de divinis Scripturis relegere: ut quomodo caro pascitur cibo, sic anima reficiatur

cum Script. & Patrum testimoniis. 149
tur Dei verbo, & totus homo, id est, &
exterior, & interior, de sancto & salubri
convivio satiatus exurgat.

Greg. IX. epist. ad Germanum Patriarch.
Constant. tom. II. Conc. p. 324. ep. 6. Cum
juxta testimonium veritatis, occasio sit er-
rorum, ignorantia Scripturarum, cunctis ex-
pedit ilias legere vel audire (prælegi nem-
pe.)

OBSERVATIO.

Quemadmodum hæc propositio, *Baptis-
mus est pro omnibus*, verissima est, & con-
demnari nequit, tametsi adultis, qui malè
dispositi esse noscuntur, baptismus conferri
non possit; ità & hæc propositio, *Lectio sa-
cræ Scripturæ est pro omnibus*, certissimæ ve-
ritatis est, nec ulli patet censuræ, licet varii
reperiantur, qui dispositione carent requisi-
tâ, ut Scripturam cum fructu legant. Verùm
ut illi disponendi sunt ad baptismum, ità &
hi, ut è Scripturæ lectione fructum hau-
riant.

LXXXI.

*Obscuritas sancti verbi Dei non est laicis ra-
tio dispensandi seipfos ab ejus lectione.*

Psal. 118. v. 2. Beati qui scrutantur te-
stimonia ejus.

2 Pet. 1. v. 19. Habemus firmiorem
propheticum sermonem, cui bene facitis
attendentes, quasi lucernæ lucenti in cali-
ginoso loco.

Act. 8. 31.
edit. 1693.
1699.

S. Scra
aliquinta

S. Clemens Rom. epist. 1. ad Corinth. tom. 1. Concil. p. 151. 154. 155. per Labbæum, Scripturas diligenter inspicite quæ sunt oracula Spiritus sancti. . . . sumite Epistolam beati Pauli Apostoli. Nostis, dilecti, & probè nostis sacras Scripturas, & penitus in divina eloquia introspexistis: illa igitur mente & memoriâ recolite.

O B S E R V A T I O.

Clemens ecce Petri discipulus, qui ignorare minimè poterat quod scripsit iste: in Pauli epistolis esse quædam difficiilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem, nihilominus Corinthios omnes, atque adeò cujusvis generis plebeios homines hortatur, Scripturas ut diligenter legant, ipsasque Pauli epistolas in manus sumant, igitur obscuritas sancta verbi Dei non est laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione. Hoc tamen condemnat Clemens XI. utri jam fidem adhibebimus? uterque Romanus Pontifex; verùm ille à Petro & Paulo instructus.

Origenes l. 7. contra Cels. circa finem. Providens illa divina natura non solum eorum qui græcè scire creduntur, sed & Gentilium cæterorum imperitiæ condescendit, & ex his quæ ex se ubertim audirentur prospexit, ut consuetis sibi & vernaculis dictionibus usi qui eos edocerent, ad audiendum imperitam multitudinem provocent, quæ facile, ubi primum sit introducta & paululum in-
sti.

stituta, aufura sit postmodum abditiora quædam Scripturarum sensa percipere.

S. Chrysoſt. hom. 3. de Lazaro. Quid igitur, inquiunt, si non intelligamus ea quæ continentur libris? Maximè quidem etiamſi non intelligas illic recondita, tamen ex ipsâ lectione multa nascitur sanctimonia. Quamquam fieri non potest, ut omnia ex æquo ignores, propterea siquidem spiritus gratia dispensavit illa, temperavitque, quo publicani, piscatores, tabernaculorum opifices, pastores, & Apostoli, idiotæ, illiterati per hos libros salvi fierent, ne quis idiotarum ad hanc difficultatis confugere possit excusationem, ut omnibus facilia conspectu essent ea quæ dicuntur, ut & opifex, & famulus, & vidua mulier, & omnium hominum indoctissimus ex auditâ lectione aliquid lucri utilitatisque reportaret. Non enim ad inanem gloriam, quemadmodum ethnici, sed audientium salutem hæc omnia composuerunt ii, quos ab initio Deus dignatus est gratiâ spiritus. Siquidem hi qui sunt à Christo alieni Philosophi, dicendi artifices, rethores, ac librorum conscriptores, non quod in commune conducit quærentes, sed illud spectantes ut ipsi sint in admiratione, etiamſi quid utile dixerint, hoc quoque quemadmodum in caligine quadam sapientiæ consuetâ illis, occultavit obscuritas. Apostoli verò ac Prophetæ omnia contrà fecerunt, manifesta, claraque, quæ prodiderunt, exposuerunt omnibus, veluti communes orbis doctores, ut per se quisque discere possit ea quæ dicuntur è solâ lectione. . . . cui enim

non sunt manifesta quaecumque in evangelio scripta sunt? Quis autem audiens beatos esse mites, beatos misericordes, beatos mundicordes, coereraque huiusmodi, desiderabit præceptorem, ut aliquid eorum discat quæ dicuntur? Quin etiam signa, miracula, historiae, nonne cuivis nota, manifesta sunt? Prætextus iste est, & causatio, pigritiaeque velamentum. Non intelligis, quæ insunt: quomodo possis aliquando intelligere, qui ne leviter quidem inspicere velis? Sume librum in manus, lege historiam omnem, & quæ nota sunt memoriâ tenens, ea quæ obscura sunt, parumque manifesta, frequenter percurre. Quod si non poteris assiduitate lectionis invenire quod dicitur, accede ad sapientiores, vade ad doctorem, communica cum his ea quæ scripta sunt, declara vehementis studium. Et si viderit te Deus tantam animi promptitudinem adhibere, non despiciet tuam vigilantiam, ac sollicitudinem. Verum etiam si nullus homo te docuerit quod quæris, ipse sine dubio referabit. Memento eunuchi reginae æthiopum, qui cum esset homo barbarus, innumerisque distentis sollicitudinibus, & undequâque circumseptus negotiis, nec intelligeret, quæ legebat, legebat tamen in curru sedens: quod si in viâ tantam præstitit diligentiam, cogita qualis fuerit domi versans. Si tempore profectionis non sustinuit absque lectione manere, multò minus domi sedens. Si nihil intelligens legebat, nec destitit à lectione, multò minus postquam didicerat. Nam ut scias, quòd non intellexerit quæ legebat, audi quid dicit Philippus:

pus : Num intelligis quæ legis ? atque ille his auditis non pudefactus est, nec erubuit, sed infcitiam suam confessus est, aitque : Quinam possim, nisi quis mihi viæ dux fuerit? Cùm nondum haberet qui viam com-monstraret, tamen legebat, eoque citò con-fecutus est ductorem. Novit propensam il-lius animam Deus, studiumque amplexus est, misit illi doctorem ilico. Verùm non adest Philippus, sed spiritus qui moverat Philip-pum, adest.

S. Aug. Confess. l. 6. c. 5. Eò mihi il-la venerabilior, & sacro sancta fide dignior apparebat auctoritas (*Scripturæ*) quò & om-nibus ad legendum esset in promptu, & se-creti sui dignitatem in intellectu profundio-re servaret, verbis apertissimis & humillimo genere loquendi se cunctis præbens, & exer-cens intentionem eorum, qui non sunt le-ves corde: ut exciperet omnes populari sinu, & per angusta foramina paucos ad te traji-ceret.

Idem, ep. ad voluf. nunc 137. n. 18. Mo-dus ipse dicendi, quo sancta Scriptura con-textitur, quàm omnibus accessibilis, quam-vis paucissimis penetrabilis. Ea quæ aperta continet, quasi amicus familiaris, sine fuce ad cor loquitur indoctorum atque doctorum. Ea verò quæ in mysteriis occultat, nec ip-sa eloquio superbo erigit, quò non audeat accedere mens tardiuscula, & inerudita, qua-si pauper ad divitem; sed invitat omnes hu-mili sermone, quos non solum manifestâ pascit, sed etiam secretâ exerceat veritate, hoc in promptis quod in reconditis habens. Sed ne aperta fastidirentur, eadem rursus

aperta desiderantur, desiderata quodammodo renovantur, renovata suaviter intimantur.—His salubriter, & prava corriguntur, & parva nutriuntur, & magna oblectantur ingenia.

Idem, de util. cred. c. 6. Quidquid est, mihi crede, in Scripturis illis, altum & divinum est: inest omnino veritas, & reficiendis, instaurandisque animis accommodatissima disciplina; & planè ità modificata, ut nemo inde haurire non possit quod sibi fatis est, si modò ad hauriendum devotè ac piè, ut vera religio poscit, accedat.

Idem, de Genesi ad litt. l. V. c. 3. n. 6. Tu autem cum scripturâ non deferente infirmitatem tuam, & materno incessu tecum tardiùs ambulante proficias; quæ sic loquitur, ut altitudine superbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos pasciat, affabilitate parvulos nutriet.

S. Greg. Magn. epist. ad Leandrum Hispansensem episcopum, quæ libris illius moralibus in Job præfigitur, c. 4. Divinus sermo, sicut mysteriis prudentes exercet, sic plerumque superficie simplices refovet. Habet in publico unde parvulos nutriet: fervat in secreto unde mentes sublimium in admiratione suspendat. Quasi quidam quippe est fluvius, ut ità dixerim, planus, & altus, in quo & agnus ambulet, & elephas natet.

LXXXII.

*Dies Dominicus à Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia san-
ctarum Scripturarum. Damnosum est velle
Christianum ab hac lectione retrahere.*

Act. 13. 21.
edit. 1693.
1699.

Act. 13. v. 14, 15. Illi verò pertran-
seuntēs Pergē, venerunt Antiochiam Pisi-
diæ, & ingressi Synagogam die Sabbatho-
rum, sederunt. Post lectionem autem le-
gis & prophetarum miserunt principes Sy-
nagogæ ad eos &c.

Ibid. v. 27. Qui habitabant Jeruzalem,
& principes ejus hunc (Jesum) ignorantes,
& voces prophetarum quæ per omne Sab-
batum leguntur, judicantes impleverunt.

Act. c. 15. v. 21. Moyses enim à tem-
poribus antiquis habet in singulis civitati-
bus, qui eum prædicent in Synagogis, ubi
per omne Sabbatum legitur.

S. Justinus Martyr, apol. 2. sub finem.
Solis, qui dicitur, die, omnium qui vel in
oppidis, vel ruri degunt, in eundem lo-
cum conventus fit: & commentaria Apo-
stolorum aut scripta Prophetarum, quoad
tempus fert, leguntur.

Tertullianus, in Apologet. c. 39. Coimus
ad litterarum divinarum commemoratio-
nem. . . certè fidem sanctis vocibus pasci-
mus, spem erigimus, fiduciam figimus,
disciplinam præceptorum nihilominus in-
cultationibus densamus.

*S. Ambros. de fide Resurrec. n. 108. &
114.* Quid igitur? Dies festos in potu &

in epulis æstimabimus? . . . Nemo potest nisi divini hauriat promissa sermonis & resultantibus credat oraculis, exultare lætitiâ, dies festos, aut neomenias agere.

Nicolaus I. in responso ad quæsitâ Bulgarorum, tom. 8. Conc. p. 522. n. 11. Sciendum est, quoniam idcirco in diebus festis ab opere mundano cessandum est, ut liberius ad Ecclesiam ire, psalmis & canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis sanctorum communicare, ad imitationem eorum asurgere, eloquiis divinis intendere, elemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus.

Pro his verbis, DAMNOSUM est velle Christianum ab hac lectione retrahere. Eph. 6. v. 17. Assumite gladium spiritûs, quod est verbum Dei.

• F. desti.
tini.

S. Basil. ep. I. ad Greg. Nazian. In quâ re quisque nostrum senserit se eo quod oportet * defici, in illo (studio Scripturarum) assiduè incumbens, tanquam ab officinâ quâdam medicinæ, oppositum suæ infirmitati medicamentum invenire poterit.

S. Nilus ep. 304. ad Numinium primatem; nunc l. 2. epist. 198. Non animadvertis circumveniri te insidiis à diabolo tibi posit. Ille est enim sine dubio ipse qui tibi per cogitationes suggerit, inutilem prorsus esse lectionem, id agens arte istâ scilicet ut per multam negligentiam, & oblivionem divinarum rerum effodiat, eruatque dextram omnem ac salutarem cogitationem, ex quâ omnino congruo tempore bona operatio sequeretur. . . multa por-

rò bona ex lectione divinarum Scripturarum percipiunt homines. Si ergo vis oculum animæ custodire, & perspicaciorem reddere, atque ad res pulcherrimas reddere, ne pigrescas divinæ vacare lectioni.

S. Hilarius Pictavorum, Comment. in Psalmum 118. litera 20. n. 5. Scripturæ sacræ non ob aliud consignatæ literis manent, quàm ut ad universorum scientiam notionemque defluerent.

S. Ambrosius in titul. Psalm. 37. Medicinæ hominis prospiciens Deus, sicut terram istam salubres herbarum atque arborum succos ferre præcepit, quibus carnis vulnera curarentur: ita etiam præceptis salutaribus replevit divinarum seriem Scripturarum, quibus infirmitas animæ sanaretur.

S. Chrysost. hom. 9. in epist. ad Coloss. Hoc est omnium malorum causa, nescire Scripturas.

Idem, hom. 2 in Math. Non contemnamus Scripturas audire divinas. Hæc enim diabolicæ inspirationis sunt, non sustinentis nos aspicere thesaurum, ne divitias acquiramus.

Vide & alterum illius locum ex hom. 3. de Laz. à nobis citatum ad prop. LXXIX.

S. Cæsarius Arelatensis, serm. 141. in app. V. tom. S. Aug. alias. 46. de temp. apud Aug. Certissimè scitote, fratres carissimi, quia qualis est caro, quæ post multos dies percipit cibum, talis est anima quæ assiduè non pascitur Dei verbo: & quomodo caro per famem, & inopiam tenuis & sicca velut quoddam simulacrum

efficitur ; ità & anima , si verbi Dei cibo non pascitur , arida & inutilis , & ad nullum opus bonum congrua invenitur.

OBSERVATIO.

Lite[m] nonnulli movent Authori ob verbum *debet* , quasi præceptum adstruat strictè obligans ad sacram Scripturam quolibet die Dominico legendam , ità ut qui semel omiserit contra præceptum sanctificandi sabbatum delinquat , quemadmodum is , qui Dominico die divinis mysteriis interesse neglexit. Miseri ! quid hoc est aliud nisi de syllabis criminari , ut Hieronymi verbis utar ? Dixit Author Dominicum diem lectionibus pietatis , & super omnia Sanctarum Scripturarum sanctificari DEBERE , quomodo Catechismus Romanus , confessionem , Eucharistiæ perceptionem , ægrorum visitationem annumerat iis operibus , quibus præcipue Christiani festis diebus se exercere DEBENT , ut ipse loquitur p. 8. c. 4. n. 21.

LXXXIII.

Est illusio sibi persuadere, quod notitia my- Joan. 4. 26.
edit. 1693.
1699.
steriorum Religionis non debeat communi-
cari fœminis, lectione Sacrorum librorum.
Non ex fœminarum simplicitate, sed ex
superbâ virorum scientiâ, ortus est Scrip-
turarum abusus, & natæ sunt hære-
ses.

2 ESDRÆ 8. 2. 3. Attulit Esdras Sa-
cerdos legem coram multitudine virorum
& mulierum. . . & legit in eo apertè . . .
de manè usque ad mediam diem, in con-
spectu virorum, & mulierum.

S. Gregorius Nyss. tract. primo in Psalm.
c. 3. Tam facilem captu (psalmorum do-
ctrinam) effecit (spiritus sanctus) ut non
modò viri perfecti, & quibus jam animi
sensa perpurgata sunt, eruditionem hanc as-
sequantur, sed ut eandem & mulieres, sibi
tanquam propriam vendicent.

S. Ambros. tract. de hort. ad virginit. c.
9. n. 56. Quærite illum (Christum) in
Scripturis divinis, ibi melius invenitur.

S. Hieron. ep. nunc 19. olim 7. ad Læ-
tam. Pro gemmis & serico divinos codi-
ces amet (Paula) . . . discat primò psalte-
rium, his se canticis avocet, & in Prover-
biis Salomonis erudiatur ad vitam. In Ec-
clesiaste consuescat, quæ mundi sunt, cal-
care. In Job virtutis & patientiæ exem-
pla sectetur. Ad Evangelia transeat, nun-
quam ea positura de manibus: Apostolo-
rum acta & epistolas totâ cordis imbibat

voluntate. Cúmque pectoris cellarium his opibus locupletaverit, mandet memoriæ Prophetas, Heptateuchum, & Regum & Paralipomenon libros, Esdræ quoque, & Esther volumina. Ad ultimum, sine periculo discat Canticum Canticorum.

Idem, ep. nunc 22. antehac 8. ad Deme- triadem virginem. Præter psalmorum & orationis ordinem, quod tibi horâ tertiâ, sextâ, nonâ, ad vesperum, mediâ nocte, & manè semper est exercendum; statue quot horis sanctam Scripturam ediscere debeas, quanto tempore legere, non ad laborem, sed ad delectationem, & instructionem animæ.

Idem, ad Furiam, ep. nunc 23. olim 10. De Scripturis sanctis habeto fixum versuum numerum: istud pensum Domino tuo redde, nec antè quieti membra concedas, quàm Calathum pectoris tui hoc subtegmine impleveris.

Idem, ep. olim. 12 ad Gaudentium, nunc 98. de Pacatulæ infantulæ educatione. Cùm autem virgunculam septimus ætatis annus exceperit. . . discat memoriter Psalterium, & usque ad annos pubertatis libros Salomonis, Evangelia, Apostolos, & Prophetas sui cordis thesaurum faciat.

Idem, in epitaphio Fabiolæ. Jesus bone! quo illa fervore, quo studio intenta erat divinis voluminibus! & veluti quamdam famem satiare desiderans, per Prophetas, Evangelia, Psalmosque currebat, quæstiones & proponens, & solutas recondens in scrinio pectoris sui.

Idem, in Epitaphio Marcellæ. Divinarum
Scrip-

Scripturarum ardor erat incredibilis: semperque cantabat: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* . . . Quidquid in nobis longo fuit studio congregatum, & meditatione diuturnâ, quasi in naturam verum, hoc illa libavit, didicit, atque possedit; ita ut, post propositionem nostram, si in aliquo testimonio Scripturarum esset oborta contentio, ad illam pergeretur.

Idem, in Paulæ Epitaphio. Scripturas sanctas tenebat memoriter . . . denique compulit me, ut vetus & novum testamentum cum filiâ, me differente, perlegeret. . . . Loquor & aliud, quod forsitan æmulis videatur incredibile. Hebræam linguam, quam ego ab adolescentiâ multo labore ac sudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non desero, ne ipse ab eâ deserar, discere voluit, & consecuta est; ita ut Psalmos hebraicè caneret, quod quidem usque hodie in sanctâ filiâ ejus Eustochio cernimus.

S. August. ad Antonin. ep. 20. al. 126. Illud sanè admonuerim religiosissimam Prudentiam tuam, ut timorem Dei non irrationabilem vel inferas infirmiori vasi tuo, vel nutrias, divinâ lectione, gravique colloquio.

Conc. Aquisgranense, an. Domini 816. habitum. lib. 2. qui est de Institutione Monialium. Ama Scripturas sanctas & amabit te c. 2. sapientia.

De Scripturis sanctis habeto fixum verum c. 3. suum numerum. Istud pensum Domino tuo redde.

Pro

Pro gemmis & serico divinos codices amet. Discat primo psalterium; erudiatur in Proverbiis Salomonis ad vitam; consue-
scat in Ecclesiaste calcare quæ mundi sunt; sectetur in Job virtutis & patientiæ exem-
pla. Ad Evangelia transeat, nunquam ea
positura de manibus. Apostolorum Acta
& Epistolas tota cordis imbibat volunta-
te; & sic per ordinem seriem novi vete-
risque Testamenti.

OBSERVATIO.

Posterior propositionis pars, *non ex fœ-
minarum &c.* nil nisi merum factum conti-
net, sed quod adeò constat ex Historiis
Ecclesiasticis, ut in iis plane peregrinum
oporteat esse eum, qui hoc ignoret.

LXXXIV.

Matth. 5. 2.
edit. 1693.
1699.

*Abripere è Christianorum manibus Novum
Testamentum, seu eis illud clausum tenere,
auferendo eis modum illud intelligendi, est
illis Christi os obturare.*

*S. August. serm. 85. n. 1. Os Christi
Evangelium est. In cælo sedet, sed in terrâ
loqui non cessat.*

*S. Greg. Papa, epistolar. l. 4. ep. 31 ad
Theodorum. Quid est autem Scriptura Sa-
cra, nisi quædam epistola Omnipotentis
Dei ad creaturam suam?*

OBSERVATIO.

Reperiri genus quoddam hominum, qui per malam animi constitutionem *Scripturas depravant ad suam ipsorum perditionem*, quique adeò divinum hoc pabulum (quo nihil salubrius esse potest, si illud in se spectes) mutant in venenum, dum LEGENDO sumunt; Reperiri, inquam, hujusmodi hominum genus, certum est ex ipsa Scripturâ divinâ. Quid porrò iis agant Ecclesiae pastores? An non interdum exigat prudentia, ut eos privent Scripturarum lectione, quoad morbus ille animi perseverat, exemplo medici, qui ægro cibum prohibet sanis corporibus saluberrimum, sed quem is ferre non possit? Sic planè, neque ullus, quantum existimo, illud pacatâ mente tantilùm expendens, in dubium revocaverit. (Modò tamen Pastores illi provirili dent operam, ut ab malâ animi constitutione sanentur istiusmodi homines, quò ad Sacrorum Codicum lectionem rursum admittantur; atque interim eosdem divinis verbis congruo modo pascant, ne *famem verbi Dei patiantur*.) Ex quo illud consequitur, eo in casu Pastoribus obedientiam deberi. Neque hæc omninò tacuit Author clarissimus, qui & Ecclesiam Scripturarum divinarum interpretem agnoscit, ac sacri depositi custodem, & easdem è MANU IPSIUS ACCIPIENDAS esse prædicat: vide Math. 11. 4. 2. Petri. 1. 19. &c. Hi porrò Pastores, quos nunc memoravimus, nequaquam dici possunt è Christianorum

2. Pet. 3.
v. 16.

164 *Propos. damnat. Collatio*
rum manibus Novum Testam. *abripere* ad
sensum propositionis, dum infirmorum ani-
mos ad genuinum Scripturarum intellectum
precipiendum præparare non desistunt. De
his ergò non agit propositio; at alios re-
darguit, qui etiam iis fidelibus, à quibus
Christus in Evangelio loquens INTELLIGI
posset, & multo cum fructu audiri, Novi
Testamenti lectionem prohibent; quo fit
ut Christiana plebs Salvatoris sui sacrata
dogmata non satis cognoscat, ac magnâ ex
parte cælestem illius Disciplinam ignoret,
ex quâ nihilominus vitam suam instituat,
necesse est. Atque hi verissimè dicuntur,
fidelibus CHRISTI OS OBTURARE.

LXXXV.

Luc. II.
33.
edit. 1693.

*Interdicere Christianis lectionem sacræ Scriptu-
ræ, præsertim Evangelii, est interdicere
usum luminis filiis lucis, & facere, ut pa-
tiantur speciem quamdam excommunicatio-
nis.*

*Psalms 118. v. 105. Lucerna pedibus
meis verbum tuum, & lumen semitis
meis.*

*2. Petri I. v. 19. Habemus firmiorem
Propheticum sermonem: cui benefacitis
attendentes, quasi LUCERNÆ LUCENTI in
caliginoso loco.*

*S. August. ep. 130 ad Probam. n. 5. In
iis igitur vitæ hujus tenebris, in quibus
peregrinamur à Domino, quamdiu per fi-
dem ambulamus, non per speciem, deso-
latam se debet Christiana anima reputare,
ne*

cum Script. & Patrum testimoniis. 165
ne desistat orare: & Scripturarum divina-
rum sanctarumque sermoni discat tanquam
lucernæ in obscuro loco positæ, fidei ocu-
lum intendere, donec dies luceat, &
Lucifer oriatur in cordibus nostris. Hu-
jus enim lucernæ quidam fons ineffabilis
lumen illud est, quod sic lucet in tene-
bris, ut non comprehendatur à tenebris,
cui videndo fide corda mundanda sunt.

Pro his verbis, Et facere ut patiantur &c.
S. Irenæus, lib. 5. adv. hæres. c. 20. Con-
fugere (*nos fideles oportet*) ad Ecclesiam Dei,
& in ejus sinu educari, & Dominicis
Scripturis enutriri. Plantata est enim Eccle-
siæ Paradisus in hoc mundo. Ab omni er-
go ligno Paradisi escas manducabis, ait Spi-
ritus Dei, id est, ab omni Scripturâ Do-
minicâ manducate.

OBSERVATIO.

Si fideles *oportet* in Ecclesiæ sinu *Domini-*
cis Scripturis enutriri; si Ecclesia est instar
Paradisi terrestris, Scripturæ verò divinæ
veluti ligna illius, fidelibus ad vescendum
data, profectò *speciem quamdam excommunica-*
tionis patiuntur ii, quibus Scripturæ lectio
interdicitur; quomodò & segregatio ab Eu-
charistiæ participatione species quædam est
excommunicationis (ut olim disertè voca-
batur.) Attamen, ut hæc peccatoribus im-
mundis medicinalis est, ita & altera qui-
busdam esse potest certis in circumstantiis,
juxta proximè præcedentem Observatio-
nem. Igitur monet propositio, non teme-
rè Scripturarum lectionem fidelibus pro-
hi-

hibendam, quandoquidem ea prohibitio excommunicatio quædam est, & à rebus summoperè bonis in sese saluberrimisque separatio.

LXXXVI.

1 Cor. 14.
16.
edit. 1693.
1699.

Eripere simplici populo hoc solatium jungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei.

1 Corinth. 14. v. 13. & seq. Qui loquitur linguâ, oret ut interpretetur. Nam si orem linguâ (peregrinâ) spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente. Cæterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit. Nam tu quidem benè gratias agis, sed alter non ædificatur. Gratias ago Deo meo, quòd omnium vestrum linguâ loquor. Sed in Ecclesiâ volo quinque verba sensu meo loqui, ut & alios instruam: quàm decem millia verborum in linguâ (non intellectâ.)

Author. Const. Apost. l. 2. c. 57. Alius Davidis hymnos psallat, & populus extrema versuum succinat.

S. Athan. apol. pro fugâ suâ. Residens in sede præcepi, ut Diaconus psalmum legeret, POPULI responderent: Quoniam in æternum misericordia ejus.

S. Cyrill. Hieros. cath. mystag. 5. Postea
sa-

sacerdos clamat: Sursum corda; & respondetis: habemus ad Dominum.

S. Basil. Magn. ep. 63. De nocte populus confurgens antelucano tempore domum precationis petit. Inque labore, & tribulatione, ac lacrymis indefinentibus, factâ ad Deum confessione, tandem ab oratione surgentes ad psalmodiam instituuntur. Et nunc quidem in duas partes divisi alternis succincentes psallunt. . . . Deinde uni ex ipsis hoc muneris dato, ut quod canendum est, prior ordiatur, reliqui succinunt.

S. Aug. l. 2. cont. epist. Parm. c. 7. n. 14. Cùm Episcopus intus est (in Ecclesiâ) populus & orat cum illo, & quasi subscribens ad ejus verba respondet, amen.

S. Greg. Magn. epistolar. l. 9. ep. 12. nov. edit. Kyrie Eleison autem nos neque diximus, neque dicimus, sicut à Græcis dicitur: quia in Græcis simul omnes dicunt, apud nos autem à clericis dicitur, & à populo respondetur, & totidem vicibus etiam Chriſte Eleison dicitur.

Concil. Trid. sess. 22. c. Ne oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant, & non sit qui frangat eis, mandat S. Synodus pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis quæ in Missâ leguntur, aliquid exponant; atque inter cætera Sanctissimi hujus Sacrificii mysterium aliquod declarent.

OBSERVATIO.

De jungendâ voce populi & ministrorum in divinis decantandis laudibus unicè agit Author; aut, si ità vis, etiam de procurandâ simplici populo, sive per explicationes, sive per fideles versiones, notitiâ eorum quæ in Ecclesiâ cantantur linguâ non amplius vulgari, quatenus non spiritu solum, sed & mente psallat. Quæ omnia & *Praxi Apostolicæ*, & *intentioni Dei* sunt quàm maximè consentanea. Ut mirum sit innocentissimam propositionem damnari potuisse.

LXXXVII.

A. & 9. 9.
edit. 1693.
1699

Modus plenus scientiâ, lumine, & charitate, est dare animabus tempus portandi cum humilitate & sentiendi statum peccati, petendi spiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere justitiæ Dei, antequàm reconcilientur.

Ezech. 13. & 18. 19. Hæc dicit Dominus Deus: Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus: & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt; mentientes populo meo credenti mendaciis.

Jerem. c. 6. v. 14. Curabant contritionem filiarum populi mei cum ignominia, dicentes, pax, pax: & non erat pax.

S. Cyprianus, de lapsia. Emerfit, fratres dilectissimi, novum genus cladis, & quasi parum persecutionis procella saevierit, accessit ad cumulum sub misericordiae titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem, temeritate quorundam laxatur incautis communicatio: irrita, & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quaerunt sanitatis patientiam, nec veram de satisfactione medicinam. Poenitentia de pectoribus excussa est, delicti memoria sublata est. Operiuntur morientium vulnera: & plaga lethalis altis & profundis visceribus infixata, dissimulato dolore contegitur.... Ante expiata delicta, ante exomologesim factam criminis... ante offensam placatam indignantis Domini & minantis, pacem putant esse, quam quidam verbis fallacibus venditant. Non est pax illa, sed bellum... Quid injuriam beneficium vocant? quid impietatem vocabulo pietatis appellant? quid eis, qui flere jugiter, & rogare Dominum suum debent, interceptam poenitentiae lamentatione communicare se simulant? Hoc sunt ejusmodi lapsis, quod grando frugibus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigiis saeva tempestas. Solatium aeternae spei adimunt, arborem a radice subvertunt. Ser-mone morbido ad lethale contagium ser-punt, navem scopulis, ne in portum perveniat, illidunt. Non concedit pacem fa-

pag. 91.

edit.

Amstelod.

an 1700.

è qua &

deinceps.

cilitas ista, sed tollit. Nec communicatio-
nem tribuit, sed impedit ad salutem. Per-
secutio est hæc alia, & alia tentatio, per
quam subtilis inimicus impugnandis adhuc
lapis occulta populatione grassatur, ut la-
mentatio conquiescat, ut dolor fileat, ut
delicti memoria evanescat, ut comprimatur
pectorum gemitus, statuatur fletus oculo-
rum, nec Dominum graviter offensum lon-
gâ & plenâ poenitentiâ deprecetur.

pag. 195.

Idem, ep. 16. presb. & diaconibus. Hæc
qui subtrahit fratribus nostris, decipit mi-
seros, ut qui possunt agentes pænitentiam
veram, Deo qua patri & misericordie pre-
cibus & operibus suis satisfacere: seducan-
tur ut magis pereant, & qui erigere se
possent, plus cadant.

pag. 265.

Idem, ep. 59. ad Corn. Concilio fre-
quenter acto, non consensione tantum no-
strâ, sed & comminatione decrevimus, ut
poenitentiam fratres agerent, ut poeniten-
tiam non agentibus nemo temerè pacem
daret.

pag. 210.

*Clerus Romanus, ad Cyprianum, inter hu-
jus epist. 30.* Absit ab Ecclesiâ Romanâ
vigorem suum tam profanâ facilitate dimit-
tere, & nervos severitatis everfâ fidei ma-
jestate dissolvere, ut cum adhuc non tan-
tum jaceant, sed & cadant everforum fra-
trum ruinæ, properata nimis remedia com-
municationum utique non profutura præ-
stentur, & nova per misericordiam falsam
vulnera veteribus transgressionis vulneribus
imprimantur, ut miseris ad everfionem ma-
jorem eripiatur & poenitentia. Ubi enim
poterit indulgentiæ medicina procedere, si
etiam

etiam ipse medicus interceptâ poenitentia indulget periculis? si tantummodò operit vulnus, nec finit necessaria temporis remedia obducere cicatricem? Hoc non est curare, sed, si dicere verum volumus, occidere. Uno igitur, eodemque consilio, iisdem precibus & fletibus. . . divinam Majestatem deprecantes. . . oremus, ut qui cecidisse referuntur, delicti sui magnitudinem agnoscentes, intelligant non momentaneam, neque præproperam desiderare medicinam: oremus ut effectus indulgentiæ lapsorum subsequatur & poenitentiam, ut intellecto suo crimine velint nobis interim præstare patientiam.

S. Greg. Nazianz. orat. 39. panegyri, in sancta lumina, sub finem. Ne ipse quidem eos (per communionem) recipio, qui vel nullo modo, vel non satis deprimuntur, nec patrato crimini parem vitæ emendationem afferunt.

S. Ambrosius, lib. 1 de poenitent. c. 16. Volo veniam reus speret, petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus: ut ignoscatur, & obsecret: & cum secundò & tertio fuerit dilata ejus communio, credat remissius se supplicasse, fletus augeat miserabilior, poenitentia revertatur. . . . Cognovi quosdam in poenitentia fulcasse vultum lacrymis, exarasse continuis fletibus genas, stravisse corpus suum calcandum omnibus, jejuno ore semper, & pallido mortis speciem spiranti in corpore prætulisse.

S. Leo Magnus, ep. 91. nunc 82. c. 2. Mediator Dei & hominum homo Christus

Jesus, hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem poenitentiae darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.

S. Gregorius Papa, l. 6. in I. Reg. c. 2. n. 28. de Samuele loquens, dum Saülis peccatum portare noluit. Quâ nimirum Prophetæ constantiâ quidam nimis clementes hujus temporis sacerdotes arguuntur, qui conversatione infirmi sunt, temeritate fortes... ecce fortis Propheta refugit suscipere onus regalis peccati, ut sacerdos Ecclesiæ timeat, & peccatorum importabilum pondera subire pertimescat. Plerumque autem sic aliena peccata suscipiat, ut tamen ea quæ expianda suscipit, flere eum, à quo sunt commissa, permittat.

S. Eligius Noviomensis episcopus hom. 4. Qui ergo ex vobis talibus, & his similibus involuti sceleribus fuerint (qualia enumerat Apostolus, ad Gal. 5. v. 19. & seq.) & per confessionem ac poenitentiam nequaquam condignam satisfactionem egerint, sed adhuc in hac vetustate perdurant, non se à nobis reconciliari posse existiment.

OBSERVATIO.

Non desunt, qui sibi fingunt propositione doceri errorem istum, SATISFACTIONEM saltem PRO PARTE absolutioni NECESSARIO præmitti debere ad VALOREM Sacramenti; at ne verbum quidem continet propositio, quo id significet. Solum

cum Script. & Patrum testimoniis. 173
collaudat & extollit modum, seu praxim,
quâ gravium peccatorum rei (*de quorum
conversione non satis constat*) probantur pri-
mum, priusquam reconcilientur, ac poeni-
tentiae exercentur operibus, quibus veram
à Deo conversionem impetrent, & iustitiae
illius satisfacere incipiant. Est autem hîc
modus PLENUS SAPIENTIA, LUMINE ET
CHARITATE, quandoquidem properata ni-
mis communicationum remedia non pro-
sunt, neque curant, sed occidunt ex una-
nimi Sanctorum Patrum doctrinâ.

LXXXVIII.

Ignoramus, quid sit peccatum & vera poeni- Luc. 17.
tentia, quando volumus statim restitui pos- 11. 12.
sessioni bonorum illorum, quibus nos pecca- edit. 1693.
tum spoliavit, & detractamus separationis 1699.
istius ferre confusionem.

Levit c. 7. v. 20. & 21. Anima pol-
luta, quæ ederit de carnibus hostiae paci-
ficorum, quæ oblata est Domino, peribit
de populis suis. Et quæ tetigerit immun-
ditiam hominis, vel jamenti, sive omnis
rei quæ polluere poteit, & comederit de
hujusmodi carnibus, interibit de popu-
lis suis.

S. Cyprianus, tract. de Lapsis. Quod non pag. 93.
statim Domini corpus inquinatis manibus
accipiat, aut ore polluto sanguinem Domi-
ni bibat, sacerdotibus sacrilegus irascitur.
Atque ô tuam nimiam furiose dementiam!
irasceris ei, qui abs te avertere iram Dei
nititur: ei minaris, qui pro te Domini mi-

fericordiam deprecatur, qui vulnus tuum sentit, quod ipse non sentis, qui pro te lacrymas fundit, quas forsitan ipse non fundis. Oneras adhuc crimen, & cumulas: & cum sis ipse implacabilis ad Antistites & sacerdotes Dei, putas circa te Dominum posse placari? accipe potius, & admitte quæ loquimur: quid surdæ aures salutaria præcepta non audiunt, quæ monemus? quid cæci oculi poenitentiae iter non vident, quod ostendimus? quid perculsa & alienata mens remedia vitalia non percipit, quæ de Scripturis cælestibus, & discimus & docemur?

pag. 211.

Clerus Romanus, ad Cyprianum, ep. 30. Maximè illis congruit verecundia, quorum in delictis damnatur mens inverecunda. Pulsent sanè fores, sed non utique confringant. Adeant ad limen Ecclesiae, sed non utique transiliant.... multum illis proficiet petitio modesta, postulatio verecunda, humilitas necessaria, patientia non otiosa. Mittant legatos pro suis doloribus lacrymas; advocacy fungantur ex intimo pectore prolati gemitus, dolorem probantes commissi criminis, & pudorem. Imò si dedecoris admissi magnitudinem perhorrescunt, si pectoris & conscientiae suae lethalem plagam, & sinuosi vulneris altos recessus verè medicâ manu tractant, erubescant & petere: nisi quia maioris est rursum & periculi & pudoris, auxilium pacis non petisse. Sed hoc totum in sacramento, sed in ipsius postulationis lege temporis facto temperamento.

S. Pacianus Barcinonensis Episcopus, parænesi

nesi ad pœnitentiam. Nunc ad eos sermo fit qui benè ac sapienter vulnera sua, pœnitentiae nomine, confitentes: nec quid sit pœnitentia, nec quæ vulnerum medicina, noverunt. Verumtamen si quis est vestrum qui secari, exuri sustineat, adhuc possum. Ecce scalpellum Propheticum: *Convertimini*, inquit, *ad Dominum Deum vestrum*, simulque *in jejunio & fletu, & planctu, & scindite corda vestra.* *Admovebo adhuc ignes de cauterio Apostolico: videamus an ferre possitis.* *Judicavi*, 1 Cor. 5, inquit, *congregatis vobis, & spiritu meo, in virtute Domini Jesu Christi, tradere ejusmodi hominem satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in diem Domini.*

S. Ambrosius in y 58. Psalm. CXVIII. v. 26. In ipsâ Ecclesiâ, ubi maximè misereri decet, teneri quàm maximè debet forma justitiæ, ne quis à communionis confortio abstentus, brevi lacrymulâ, atque ad tempus paratâ, vel etiam uberioribus fletibus. . . . Communionem quam plurimis debes postulare temporibus, facilitate sacerdotis extorqueat. Nonne cùm uni indulget indigno, plurimos facit ad prolapsionis contagium provocari? facilitas enim veniæ, incentivum tribuit delinquendi. Hoc ideò dictum est, ut sciamus secundum rationem dispensandam esse misericordiæ debitoribus.

Idem, l. 2 de pœnit. c. 9. n. 87. Nonnulli ideò poscunt pœnitentiam, ut statim reddi communionem velint. Hi non tam se solvere cupiunt, quàm sacerdotem ligare. Suam enim conscientiam culpâ non

exuunt, sed sacerdotis induunt, cui præceptum est: *Nolite dare sanctum canibus.*

S. August. serm. 351. n. 7. nov. edit.
Ascendat homo adversum se tribunal mentis suæ. . . . Atque ita constituto in corde iudicio. . . . Ab ipsa mente talis sententia proferatur, ut se indignum homo iudicet participatione Corporis & Sanguinis Domini: ut qui separari à regno cælorum timet per ultimam sententiam Summi Iudicis, per Ecclesiasticam Disciplinam à sacramento cælestis panis interim separetur. . . . Quomodo in interiora veli, & in illa invisibilia Sancta Sanctorum intrare audebit, aut poterit, qui medicinam cælestis disciplinæ contemnens, noluit paulisper à visibilibus separari?

S. Cæsarius Arelat. serm. 8. c. 8. Pro capitalibus criminibus non hoc solum sufficit, sed addendæ sunt lacrymæ, & rugitus, & gemitus, continuata, & longo tempore procrastinata jejunia, largiores eleemosynæ, etiam plusquam nos ipsi valere possumus erogandæ, ultrò nos ipsos à communione Ecclesiæ removens, in luctu & tristitiâ multo tempore permanentes, & poenitentiam etiam publicè agentes: quia justum est, ut qui cum multorum destructione se perdidit, cum multorum ædificatione se redimat. Ad extremum non est impossibile vel grave quod suggero; vel sic lugeamus extinctam animam nostram, quomodo alienam carnem mortuam plangimus: si aut uxor, aut filius, aut maritus mortui fuerint, in terrâ se collidunt homines, capillos trahendo, & tundendo pectora.

cum Script. & Patrum testimoniis. 177
ctora, in luctu, in abstinentiâ, in lacrymis
non parvo tempore perseverant.

OBSERVATIO.

Ardentissimè desiderare peccatores debent, ut quamprimùm restitui possint possessioni bonorum illorum, quibus eos peccatum spoliavit, id est, quantocyùs amisam recuperent justitiam, cæteraque quæ illam consequuntur spiritalia bona, amicitia cum Deo redintegrationem, sacrorum Mysteriorum dignam participationem, &c. Ideòque quàm maximo animi fervore an-niti debent ad veram cordis conversionem: Nec tamen gravium peccatorum Rei, nullis præmissis pœnitentiæ operibus velle debent statim per absolutionem Sacrorum Mysteriorum participationi restitui. Hoc si velint, & separationis à tremendis Mysteriis (quæ ad tempus injungitur, ut sese ad ea pœnitentiæ operibus dignè præparent) confusionem ferre detrectent, profectò ignorare se ostendunt, *quid sit peccatum, & vera pœnitentia.* Cui rei demonstrandæ vel sola à nobis allata testimonia plenissimè sufficiunt. Atque hoc est quod præsens affirmat Propositio.

LXXXIX.

Luc. 15.

23.

edit. 1693.

Quartus decimus gradus conversionis peccatoris est, quod cum sit jam reconciliatus, habet jus assistendi sacrificiis Ecclesiae.

Author libri de Ecclesiasticâ hier. c. 3. Catechumenos, & Energumenos, eosque qui poenitentiam ducuntur, sacrosanctæ hierarchiæ mos patitur quidem audire sacram Pfalmodiam, divinamque Sacrarum Scripturarum recitationem, verum ad ea, quæ deinceps sequuntur, sacrificia, spectaculaque nequaquam hos convocat, sed perfectos perfectorum oculos. Est enim Deiformis ille ordo sacer sanctæ plenus justitiæ, nec non salubriter cuique consentaneam pro merito cujusque rerum divinarum tribuit participationem. . . . Comptum habeo, sincerissimum sacrorum ordinum iudicium censere, præ istis detestabilissimâ obsidione teneri eos, qui Deiformem vitam deferentes, sententis moribusque perditis dæmonibus consentiunt. Hi ergo primi, & quidem magis propriè quàm illi, segregativa Ministri voce arceantur: neque enim fas sit eis cujuslibet alterius rei sacræ participes evadere, præterquam eloquiorum Dei, quorum Magisterio ad meliorem frugem converti possint.

S. Joannes Chrysost. hom. 3. in c. 1. epist. ad Ephes. Non es dignus sacrificio, neque participatione? ergo nec prece. Audis præconem stantem, & dicentem: Quicumque estis in poenitentia, abite. Omnes qui non par-

participant, sunt in poenitentia.... Qui-
cumque, qui Myfteriorum non est parti-
ceps, is impudenter stat, & nimis audacter.
Qui sunt in peccatis, propterea priores eji-
ciuntur. Licet postea accedere, &
videre: sed quando adfuerit (Christus) abi;
non enim tibi magis licet, quam catechu-
meno. Non sunt enim paria Sacramenta,
nondum esse assecutum, & postquam fue-
ris assecutus, & offenderis, despiciere, &
ea re te indignum reddere. Licebat plu-
ra, & terribiora dicere, sed ne mentem
vestram gravem, hæc sufficiunt.

OBSERVATIO.

Ex adductis locis istud evidens est,
Primorum Sæculorum Ecclesiam minimè
passam fuisse, ut peccatores nondum re-
conciliati divino Sacrificio interessent. At-
qui nullam in hoc injustitiam admittebat
Ecclesia, igitur illi ad eam rem jus nullum
habebant. Quare si hodiedum permittat,
ut assistant, aut etiam præcipiat, mera in-
dulgentia est.

XC.

*Ecclesia Auctoritatem excommunicandi habet, Math. 18.
ut eam exercent per Primos Pastores, de*^{17.}
consensu saltem præsumpto totius corporis. ^{edit. 1699.}
1699.

1 Corinth. 6. v. 3. 4. 5. Ego quidem
absens corpore, præsens autem spiritu, jam
judicavi ut præsens eum, qui sic operatus
est. In nomine Domini nostri Jesu Chri-
sti,

sti, congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu, tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.

S. August. tract. 124. in Joan. n. 5. Ecclesiæ Apostolus Petrus, propter Apostolatûs sui primatum, gerebat figuratâ generalite personam; quod enim ad ipsum propriè pertinet, naturâ unus homo erat, gratiâ unus Christianus, abundantiore gratiâ unus idemque primus Apostolus, sed quando ei dictum est: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*, universam significabat Ecclesiam. . . . Ecclesia ergò quæ fundatur in Christo, claves ab eo regni cælorum accepit in Petro, id est, potestatem ligandi, solvendiue peccata.

Idem, serm. 295. al. 108. c. 2. Dominus Jesus discipulos suos ante passionem suam, sicut nostis, elegit, quos Apostolos appellavit. Inter hos penè ubique solus Petrus, totius Ecclesiæ meruit gestare personam. Propter ipsam personam quam totius Ecclesiæ solus gestabat, audire meruit, tibi dabo claves regni cælorum. Has enim claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesiæ. Hinc ergò Petri excellentia prædicatur, quia ipsius universitatis, & unitatis Ecclesiæ figuram gessit, quando ei dictum est; tibi trado, quod omnibus traditum est. Nam ut noveritis Ecclesiam accepisse claves regni cælorum, audite in alio loco, quid Dominus dicat omnibus Apostolis suis:

Ac-

Accipite Spiritum Sanctum; & continuo: Si cui dimiseritis peccata, dimittentur ei; si cuius tenueritis, tenebuntur. Hoc ad claves pertinet, de quibus dictum est; quæ solveritis in terrâ, soluta erunt & in cælo, & quæ ligaveritis in terrâ, ligata erunt & in cælo. Sed hoc Petro dixit. Ut scias, quia Petrus universæ Ecclesiæ personam tunc gerebat, audi quid ipsi dicatur, quid omnibus fidelibus sanctis: Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum inter te & ipsum solum. Si non te audierit, adhibe tecum unum, aut duos: scriptum est enim, in ore duorum, aut trium testium, stabit omne verbum. Si nec ipsos audierit, refer ad Ecclesiam: si nec ipsam audierit, sit tibi tanquam ethnicus, aut publicanus. Amen dico vobis, quia quæ ligaveritis in terrâ, ligata erunt, & in cælo; & quæcumque solveritis in terrâ, soluta erunt & in cælo. Columba ligat, columba solvit; ædificium supra petram ligat, & solvit.

Idem, Serm. 149. al. de div. 24. c. 6. Petrus multis in locis Scripturarum apparet quod personam gestet Ecclesiæ; maximè illo in loco, ubi dictum est: tibi trado claves regni cælorum. Quæcumque ligaveris in terrâ, erunt ligata & in cælo, & quæcumque solveris in terrâ, erunt soluta & in cælo. Nunquid istas claves Petrus accepit, & Paulus non accepit? Petrus accepit, & Johannes & Jacobus non accepit, & cæteri Apostoli? Aut non sunt istæ in Ecclesia claves, ubi peccata quotidie dimittuntur? sed quoniam in significatione personam Petrus gestabat Ecclesiæ, quod illi

uni datum est, Ecclesiæ datum est. Ergo Petrus figuram gestabat Ecclesiæ.

Idem, l. 3. de Bapt. cont. Don. c. 18.
SICUT MISIT me, inquit, pater, & ego mitto vos. Hoc cum dixisset, inspiravit, & ait illis, Accipite Spiritum Sanctum; si cuius remiseritis peccata, remittentur illi; si cuius tenueritis, tenebuntur. Ergo si personam gestabant Ecclesiæ (Apostoli) & sic eis hoc dictum est, tanquam ipsi Ecclesiæ diceretur; pax Ecclesiæ dimittit peccata, & ab Ecclesiæ alienatio tenet peccata, non secundum arbitrium hominum, sed secundum arbitrium Dei, & orationes sanctorum spiritualium, qui omnia judicant, ipsi autem à nemine judicantur. Petra enim tenet, petra dimittit: columba tenet, columba dimittit: unitas tenet, unitas dimittit.

S. Fulgentius, l. de fide ad Pet. Diac. c. 3.
Pænitentia peccatori tunc prodest, si eam in Ecclesiâ Catholicâ gerat. Cui Deus in personâ beati Petri ligandi, solvendiue tribuit potestatem, dicens: *Quæ alligaveris super terram, erunt ligata & in cælis: & quæ solveris super terram, erunt soluta & in cælis.*

OBSERVATIO.

De consensu, saltem præsumpto: totius corporis, inquit Propositio. Sensus est: Excommunicandi auctoritatem per primos Pastores ita exerceri debere, tantâ prudentiâ, tantâque æquitate, ut meritò illi præsumere possint, sententiam à se latam ab universo Ecclesiæ corpore approbatum iri, si con-

cum Script. & Patrum testimoniis. 183
tingeret Ecclesiam de eâ judicium institue-
re. Sic sese explicuit Author antè natam
CONSTITUTIONEM. Atque etiam sublata
fuerant ea verba, saltem in Edit. Anni
1705. quòd aliqualem præ se ferre videren-
tur æquivocationem. Ut tanto intolerabi-
lior sit Romana censura, quæ nullam ho-
rum habuit rationem.

XCI.

Excommunicationis injustæ metus, nunquam Joan.9.
debet nos impedire ab implendo debito nostro. 22.23.
Nunquam eximus ab Ecclesiâ, etiam quando edit. 1693.
hominum nequitia videmur ab eâ expulsi, 1699.
quando Deo, Jesu Christo, atque ipsi Ec-
clesiæ per charitatem affixi sumus.

Joan XII. 42. 43. Verumtamen & ex
Principibus multi crediderunt in eum: sed
propter Phariseos non confitebantur, ut è
synagogâ non ejicerentur: dilexerunt enim
gloriam hominum magis, quàm gloriam
Dei.

Act. 5. v. 29. Obedire oportet Deo
magis quàm hominibus.

Origenes, in c. 16. Math. ad hæc verba:
QUODCUMQUE ligaveris super terram &c.
Haud secus, ac eum qui funes peccatorum
non habet, ne Deus quidem liget, ità nec
quisquis Petrus fuerit. Si quis autem qui
Petrus non fuerit, nec ea habuerit, quæ
hîc dicta sunt, (id est, si Dei lumine non
collustretur, atque aliter quàm Petrus agat)
sicut Petrus ligaturum se credit super ter-
ram, ità ut quæ ligata fuerint, sint ligata
&

& in cælis, & soluturum se super terram, ità ut quæ soluta fuerint, sint soluta & in cælis, superbus ille est, nesciens Scripturarum sensum, & superbiâ elatus in crimen incidit diaboli.

S. Hieronymus, comment. in Math. l. 3. ad eadem verba. Istum locum Episcopi & Presbyteri non intelligentes, aliquid sibi de pharisæorum assumunt supercilio, ut vel damnent innocentes, vel solvere se noxios arbitrentur: cùm apud Deum non sententia sacerdotum, sed reorum vita quæretur. Legimus in Levitico de leprosis, ubi jubentur ut ostendant se sacerdotibus, & si lepram habuerint, tunc à sacerdote immundi fiant: non quo sacerdotes leprosos faciant, & immundos, sed quo habeant notitiam leprosi, & non leprosi, & possint discernere qui mundus quive immundus sit. Quomodò ergo ibi leprosum sacerdos mundum, vel immundum facit: sic & hîc alligat, vel solvit Episcopus & presbyter: non eos qui infontes sunt, vel noxii: sed pro officio suo, cùm peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, quive solvendus.

Gelasius Papa, in decret. Gratian. p. 2. caus. XI. q. 3. c. 46. Cui est illata sententia si injusta est, tantò eam curare non debet, quantò apud Deum & Ecclesiam ejus neminem potest iniqua gravare sententia. Ità ergo eâ se non absolvi desideret, quâ se nullatenùs perspicit obligatum.

Innocentius III, cap. litteras. extrà de restitut. spol. l. 2. tit 13. interrogatus de muliere, quæ ad redadendum marito conjugale debitum

cum Script. & Patrum testimoniis. 185
bitum cogeatur à iudice sub Excommunicationis poenâ, & obedire recusabat, quòd matrimonium suum certò sciret esse nullum, quamquam id probare non posset; interrogatus, inquam, hac de re Innocentius, respondet in hunc modum. Frustrà in tali casu adjudicaretur restitutio spoliato: cum illa contrà Deum non debeat in hoc iudici obedire, sed potiùs Excommunicationem humiliter sustinere.

S. Nico, ep. ad Enclisium, (extat in max. biblioth. Patr, tom. 25.) Scias pater, quod Divinæ Scripturæ cum divinis Canonibus definiunt, quòd injustæ, quæ imponuntur punitiones apud Deum non ligant, etiamsi PONTIFEX eas imposuerit. Quanto magis si inferior, sicut dicit Sanctus Dionysius. Qui itaque inconsideratâ sententiâ, & intemperante animo aliquem à fidelibus separavit, eum non solum non attingit; sed in ejus etiam caput recurrit, sicut sanctæ Synodi pronuntiant; sed illæ poenæ ligant, quæ secundum Divinos Canones & leges sunt impositæ, non autem quæ secundum propriam voluntatem. Qui enim poenam præter rationem imponit, ipse est segregatus, & ipse debet eam poenam observare, sicut Divini & sacri canones decernunt..... Deus eum qui injustè aligatus est, defendit, & ulciscitur.

Joannes Gerson, Tom. 2. nov. edit. p. 422.
Contemptus clavium magis invenitur quoad Confid. 5.
culpam in Prælato... abutente suâ potestate, quàm in non obediente... Est igitur quandoque meritorium & honorificativum Ecclesiæ potestatis, quod tali Prælato in
fa.

faciem resistitur. . quemadmodum resistit Paulus Petro.

Et Confid. 12. Contemptus clavium dicendus est magis foveri, quàm tolli, dum debentes abufui clavium resistere dividuntur in se, & impediunt se, vel per stultitiam, vel per ignaviam, ne communi consensu fiat ambulatio in viâ Domini, dum alii favent abufibus, alii tollere volunt. Veritas est, quòd omnis via favorabilis, & humilistentanda est cum Summo Pontifice, dum malè informatus fert per se, vel suos injustas sententias quòd defistat & reformet; sed si nihil proficit humilis fedulitas, arripienda est virilis & animosa libertas.

Pro alterâ propositionis parte. NUNQUAM eximus &c. ORIGENES, apud Gratian. caus. 24. q. 3. c. 7. Cum aliquis exit à veritate, à timore Dei, à fide, à charitate, exit de castris Ecclesiæ; etiamsi per Episcopi vocem minimè abjiciatur: sicut è contrario, dum aliquis non recto iudicio foras mittitur, scilicet si non antè exierit, id est, si non egerit, ut mereretur exire, nihil læditur. Interdum enim, qui foras mittitur, intus est: & qui foris est, intus retineri videtur.

S. Augustinus, l. 1. de bapt. cont. Don. c. 17. Spirituales, sive ad hoc ipsum pio studio proficientes, non eunt foras: quia & cum aliquâ vel perversitate vel necessitate hominum videntur expelli, ibi magis probantur, quàm si intus permaneant; cum adversus Ecclesiam nullatenus eriguntur,

cum Script. & Patrum testimoniis. 187
tur, sed in solidâ unitatis petrâ fortissimo
caritatis robore radicantur.

Idem, in fragmento epist. ad Classicianum;
extat post ep. 250 in edit. novâ. Illud pla-
nè non temerè dixerim, quòd si quisquam
fidelium fuerit anathematus injustè, ei po-
tius oberit, qui faciet, quàm ei qui hanc
patietur injuriam. Spiritus enim sanctus ha-
bitans in sanctis, per quem quisque liga-
tur, aut solvitur, immeritam nulli poenam
ingerit: per eum quippe diffunditur caritas
in cordibus nostris, quæ non agit perpe-
ram.

Idem, ep. 78 al. 137, n. 4. Quid obest
homini, quod ex illâ Tabulâ (Dypticorum)
non vult eum recitari humana ignorantia,
si de libro vivorum non eum delet iniqua
conscientia?

XCII.

Pati potius in pace excommunicationem, &
anathema injustum, quàm prodere verita-
tem, est imitari sanctum Paulum: tantum
abest, ut sit erigere se contra authorita-
tem, aut scindere unitatem.

Rom. 9. 3.
edit. 1693.
1699.

Rom. 9. v. 3. Optabam ego ipse anathe-
ma esse à Christo pro fratribus meis.

S. Aug. in Psalm. 75. n. 7. 8. Illumi-
nans tu mirabiliter à montibus æternis.
Qui sunt montes æterni? quos ipse fecit
æternos. . prædicatores veritatis. . Un-
de probantur isti montes? Si fortè conti-
gerit aliquis tumultus adversus montes in
Ecclesiâ, aut per populares seditiones car-
na-

nalium, aut per aliquas falsas suspiciones hominum; bonus mons repellit à se omnes, qui propter ipsum volunt ab unitate recedere. Sic enim ipse manebit in unitate, si propter ipsum non divisa fuerit ipsa unitas.

O B S E R V A T I O.

Pati potius oportet in pace excommunicationem, & anathema injustum, quam prodere veritatem. Quis hoc negare audeat? an non apertissimæ foret impietatis asserere contrarium? Quare fatentur idipsum & XL Episcopi, qui in Comitibus Lutetiæ Parisiorum urgente Ludovico Rege, Constitutionem acceptarunt. Sic enim aiunt in Documento Pastoralis. *Il est vrai, qu'entre les deux extremités de trahir la vérité, ou de subir une excommunication, il n'y a pas à balancer. On ne doit, jamais trahir la vérité.* „VERUM EST, si coarcteris ex duobus, „ ut aut prodenda sit veritas, aut excom- „ municatio subeunda, non est quod vacilles. Nunquam licet prodere veritatem. Atqui si tenearis pati potius in pace excommunicationem, & anathema injustum, quam prodere veritatem, igitur eo casu illam patiens, non erigis te contra authoritatem, neque scindis unitatem. Quid hâc consequutione manifestius? Ubi igitur venenum Propositionis? Audio quosdam dicentes. Pati eo in casu excommunicationem, non est imitari sanctum Paulum, ut qui excommunicatus nunquam fuit. Misere- ret me! imoverò quàm maximè est imitari

tari sanctum Paulum, licet excommunicatus nunquam fuerit. Sufficit namque (ut ad imitandum hâc in re proponatur) significasse Paulum, quo animo constitutus foret, si in similem casum incideret. Hoc porro, ut puto, fecit apertè, qui gravissimè testatus est, optare sese, ut Anathema fieret à Christo pro fratribus suis. Pudet profectò minutiis hujuscemodi refutandis immorari.

XCIII.

Jesus quandoque sanat vulnera, quæ præceps primorum Pastorum festinatio infligit, sine ipsius mandato; Jesus restituit quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt.

Joan. 18.
11. edit.
1693.
1699.

ORIGENES, *hom. 14. in car. 24. Levit.* Interdum fit ut aliquis non recto judicio eorum qui præsunt Ecclesiæ, depellatur, & foras mittatur. Sed si ipse non ante exiit, hoc est si non ita egit, ut mereretur exire, nihil læditur in eo quòd non recto judicio ab hominibus videtur expulsi. Et ita fit ut interdum ille qui foràs mittitur intus sit, & ille foris qui intus retineri videtur.

S. Bernardus, *serm. 1. de sanctis, in convers. S. Pauli.* Videbatur jam cessasse persecutionis tempus, sed ut palàm factum est, numquam deest persecutio Christiano, sed neque Christo. Et nunc, quod gravius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo utique Christiani dicuntur. Amici tui Deus, & proximi adversum te appropinquaverunt, &

& steterunt. Conjurasse videtur contra te universitas populi Christiani à minimo usque ad maximum : à plantâ pedis usque ad verticem non est sanitas ulla. Egreffa est iniquitas à senioribus iudicibus vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum : non est jam dicere, ut populus, sic sacerdos : quia nec sic populus, ut sacerdos. Heu ! heu ! Dominus Deus, ipsi sunt in persecutione tuâ primi qui videntur in ecclesiâ tuâ primatum diligere, gerere principatum. Arcem Sion occupaverunt, apprehenderunt munitiones, & universam deinceps liberè, & potestativè tradunt incendio civitatem. Misera eorum conversatio, plebis tuæ miserabilis subversio est. Copiosissimæ pietatis inveniuntur in suscipiendâ (imò accipiendâ magis) animarum curâ, sed hæc apud eos cura minor, & de animarum salute novissima cogitatio est. An verò Salvatori animarum gravior ulla esse poterat persecutio ? Iniquè agunt & cæteri contra Christum, multique sunt nostris temporibus Antichristi. Meritò tamen & crudeliorem eam censet persecutionem pro acceptis beneficiis, & graviolem sentit pro potestate, quàm propriis sustinet à ministris.

Conc. Trid. sess. 25. de Ref. c. 3. Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ Disciplinæ, & ad continendos in officio populos valdè salutaris, sobriè tamen, magnâque circumspectione exercendus est : cùm Experientia doceat, si temerè, aut levibus ex rebus incutiarur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potius parere quam salutem.

O B S E R V A T I O.

Vulnera commemorat Author, quæ excommunicationis gladio subinde infliguntur, dum zelo quodam non secundum scientiam Censuræ feruntur præcipites, imprudentesque, Evangelicis & Ecclesiasticis legibus adversantes, atque adeò *sine Christi mandato*, cui gladium excommunicationis vibrari displicet, nisi magnâ id fiat circumspeditione. Sunt autem ea vulnera, *mala sæpè* etiam ingentia quæ occasione talium censurarum in Ecclesiâ exoriuntur. Nunquamne hujus generis sententiæ latæ sunt, aut etiamnum feruntur à primis pastoribus? atque o utinam nullæ tales fuissent unquam! Sed nunc longè aliter se res habet, neque veracius quidquam dici potuit à Tridentinâ Synodo, quàm, EXPERIENTIA doceri, si *temerè aut levibus ex rebus incutiatur* (excommunication) *PERNICIEM potius parere quàm salutem.* Sic (ut exemplum unum, atque alterum proferam in Romanis ipsis Pontificibus) præcipitanter nimis, & verè inconsiderato zelo rescidit Henricum VIII. Angliæ Regem Clemens VII. de quo scribit Onuphrius in ejus vitâ, quod „cùm terribiles minas & anathema intentasset, eò Regem impulit, ut patriâ religione desertâ, nova & nefaria Lutheri dogmata, quæ antea scripto improbaverat, sequeretur. Sic Galliarum regno ingens vulnus inflictum fuit per Gregorium XIV, dum sine Christi mandato, non solùm imprudenter, sed etiam injustissimè duas Bullas edidit, quarum

al-

alterâ Ecclesiasticos suspensione, alterâ Laicos excommunicatione feriebat, si Henrico IV. (legitimo simulque optimo Principi) obedientiam præstarent, & eum pro Rege agnoscerent. Sanat autem Jesus vulnera ista non semper, sed tamen quandoque, ut ait propositio, dum, quâ est in homines misericordiâ, progressum sistit malorum è præfatis censuris pullulantium, atque etiam interdum id quod pastores inconsiderato zelo rescindunt, ipse restituit, dum eos, qui ob censuras hujusmodi infelicitè schismate se separarant, ad unitatem reducit Ecclesiæ.

XCIV.

Nil pejorem de Ecclesiâ opinionem ingerit ejus inimicis, quàm videre illic dominatum exerceri suprâ fidem fidelium, & foveri divisiones propter res, quæ nec fidem lædunt, nec mores.

Rom. 14.
16. edit.
1693.
1699.

Math. 20. v. 35. 26. Jesus vocavit eos (Apostolos) ad se, & ait: scitis quia Principes gentium dominantur eorum: & qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus.

S. Chrysost. hom. 2. in ep. ad Tit. Is, qui præesse vult (Episcopus) si eâ lege præsumit, ut consilio proprio tantum omnia faciat, quasi nemini rationem redditurus; tyrannicè potius quàm populariter hujusmodi exercet officium.

S. Greg. Magn. in reg. past. 2. p. c. 6.
Ple-

Plerumque Rector eo ipso quò cæteris præminet, elatione cogitationis intumescit, & dum ad usum cuncta subjacent, dum ad votum velociter jussa complentur, dum omnes subditi, si qua benè gesta sunt, laudibus efferunt, malè gestis autem nullâ auctoritate contradicunt, dum plerumque laudant illud quod reprobare debuerant, seductus ab his quæ infrà suppetunt, super se animus extollitur; & dum foris immenso favore circumdatur, intûs veritate vacuatur, atque oblitus sui in voces se spargit alienas, talemque se credit, qualem se foris audit, non qualem intûs discernere debuit. Subjectos despicit, eosque æquales sibi naturæ ordine non agnoscit; & quos forte potestatis excesserit, transcendisse se etiam vitæ meritis credit. Cunctis se æstimat ampliùs sapere, quibus se videt ampliùs posse. In quodam quippe se constituit culmine apud semetipsum, & qui æquâ cæteris naturæ conditione constringitur, ex æquo respicere cæteros dedignatur: sicque usque ad ejus similitudinem ducitur, de quo scriptum est: *Omne sublime videt, & ipse est rex super universos filios superbiam.*

S. Bernardus, l. 2. de Considerat. c. ult. Est item vitium, cujus si te immunem sentis, inter omnes quos novi ex his qui cathedras ascenderunt, sedebis, me judice, solitarius: quia veraciter, singulariterque levasti te suprâ te, juxtâ Prophetam. Facilitas credulitatis hæc est, cujus callidissimæ vulpeculæ, magnorum neminem comperisatis cavisse versutias. Inde eis ipsis pro nihi-

lo iræ multæ, inde innocentium frequens addictio, inde præjudicia in absentes.

XCV.

I Corinth.
14.21.
edit. 1699.

Veritates eò devenerunt, ut sint lingua quasi peregrina plerisque Christianis, & modus eas prædicandi est veluti idioma incognitum; adeò remotus est à simplicitate Apostolorum, & supra communem captum fidelium; neque satis advertitur, quòd hic defectus sit unum ex signis maximè sensibilibus senectutis Ecclesiæ, & iræ Dei in filios suos.

I. Corinth. 2. v. 1, & seq. Et ego cùm venissem ad vos fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi. Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum. Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos: & sermo meus, & prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis: ut fides vestra non sit in sapientiâ hominum, sed in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam verò non hujus sæculi, neque Principum hujus sæculi, qui destruuntur.

Gillebertus Abbas, super Cantica Canticorum, serm. 27. (inter opera Bernardi.) Utinam istud attendant, qui facturi sunt in conventu fratrum sermonem. Student magis ALTA, quam apta dicere, facientes apud infirmas intelligentias miraculum sui, non ipforum salutem operantes. Erubescunt

scunt humilia, & plana docere, ne sola hæc scisse videantur. Erubescunt ubera habere, nudare mammam, lactare parvulos. Quid istud est? ideòne confedisti in medio cathedram tenens, ut scientiam jactes, an ut teneram subditorum lactes infantiam? Subtilia texit: artem qui audiunt, mirantur, eloquentiam laudant. Benè quidem tamen si gratiam sentiunt, si te disputante audientium moveatur affectus, intellectus instruatur. Alioquin quid ad præfens negotium, peregrina quædam adducere, quæ auscultantes non capiant? Nec tam debes attendere, quæ te dicere deceat hominem literatum, quàm quæ debeant audire quos instruis. Quid enim consequuntur si ambulas in magnis, & in mirabilibus, non dico super te, sed super eos qui adfident? noli altum altè sapere, sed condescende humilibus.

Pro his verbis: NEQUE satis advertitur quod hic defectus &c. S. August. in Psal. 70. serm. 2. n. 4. Et usque in senectam, & senium. . . . Quia vox ista unius cujusdam magni hominis est, hoc est, ipsius unitatis, vox est enim Ecclesiæ; quæramus juventutem Ecclesiæ. Quando venit Christus, crucifixus est, mortuus est, surrexit, vocavit gentes, cæperunt converti, facti Martyres fortes in Christo, fusus est sanguis fidelis, surrexit seges Ecclesiæ: hæc juvenus. . . . non tantum in juventute quando Paulus, quando Petrus, quando primi Apostoli nuntiaverunt: procedente etiam ætate ego ipse, id est, unitas mea, membra tua, corpus tuum, *annuntiabo*

196 *Propos. damnat. Collatio*
mirabilia tua. Quid postea? Et usque ad
senectam & senium, annuntiabo mirabilia
tua: usque ad finem sæculi erit hîc Ec-
clesia.

S. Greg. Magn. l. 19. Mor. c. 12. Sicut
uniuscujusque hominis, sic Sanctæ Ecclesiæ
ætas describitur. Parvula quippe tunc erat,
cùm à nativitate recens verbum vitæ præ-
dicare non poterat. . . . Adulta verò Ec-
clesia dicitur, quando Dei verbo copulata,
sancto repleta spiritu, per prædicationis
ministerium in filiorum conceptione fæta-
tur, quos exhortando parturit, converten-
do parit. De hac ejus ætate Domino dici-
tur: *Adolescentulæ dilexerunt te.* Univer-
sæ quippe Ecclesiæ, quæ unam Catholicam
faciunt, adolescentulæ vocantur: non jam
vetustæ per culpam, sed novellæ per gra-
tiam: non senio steriles, sed ætate men-
tis ad spiritalem congruæ fæcunditatem.
Tunc ergo, cùm in diebus illis Ecclesia
quasi quodam senio debilitata, per prædica-
tionem filios parere non valet, reminiscitur
fæcunditatis antiquæ dicens: *sicut fui in die-*
bus adolescentiæ meæ.

XCVI.

Act. 17.
8. edit.
1693.
1699.

Deus permittit, ut omnes potestates sint con-
trariæ prædicatoribus veritatis, ut ejus
victoria attribui non possit, nisi divinæ
gratiæ.

Act. 4. 26. Astiterunt Reges terræ, &
principes convenerunt in unum, adversus
Christum ejus. Convenerunt enim verè in
civi-

civitate istâ adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus & populis Israël, facere quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri.

S. Ambros. Serm. contra Auxentium de Basilicis tradendis. Semperne de Cæsare servulis Dei invidia commovebitur?

S. Greg. Magn. in Psalm. 5. pœnit. n. 36. tractans hæc verba: PORTÆ inferi non prævalebunt adversus eam. Sunt etiam portæ inferi quædam potestates hujus mundi. Quid enim Nero, quid Diocletianus, quid denique iste, qui hoc tempore Ecclesiam persequitur, nunquid non omnes portæ inferi? Quis cogitare sufficiat quanti promissionibus eorum devorati sunt? Quanti eorum metu perterriti? Quanti afflictionibus eorum superati? Quos omnes perpetuæ mortis profundum absorbuit, & ad cruciatum damnationis æternæ infernus admisit. Sed Ecclesia in illius, de quâ dictum est, petrae soliditate fundata, minarum ventis concutitur, nec persecutionum fluminibus movetur, nec corporalium pœnarum incommodis titubat, nec mortis ipsius timore vacillat. . . . non prævalebunt adversus eam portæ inferi, dicit Dominus: & tamen ut ei prævaleant, conantur.

S. Bernardus, serm. 33. in Cant. Serpit hodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ, & quò latius, eo desperatius: eoque periculosius, quo interius. Nam si insurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras, & aresceret: si violentus inimicus, absconderet se forsitan ab eo. Nunc verò

quem ejiciet, aut à quo abscondet se? Omnes amici, & omnes inimici; omnes necessarii, & omnes adversarii; omnes domestici, & nulli pacifici: omnes proximi, & omnes quæ sua sunt quærunt. Ministri Christi sunt, & serviunt Antichristo. . . . Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis advenit: ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece martyrum, amarior post in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum. Non fugare, non fugere eos potest, ita invaluerunt, & multiplicati sunt super numerum. Intestina, & insanabilis est plaga Ecclesiæ, & ideò in pace amaritudo ejus amarissima. Sed in quâ pace? & pax est, & non est pax. Pax à paganis, & pax ab hæreticis, sed non profectò à filiis. Vox plangentis in tempore isto: filios enutrivì & exaltavi, ipsi autem spreverunt me. Spreverunt, & maculaverunt me à turpi vitâ, à turpi quæstu, à turpi commercio, à negotio denique perambulante in tenebris. Superest, ut jam de medio fiat dæmonium meridianum ad seducendos, si qui in Christo residui sunt adhuc permanentes in simplicitate suâ. Siquidem absorbuit fluvios sapientium, & torrentes potentium, & habet fiduciam, ut Jordanis influit in os ejus, id est, simplices, & humiles qui sunt in Ecclesiâ.

Idem, serm. 77. in Cant. Non omnes sunt amici sponsi, quos hodie sponsæ hinc inde assistere cernis. . Pauci admodum sunt, qui non quæ sua sunt quærant, ex omnibus charis ejus. Diligunt munera, nec pos-
sunt

sunt pariter diligere Christum, quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi, & ornati, circumamicti varietatibus, tanquam sponsa procedens de thalamo suo. Unde verò hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum & aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inde est quod illa pauper & inops, & nuda relinquitur, facie miserandâ, incultâ, hispidâ, exanguis. Propter hoc non est hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare: non est custodire, sed perdere: non est defendere, sed exponere: non est instituere, sed prostituere: non est pascere gregem, sed mactare & devorare: dicente de illis Domino: qui devorant plebem meam, ut cibum panis. . . . Quem dabis mihi de numero Præpositorum, qui non plus invigilet subditorum vacuandis marsupiis, quam vitiis extirpandis? ubi, qui orando flectat iram, qui prædicet annum placabilem Domino? Leviora loquimur, graviora gravius manet iudicium. Sine causâ tamen, vel his vel illis immoramur: quia non audiunt nos. Sed & si litteris forsitan mandentur ista quæ dicimus, dedignabuntur legere: aut si fortè legerint, mihi indignabuntur, quamvis rectius sibi hoc facerent. . . . Parùm est nostris vigilibus, quod non servant nos, nisi & perdant. Alto quippe demersi oblivionis somno, ad nullum Dominicæ comminationis tonitruum expergiscuntur, ut vel suum ipsorum periculum expavecant. Inde est, ut non parcant

fuis qui non parcunt sibi, perimentes pariter
& pereuntes.

Huc refer, si placet, & alterum Bernardi locum elegantissimum, quem supra protulimus ad prop. XCIII.

XCVII.

Nimis sæpè contingit membra illa, quæ magis sanctè, ac magis strictè unita Ecclesiæ sunt, respici, atque tractari tanquam indigna ut sint in Ecclesiâ, vel tanquam ab eâ separata. Sed justus vivit ex fide, & non ex opinione hominum.

A&. 4. II.
edit. 1693.
1699.

Esaïæ c. 59. v. 14. 15. Conversum est retrorsum judicium, & justitia longè stetit: quia corruit in plateâ veritas, & æquitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in oblivionem: & qui recessit à malo, prædæ patuit.

Psal. 68. v. 9. 10. Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ. Quoniam zelus domûs tuæ comedit me.

S. Aug. l. de verâ Religione, c. 6. Sæpè finit Divina Providentia, per nonnullas nimium turbulenta carnalium hominum seditiones expelli de congregatione Christianâ, etiam bonos viros. Quam contumeliam vel injuriam suam cum patientissimè pro Ecclesiæ pace tulerint, neque ullas novitates vel schismatis vel hæresis moliti fuerint, docebunt homines, quàm vero affectu, & quantâ sinceritate caritatis Deo serviendum sit. Talium ergo virorum pro-

positum est, aut sedatis remeare turbini-
bus; aut si id non finantur, vel eâdem
tempestate perseverante, vel ne suo redi-
tu talis aut sævior oriatur, tenent volun-
tatem consulendi, etiam eis ipsis quorum
motibus perturbationibusque cesserunt, si-
ne ullâ conventiculorum segregatione us-
que ad mortem defendentes, & testimo-
nio juvantes eam fidem, quam in Eccle-
siâ Catholicâ prædicari sciunt. Hos coro-
nat in occulto pater, in occulto videns.
Rarum hoc videtur genus, sed tamen exem-
pla non defunt: immo plura sunt, quàm
credi potest.

S. Greg. Magn. hom. 26. in evang. Ple-
rumque contingit, ut hic iudicii locum te-
neat (in Ecclesiâ) cui ad locum vita mi-
nimè concordat. Ac sæpè agitur, ut vel
damnet immeritos, vel alios ipse ligatus
solvat. Sæpè in solvendis ac ligandis sub-
ditis suæ voluntatis motus, non autem
causarum merita sequitur. Unde fit, ut
ipsâ hâc ligandi & solvendi potestate se
privet, qui hanc pro suis voluntatibus, &
non pro subditorum moribus exercet.
Sæpè fit, ut ergà quemlibet proximum odio
vel gratiâ moveatur Pastor: judicare au-
tem de subditis dignè nequeunt, qui in
subditorum causis sua vel odia, vel gratiam
sequuntur. Unde rectè per Prophetam
dicitur: *Mortificabant animas quæ non mo-
riuntur; & vivificabant animas quæ non vi-
vunt.* Non morientem quippè mortificat,
qui justum damnat.

Idem, l. 19. Moral. c. 9. n. 15. Cùm
sua narrat, (Job) quæcumque sunt sanctæ

Ecclesiæ ventura denuntiat : & per hoc quod ipse patitur, indicat quid illa patiatur.

. . . In hac ultimâ sui parte sermonis, ultimum tempus designat Ecclesiæ, quando adversarios suos, id est, carnales quosque, vel hæreticos atque gentiles, quos nunc studet sapientiæ auctoritate comprimere, effrænata jactantiâ elatos cogitur irrisa tolerare....

n. 16.

Veniet profectò tempus, quando contrâ hanc (Ecclesiam) perversi, atque carnales apertâ voce prædicent, quod nunc occultâ cogitatione moluntur. Tunc electi omnes, qui in illa fuerint tribulatione comprehensi, reminiscuntur horum temporum, in quibus nunc Ecclesia fidei pacem tenet, & superba hæreticorum colla comprimit, non potentatu culminis, sed jugo rationis. . . .

n. 17.

Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos? Multa enim talia sancta Ecclesia doloribus pressa dictura est. Tantis quippe illam futurum est tribulationibus angustari, ut hæc tempora cum magno suspirio desideret, quæ nos cum magno dolore toleramus.

Idem, l. 20. Moral. c. 18. ad hæc verba. Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis proverbium. Quibus videlicet verbis illud Sanctæ Ecclesiæ tempus exprimitur, quo publicè à reprobis irridetur: quando iniquis crescentibus, in opprobrium fides, & veritas erit in crimen. Tanto quippe despectior unusquisque erit, quâto justior esse potuerit: tan abominabilis, quanto laudabilis.

XCVIII.

Status persecutionis & pœnarum, quas quis Luc. 22.
37. edit.
1693.
1699.
tolerat, tanquam hæreticus, flagitiosus &
impius, ultima plerumque probatio est &
maximè meritoria, utpotè quæ facit homi-
nem magis conformem Jesu Christo.

Luc. 6. v. 22. 23. Beati eritis cum vos
oderint homines, & cum separaverint vos,
& exprobraverint, & ejecerint nomen ve-
strum tanquam malum propter filium homi-
nis. Gaudete in illa die, & exultate: ecce
enim merces vestra multa est in cælo.

Matth. 10. v. 24. 25. Non est disci-
pulus super magistrum, nec servus super
Dominum suum. Sufficit discipulo, ut sit
sicut magister ejus; & servo, sicut domi-
nus ejus. Si Patrem familias Beelzebub vo-
caverunt: quanto magis domesticos ejus.

Joan. 15. v. 18. 19. 20. 21. Si de
mundo fuissetis, mundus quod suum erat
diligeret: quia verò de mundo non estis,
sed ego elegi vos de mundo, propterea
odit vos mundus. Mementote sermonis
mei, quem ego dixi vobis: *Non est servus*
major domino suo. Si me persecuti sunt, &
vos persequentur: si sermonem meum ser-
vaverunt, & vestrum servabunt. Sed hæc
omnia facient vobis propter nomen meum:
quia nesciunt eum, qui misit me.

2 Pet. 4. v. 12. 13. 14. Charissimi
nolite peregrinari in fervore, qui ad tenta-
tionem vobis fit, quasi novi aliquid vobis
contingat: sed communicantes Christi

passionibus gaudete ut in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Christi beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est ejus spiritus, super vos requiescit.

S. Aug. l. 1. de Bapt. cont. Donat. c. 17.

Spirituales, sive ad hoc ipsum pio studio proficientes, non eunt foras: quia & cum aliquâ vel perversitate vel necessitate hominum videntur expelli, ibi magis probantur, quàm si intus permaneant.

XCIX.

2 Cor. 2.
16. edit.
1693.
1699.

Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis, id quod Deus in suâ Ecclesiâ posuit, ut in eâ esset odor vitæ v. g. bonos libros, instructiones, sancta exempla. &c.

S. Basil. Magnus. ep. 10, quæ est ad Euseb. Samosat. Occidentis statum (Romanorum præcipuè, ac Damasi Pontificis) ipse prius accepisti, cui Dorotheus frater omnia commemoravit: cui discedenti qualescumque dandæ sunt rursus epistolæ. . . Quæ igitur litteris nunciare conveniat, vel quomodo scribentibus respondere, ipse planè dubito. . . dignare nos certiores facere. Mihi siquidem illud Diomedis subit dicere, Ne preceris, quoniam, inquit, vir est improbus. Nam proculdubio, cum lenius tractantur elati animi, solito insolentiores ple-

plerumque fieri solent. Etenim si Dominus sit nobis propitius, quali adminiculo indigemus? Sin autem ira Dei permanferit, quale nobis auxilium ab Occidentalium (Romanorum) supercilio & fastu aderit? qui veritatem neque norunt, neque discere sustinent, verum falsis opinionibus præpediti, illa nunc faciunt, quæ prius in Marcello patrarunt: nempe cum iis, qui veritatem ipsis annuntiant contendentes, hæresim autem per se ipsos stabilientes. Ego sanè ipse absque communi litterarum figurâ volebam ad eorum antesignanum (Damasum Papam) scribere: de Ecclesiasticis quidem nihil, nisi per ænigmata: quoniam nec intelligunt nostratum veritatem, neque viam, quâ possunt addiscere, amplectuntur. In universum, hoc litteris volebam significare, non per afflictiones oppressis, humiliatisque pœnam esse irrogandam, neque dignitatem æstimandam superbiam: quod etiam solum peccatum Deum inimicum reddere sufficit.

S. Bernardus, de officio Episcop. c. 7. seu ep. 42. ad Henr. Senon Archiep. Non quod valdè Romani curent quo fine res terminetur, sed quia valdè diligunt munera, sequuntur retributiones. Nudè nuda locutor, nec retego verenda, sed inverecunda confuto. Utinam privatim & in cameris hæc fierent; utinam soli vidèremus, & audiremus; utinam nec vel loquentibus crederetur; utinam nobis reliquerint Moderni Noë, unde à nobis possent aliquatenus operiri. Nunc verò cernente orbe mundi fabulam, soli tacebi-

mus? Caput meum undique conquassatum est, & ego sanguine circumquaque ebulliente putaverim esse tegendum? Quidquid opposuero cruentabitur: & major erit confusio voluisse celare quod celari nequiverit. Est & eximius in hanc rem ejusdem locus, citatus à nobis ad proposit. XCIV.

C.

Joan. 16. 2.
1693.
1699.

Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, ejusque discipulos. Tempus hoc advenit. . . Haberi & tractari à Religionis Ministris, tanquam impium, & indignum omni commercio cum Deo, tanquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in societate sanctorum, est hominibus piis morte corporis mors terribilior. Frustrà quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, & zelo quodam Religionis, persequendo flammâ ferroque viros probos, si propriâ passione est excecatus, aut abreptus alienâ, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus diabolo Dei servum.

Joan. 16. v. 2. 3. 4. Absque Synagogis facient vos: sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me. Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora eorum, reminiscamini quia ego dixi vobis.

de Perse-
cutione
ultimi tem-
poris, vid.
Joan. 16.
Bosquet

Jo. 4. Medit.
ad diem 117.
pag. 79
et 85

II ad Timoth. 3. v. 12. Omnes qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.

S. August. de civit. Dei. l. 18. c. 51. In hoc sæculo, in his diebus malis, non solum à tempore corporalis præsentiæ Christi & Apostolorum ejus, sed ab Abel quem primum justum impius frater occidit, & deinceps usque in hujus sæculi finem, inter persecutiones mundi, & consolationes Dei peregrinando procurrit Ecclesia.

Idem, enarrat. 2 in Psalm. 29. n. 8. Populus Dei modò angustatur, modò tribulatur, tantis tentationibus, tantis scandalis, tantis infecutionibus, tantâ pressura. Hæc tormenta animi non sentit in Ecclesiâ, qui non proficit, putat enim quia pax est: sed incipiat proficere, & tunc videbit, in quâ pressurâ sit. . . . Vox veridica est per Apostolum, deleri non potest ab initio usque ad finem: sed & omnes qui volunt, inquit, piè vivere in Christo, persecutionem patientur.

Idem, in Psalm. 7. n. 7. ET PROPTER hunc in altum regredere, Id est, & propter hanc congregationem generis humani, quâ Ecclesiæ refertæ sunt, in altum regredere, id est, rursus desine intelligi. Quid est ergo, & propter hanc, nisi quia & ista te offensura est, ita ut verissimè prænunties, dicens, *Putas cum venerit filius hominis, inveniet fidem super terram?* Cum ergo & in Ecclesiis, hoc est, in illâ congregatione populorum atque gentium ubi nomen Christianum latissimè pervagatum est, tanta
erit

erit abundantia peccatorum, quæ jam ex magnâ parte sentitur; nonnè illa hîc prædicatur, quæ per alium quoque Prophetam denuntiata est fames verbi? Nonnè & propter hanc congregationem peccatis suis à se lumen veritatis abalienantem Deus in altum regreditur, id est, ut aut non, aut à perpaucis, de quibus dictum est, *Beatus qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*, teneatur & percipiatur sincera fides, & ab omnium pravarum opinionum labe purgata?

S. Greg. Magn. epist. l. 5. ep. 18, ad Johan. Constant. Rex superbiæ propè est, & quod dici nefas est, sacerdotum ei præparatur exercitus: qui cervici militant elationis, qui ad hoc positi fuerant, ut ducatum præberent humilitatis.

S. Thomas, Archiep. Cantuariensis, ep. l. 5. ep. 20. Nescio quo pacto pars Domini semper mactatur in Curiâ (Romanâ) ut Barabbas evadat, & Christus occidatur.

OBSERVATIO.

Quantâ infidelitate excerpta sit hæc Propositio, clarissimè ostendit contextus libri, qui sic habet: *C'est un tems bien déplorable que celui, où l'on croit honorer Dieu en persecutant la vérité, & ses disciples. Ce tems est venu; ET IL NE FINIRA QU'AVEC LE MONDE: la patience ne doit finir aussi qu'avec la vie. On espere toujours de voir l'impiété humiliée, & l'innocence victorieuse: on se trompe; LE TEMS DANS TOU-*

TE SON ETENDUE EST L'HEURE DU
MONDE : *celle des Chrétiens est l'éternité,*
&c. „ TEMPUS deplorabile , quo credi-
„ tur honorari Deus , persequendo verita-
„ tem , ejusque discipulos. Tempus hoc
„ advenit ; *neque finietur nisi mundo ipso*
„ *finem accipiente* ; quare nec patientia fi-
„ niri debet, nisi cum finitur & vita. Sem-
„ per sperant homines, fore ut humiliatam
„ videant impietatem , innocentiam verò
„ triumphantem ; at falluntur, *tempus quò*
„ *latè patet, hora est mundi* : hora Christia-
„ norum æternitas est. &c. „ Ubi per-
spicuum est , persecutionis tempus quod
advenisse dicit Author, non esse solum tem-
pus præsens, in quo modò vivimus , ve-
rùm illud, quod incepit, ex quo primùm
Apostoli ob veritatem persecutionem passi
sunt , quodque in finem sæculi duraturum
est. *Venit hora* , inquit Christus , id est,
brevis tempus adveniet, quo &c. Atque
istud advenisse observat Author, quomodo
à Christo prædictum fuerat, additque non
finiendum quoad stabit mundus ; tum etiam
disertè ait , *Tempus, quò latè patet, horam*
esse mundi , ut manifestissimum sit , quale
tempus intelligat. Quid verò illi qui con-
demnandas Propositiones è libro depromp-
serunt ? Prætermissis hisce verbis, & *il ne*
finira qu'avec le monde, itemque istis , *le*
tems dans toute son étendue est l'heure du
monde, quòd ea ad scopum sibi præstitutum
non conducerent , puncta substituerunt
aliquot (. . .) ut de præsentis dumtaxat
tempore Author loqui videretur, ac sensum
nescio quem odiosum exhibere posset pro-
positio,

Propos. damnat. Collatio
positio, quem in Libro non exhibet. O infelicem astutiam! O pessimam fidem! & ubi nunc illa tantòpere jactata *singularum Propositionum cum ipsomet libri textu exactissime facta Collatio?* Certè solis opus est oculis, ut videas & convincaris, quàm hic rursus Romani Judices in pervestigandâ libri doctrinâ miserabiliter hallucinati sint.

CI.

Math. 5.
37.
edit. 1693.
1699.

Nil spiritui Dei, & doctrinæ Jesu Christi magis opponitur, quàm communia facere juramenta in Ecclesiâ, quia hoc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos tendere infirmis, & idiotis, & efficere ut nomen & veritas Dei aliquando deserviant consiliis impiorum.

*Eccles. 1. 23, & 9. Jurationi non assue-
scat os tuum, multi enim casus in illâ.*

Ibid. & 12. Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga.

Matth. 5. & 34. Ego autem dico vobis, non jurare omninò, neque per coelum, quia thronus Dei est; neque per terram, quia scabellum est pedum ejus: neque per Jerosolymam, quia civitas est magni regis. Neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum. Sit autem sermo vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.

Jacob. 5. & 12. Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare, neque per coelum,

lum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem sermo vester : est, est : non, non : ut non sub iudicio decidatis.

S. Ambrosius exhort. ad virg. Qui non jurat, utique non pejerat; qui autem jurat, aliquando necesse est incidat perjurium, quia omnis homo mendax. Noli ergo jurare, ne incipias pejerare.

S. Aug. ep. 157. ad Hil. al. 89. n. 40. Jurationem cave quantum potes. Melius quippe nec verum juratur, quàm jurandi consuetudine, & in perjurium sæpè caditur, & semper perjurio appropinquatur... sed non ideò quia in suis litteris juravit Apostolus, vir in veritate firmissimus, ludus nobis debet esse juratio. Multo enim tutiùs, ut dixi, quantum ad nos attinet, nunquam juramus, ut fit in ore nostro, *est, est : non, non*; sicut Dominus monet. Non quia peccatum est, verum jurare : sed quia gravissimum peccatum est falsum jurare : quo citiùs cadit, qui consuevit jurare.

Idem, serm. 180. al. 28. de verb. Apost. n. 2. 3. Quia grave peccatum est pejerare, compendium tibi dedit Scriptura, noli jurare. . . Vis longè esse à perjurio ? jurare noli. Qui enim jurat, aliquando verum jurare potest; qui autem non jurat, mendacium jurare nunquam potest... Nè ergo mendacium jures, noli jurare. Ipsa est angustia. Perjurium præcipitium. Qui jurat, juxtà est : qui non jurat, longè est.. . qui verum jurat, non peccat, sed propè est ad peccatum. Fac te ambulare in
ali-

aliquo loco, ubi à parte dexterâ spatiosa sit terra, nec usquam angustias patiaris; à sinistrâ præceps locus est. Ubi eligis ambulare? super finem terræ in labio præcipitii, an inde longè? puto quia inde longè. Sic & qui jurat, in fine ambulat, & ambulat pedibus infirmis, quia humanis.

Capitularium. l. 5. n. 349. Volumus ut sacramenta citò non fiant, sed unusquisque judex priùs causam veraciter cognoscat, ut eum veritas latere non possit. Nec faciliè ad sacramenta veniant.

BULLÆ PARS RELIQUA.

Auditis itaque tum voce, tum scripto nobis exhibitis præfatorum Cardinalium, aliorumque Theologorum suffragiis, divinique imprimis luminis, privatis ad eum finem, publicisque etiam indictis precibus, implorato præsidio; omnes & singulas Propositiones præinsertas, tanquam falsas, captiosas, malè sonantes, piarum aurium offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, Ecclesiæ & ejus praxi injuriosas, neque in Ecclesiam solùm, sed etiam in Potestates sæculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemias, suspectas de hæresi, ac hæresim ipsam sapientes, nec non hæreticis & hæresibus, ac etiam schismati faventes, erroneas, hæresi proximas, pluriès damnatas; ac demùm etiam hæreticas, variasque hæreses, & potissimùm illas, quæ in famosis Jansenii Propositionibus, & quidem in eo sensu, in quo hæc damnatæ fuerunt, acceptis continentur, manifestè innovantes,

re-

respectivè, hac nostrâ perpetuò valiturâ Constitutione declaramus, damnamus, & reprobamus.

Mandantes omnibus utriusque sexûs Christi fidelibus, ne de dictis Propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quàm in hac eâdem nostra Constitutione illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut, de eis etiam disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, Ecclesiasticis censuris, aliisque contrâ similia perpetrantes à Jure statutis pœnis, ipso facto, absque aliâ declaratione, subiaceat.

Cæterùm per expressam præfatarum propositionum reprobationem alia in eodem libro contenta nullatenus approbare intendimus; cùm præsertim in decursu examinis complures alias in eo deprehenderimus propositiones illis, quæ, ut damnatæ fuerunt, consimiles & affines, iisdemque erroribus imbutas: nec fanè paucas sub imaginario quodam veluti grassantis hodie persecutionis obtentu, inobedientiam, & pervicaciam nutriendas, easque falso Christianæ patientiæ nomine prædicantes; quas propterea singulatim recensere, & nimis longum esse duximus, & minimè necessarium; ac demùm, quod intolerabilius est, Sacrum ipsum Novi Testamenti textum damnabiliter vitiatum comperimus, & alteri dudùm reprobatae versioni Gallicæ Montensi in multis conformem; à vulgatâ verò editione, quæ tot sæculorum usu in Ecclesiâ probata est, atque ab Orthodoxis omnibus pro Authen-

thenticâ haberi debet, multipliciter discrepantem, & aberrantem, pluriesque in alienos, exoticos, ac sæpè noxios sensus, non sine maximâ perversione detortum.

Eundem propterea librum, utpotè per *dulces sermones & benedictiones*, ut Apostolus loquitur, hoc est, sub falsâ piæ institutionis imagine, *seducendis innocentium cordibus* longè accommodatum, five præmissis, five alio quovis titulo inscriptum, ubicumque, & quocumque alio idiomate, seu quavis editione, aut versione hætenus impressum, aut in posterum (quod absit) imprimendum, auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium iterùm prohibemus, ac similiter damnamus; quemadmodum etiam alios omnes, & singulos in ejus defensionem, tam scripto, quàm typis editos, seu forsan (quod Deus avertat) edendos libros, seu libellos, eorumque lectionem, retentionem & usum, omnibus & singulis Christi fidelibus sub poenâ excommunicationis per contrà facientes ipso facto incurrendâ, prohibemus pariter, & interdiciamus.

Præcipimus insuper Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, aliisque locorum Ordinariis; nec non hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores, & rebelles quoscumque per censuras, & poenas præfatas, aliaque juris & facti remedia, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, omninò coërceant, & compellant.

Volumus autem, ut earundem præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo

gillo personæ in dignate Ecclesiasticâ constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, damnationis mandati, prohibitionis & interdictionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ, apud sanctam Mariam Majorem, anno incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo decimo tertio, sexto Idus septembris, Pontificatus nostri anno decimo tertio.

I. Card. Prodatarius.

F. Oliverius.

Visa de Curiâ L. Sergardus.

Loco † Plumbi.

Registrata in Secret. Brevium.

L. Martinettus.

Anno à Nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo septingentesimo decimo tertio, indictione Sextâ, die verò decimâ Septembris, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Clementis divinâ providentiâ Papæ XI. anno decimo tertio, supradictæ Litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt
ad

*Propos. damnat. Collatio
ad Valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ
Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ,
Curiae generalis in Monte Citatorio, in Acie
Campi floræ, ac in aliis locis solitis & consuetis
Urbis, per me Petrum Romulatum Apostoli-
cum Cursorem.*

Antonius Placentius.
Magister Cursorum.

EPILOGUS.

E solâ, ut opinor, memoratorum loco-
rum cum proscriptis propositionibus colla-
tione, adjectisque notis, istud inprimis evi-
dentissimè liquet, Doctrinam MORALIUM
CONSIDERATIONUM Libri, ad amissim
convenire cum eâ, quæ Divinarum Scriptu-
rarum est, quæque Orthodoxorum, & Præ-
stantissimorum Patrum; ut meritò illud
Augustini hîc usurpare liceat: *Valeat ad se
ipsam persuadendam ipsa evidentia.* Ex quo
necessariâ lege consequitur, nemini Chri-
stiano integrum esse, Constitutionem hanc
recipere, illique obedire. Quis enim non
perhorrescat, Authorem Catholicissimè sen-
tientem, quin & *magnificè tractantem sapien-
tiam*, ob doctrinam & phrasim, quas cum
Scripturis & Patribus communes habet,
damnare (quemadmodum ista Constitutio
damnât) ut *falsum prophetam qui veniat in
vestimentis ovium, ut magistrum mendacem,
& in deceptione illusorem, qui splendidâ pieta-
tis specie prava dogmata latenter insinuet, in-
roducatque sectam perditionis sub imagine*
san.

sanctitatis, quique ut facilius incautis obrepat, quasi deponens lupinam pellem, & sese Divinae Legis sententiis, velut quibusdam ovium velleribus obvolvens, Sanctarum Scripturarum verbis nequiter abutatur, eaque multipliciter in suam, aliorumque perditionem depravet: denique ut hominem ab antiquo mendacii parente progenitum, illiusque magisterio edoctum, ut expeditiores vias ad fallendum seligat &c.?

Tametsi enim hæc omnia in plurali numero, velut de pluribus loquens, proferat Constitutio, attamen profert occasione MORALIUM CONSIDERATIONUM Libri, sicque manifestissimè intelligendum relinquit, isthæc Authori Operis prorsus competere. Igitur illius dumtaxat meminimus, quod scriptum est in Proverbiis capite decimo septimo: *Qui justificat impium, &c. 15.* & qui condemnat justum, ABOMINABILIS est uterque apud Deum, & omnis illicò difficultas evanescet. Neque hîc locum habet Ecclesiæ præpositis debita obedientia; Siquidem, *obedire oportet Deo magis quàm* Act. V. 29. *hominibus*: ipsaque Christianæ Religionis elementa docent, obediendi officium nequaquam extendere se ad res, quas ex naturâ suâ constat esse malas. Vin hujus apertissimæ doctrinæ testimonium è Patribus unum aut alterum? Si quid est (inquit Basilus Magnus in regulis brevioribus interrog. 303.) quod aliquâ ex parte mandato Domini adversatur, id licèt Angelus de cælo, aut de Apostolis aliquis imperet; licèt vitam promittat, aut mortem minetur, nullo pacto admittendum est. Et Mellifluus Bernardus haud minùs asseveranter. De Divers. term.

41. n. 2. Si homo ille, quem imposuit Deus super capita nostra, aliter sentire voluerit, ponens tenebras lucem, & lucem tenebras. . . .

AUDACTER refutandum est præcipientis imperium. Ac rursus luculentissimè in epistolâ 7. ad Adamum monachum: LIQUIDÒ apparet mala imperantibus non esse parendum, præsertim dum pravis obtemperans imperiis, in quo homini videris obediens, Deo planè, qui omne quod perperam agitur interdixit, inobedientem te exhibes. VALDE autem PERVERSUM est profiteri te obedientem, in quo nosceris superiorem propter inferiorem, id est, divinam propter humanam, solvere obedientiam. Quid enim? Quod jubet homo, prohibet Deus: & ego audiam hominem surdus Deo? Non sic Apostoli: clamant quippe dicentes: Melius est obedire Deo quàm hominibus. . . . Igitur facere malum QUOLIBET etiam jubente, constat non esse inobedientiam. Et ibid. n. 7. Quis apertè non videat quàm inhumanè humanam jussionem divinæ prætuleritis? Quod quidem audere, quis nisi amens dicere audeat bonum esse, aut bonum fieri posse, QUANTÆLIBET DIGNITATIS homine præcipiente. . . . Nunquid ideò aut malum esse desiit, aut vel minoratum est, quia Papa concessit? Hæc Bernardus. Ad cujus imitationem meritò hîc interrogare possumus; nunquid ideò aut malum esse desiit (infantem damnare) aut vel minoratum est, quia Papa præcepit?

Supervacaneum jure videri possit, plura dicere hâc de re, attamen ut abundantius pateat Constitutionis hujus deploratissimæ singularis iniquitas, pauca quædam adhuc bre-

breviter animadvertenda sunt, aut in memoriam revocanda; quamquam id forsan aliquis Epilogi modum excedere arbitrari posset.

I. Plurimæ sunt propositiones proscriptæ, quæ ipsis Patrum verbis constant, imò quandoque non continent nisi Scripturæ Sacræ locutionem à divino Spiritu consecratam, ut in adductis testimoniis videre licet. Hujus generis sunt XII, XVII, XXIII, XXVII, XXVIII, XXX, XXXII, XXXIV, XXXVIII, XXXIX, XLIV, XLIX, L, LIII, LIV, LV, LVI, LVIII, LXI, LXII, LXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXVIII, LXXIX, LXXXI, XCI, XCVII, &c.

II. Omnes & singulæ Propositiones damnantur non solum in sensu libri, sed & in se ipsis. Patet hoc manifestè ex verbis Summi Pontificis in priori parte Bullæ. *Perpicue, inquit, novimus summam hujusmodi libri perniciem ideò potissimum progredi, & invalescere, quòd eadem intus lateat, & velut improba sanies non nisi secto ulcere foras erumpat; cum liber ipse primo aspectu legentes specie quâdam pietatis illiciat; molliti enim sunt sermones ejus super oleum; sed ipsi sunt jacula, & quidem intento arcu ità ad nocendum parata, ut sagittent in obscuro rectos corde. Nihil propterea opportunius, aut salubrius præstari à Nobis posse arbitrati sumus, quàm si fallacem libri doctrinam generatim solummodò à Nobis hætenus indicatam, pluribus singillatim ex eo excerptis propositionibus, distinctius & apertius explicaremus, atque universis Christi fidelibus noxia zizaniorum semina è medio tritici, quo tegebantur, educta, velut ob oculos exponere-*

*mus. Ita nimirum denudatis, & quasi in pro-
patulo positis, non uno quidem, aut altero, sed
plurimis gravissimisque, tum pridem damnatis,
tum etiam novè adinventis erroribus, planè
confidimus, benedicente Domino, fore ut omnes
tandem apertæ jam manifestæque veritati cede-
re compellantur. Igitur ne una quidem Pro-
positio esse debet, quæ in se spectata non
aliquid præ se ferat, quo summa libri per-
niciēs ostendatur. Ex quo jam apertè se-
quitur, solemnes Patrum voces, aut etiam
Scripturæ locutiones, quibus multas è dam-
natis Propositionibus constare ostendimus,
Constitutione hâc solemniter damnari ac
reprobari. O nostrorum temporum oppro-
brium! Quantò fatius & Romæ & alibi
norma loquendi Scripturæ & Patrum, cæ-
lesti ac divinâ unctione exuberans, servata
fuiſſet hodieum, juxtà VI. Concilii Oecu-
menici præscriptum! Omnino necesse est, in-
quit Concilium, non solum secundum sensum,
sequi sanctorum Patrum dogmata, sed & eisdem
vocibus uti cum illis, nihilque penitus innova-
re. At jam quid, obsecro, perniciēi præ
se ferunt plures è damnatis Propositionibus?
Quarta, E. C. Ita, Domine, omnia possibile
sunt ei, cui omnia possibile facis, eadem ope-
rando in illo. Trigesima secunda. Jesus
Christus se morti tradidit ad liberandum pro
semper suo sanguine primogenitos, id est, ele-
ctos, de manu angeli exterminatoris. Nona-
gesima prima. Excommunicationis injustæ me-
tus nunquam debet nos impedire ad implendo
debito nostro. Nunquam eximus ab Ecclesiâ,
etiam quando hominum nequitiam videmur ab
eâ expulsi, quando Deo, Jesu Christo, atque
ipsi*

ipsi Ecclesiae per charitatem affixi sumus. Quid, inquam, perniciem prae se ferunt Propositiones istae? An non potius summam perniciem, & falsitatem, imò & blasphemiam prae se ferunt earum contradictoriae? Non, Domine, non sunt omnia possibile ei, cui omnia possibile facis, eadem operando in illo. Iesus Christus non se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine primogenitos, id est, electos de manu angeli exterminatoris. Excommunicationis injustae metus aliquando debet nos impedire ab implendo debito nostro. Eximus ab Ecclesia, quando hominum nequitiam videmur ab ea expulsi, & si Deo, Iesu Christo, atque ipsi Ecclesiae per charitatem affixi sumus.?

III. Istud praeterea notandum, quod ne unam quidem è damnatis Propositionibus defendi permittat Pontifex, sed impugnandi tantummodò tribuat libertatem, ita quidem ut si quis vel unam defenderit, IPSO FACTO excommunicationi innodetur. En verba illius meridianâ luce clariora. *Mandantes, ut quicumque illas, vel ILLARUM ALIQUAM conjunctim, vel DIVISIM docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis etiam disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi FORSAN IMPUGNANDO, Ecclesiasticis censuris, aliisque contra similia perpetrantes à jure statutis poenis, IPSO FACTO, absque aliâ declaratione, subjaceat.* Itaque si quis exempli gratiâ existimaverit Propositionem LXIX, *Fides, usus, augmentum & praeonium fidei, totum est donum purae liberalitatis Dei, non aliud significare, quàm id quod fidei est, hominis merita esse Dei dona, ideòque*

immeritò damnatam esse sustinuerit, is jam excommunicatus erit ipso facto, id est, à mystico Christi corpore separatus, &, nisi resipiscat, æternum cum reprobis separandus. Aut si quis defenderit Propositionem LXXXI, dixeritque cum universâ antiquitate sacrâ, *Obscuritatem sanctam verbi Dei non esse laicis rationem dispensandi seipsum ab ejus lectione*, is rursus (si quidem CONSTITUTIONI credimus) à Christo iudice aliquando damnandus est ad sempiternum ignem qui paratus est Diabolo & angelis ejus. Obstupescite cæli super hoc! quis tam incredibilem Ecclesiasticæ Potestatis abusum in Ecclesiâ Dei futurum credidisset aliquando! An non *patientia* foret verè *asinina*, hujuscemodi Constitutionem tolerare, & *timor leporinus ac fatuus*, ad minas illius contremiscere? Sed & sitacuerimus, nonne lapides clamaturi sunt?

IV. Postremo (ut aliquando finem dicendi faciamus) observandum venit, Propositiones centum & unam proscribi tanquam *falsas, captiosas, malè sonantes, piarum aurium offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, Ecclesiæ & ejus praxi injurias, neque in Ecclesiam solùm, sed etiam in Potestates sæculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemias, suspectas de hæresi, ac hæresim ipsam sapientes, nec non hæreticis, & hæresibus, ac etiam schismati faventes, erroneas, hæresi proximas, ac demùm etiam hæreticas, variasque hæreses. . . manifestè innovantes, RESPECTIVE*, absque eo quod vel verbo significetur, quæ qualificatio (ut loquuntur) cuique Propositioni competat. Ex quo
agendi

agendi modo, quanta malorum colluvies torrentis instar exundet in Ecclesiam, nemo non videt. Etenim hinc fieri natum est ut innumeri homines sanctissimas & cælitus allatas veritates damnent tanquam errores & hæreses, Summi Pontificis auctoritate freti. Ac reverà illud ipsum, pro dolor! indies videre est. Deinde multæ sunt propositiones, quibus ne una quidem convenit ex præfatis Qualificationibus. Age enim examinemus quænam ex omnibus conveniat V. G. Propositioni XCVII. *Nimis sæpè contingit membra illa, quæ magis sanctè, ac magis strictè unita Ecclesiæ sunt, respici atque tractari tanquam indigna ut sint in Ecclesiâ, vel tanquam ab eâ separata. Sed justus vivit ex fide, & non ex opinione hominum.* Rogo an isthæc propositio damnari poterit ut *falsa*? Quod si ità est, jam damnatus est Augustinus, qui manifestissimè æquivalentibus verbis idem asserit lib. de verâ Relig. c. 6. An fortè *captiosa* est? Si hujuscemodi est propositio, itidem & Augustini famosissimus locus captiosus est. At qualificationes ex omnibus mitissimas Propositioni applicemus. An *malè sonans* est, & *piarum aurium offensiva*? Et quidem malè sonantem esse quibusdam, ac offensivam quarundam aurium libenter fatebimur: sed quarum aurium? Certè non *piarum*, ut Constitutio loquitur, sed eo vitio laborantium, quo illorum aures qui, Christo prædicante dicebant, *Durus est hic sermo, & Joan. 6. quis poterit eum audire?* Nam si verum est quod affirmat propositio, & Christi doctrinæ apprimè consonans, quomodo displicere

cere potest, nisi iis quibus ipsa Christi doctrina displicet? Itaque nulla prorsus qualificatio competit huic propositioni, quod & de aliis plurimis facillimum esset ostendere; neque recurri potest ad *mentem* authoris, quippè omnes in se ipsis damnatæ sunt, ut supra ostensum est.

Quis modò cordatus hæc omnia tranquillâ mente revolvens primò non statuatur, apud sese, quàm vana & commentitia sit INFALLIBILITAS à multis Romano Pontifici tributa, dum universam docet Ecclesiam, & quàm rectè hæc Constitutio Infallibilitatis Pontificiæ EPITAPHIUM à variis nuncupata sit. Certè sit modo quispiam, qui nullis passionibus obnubilatum intellectum habet, non illi dubium esse poterit, quin jam eum in casum inciderimus, quo *Romanis Clericis prævaricationis nota inurenda est*. Verba sunt Augustini celebria in causâ Pelagii atque Cælestii prolata, quæ extant apud ipsum lib. 2. contra duas epist. Pelagianorum, c. 3.

Quis porrò Christi sponsam Ecclesiam catholicam, ipsamque PETRI SEDEM, sed & sedentem in eâ, non carnali, sed spiritali amore diligens, non altiùs ingemiscat, hujuscemodi Constitutionem Summi Pontificis nomine edi potuisse? Aut quis fidei oculis universam collustrans Ecclesiam, atque ingentissimam animarum stragem inde erumpentem intuens, temperet à lacrymis? Et tamen ità se res habet. Quare nihil est reliquum, nisi ut ploremus ante Dominum, quatenùs memor promissorum suorum opem ferre dignetur Ecclesiæ suæ periclitanti, quem-

quemadmodum facere cæpit, & est mirabile in oculis nostris; atque interim necesse est ut ingenuâ & Christianâ libertate præfata Constitutio respuatur, tanquam Ecclesiæ summam perniciem inferens, tanquam condemnatrix veritatis, & justi calumniatrix.

FINIS.

Tempus faciendi Domine, dissipaverunt Legem tuam.

Psalm CXVIII. v. 126.

1. Februarii 1716.

cap. 2. de Patrum testimonio. 225

cap. 3. de Patrum testimonio. 226

cap. 4. de Patrum testimonio. 227

cap. 5. de Patrum testimonio. 228

cap. 6. de Patrum testimonio. 229

cap. 7. de Patrum testimonio. 230

cap. 8. de Patrum testimonio. 231

cap. 9. de Patrum testimonio. 232

cap. 10. de Patrum testimonio. 233

cap. 11. de Patrum testimonio. 234

cap. 12. de Patrum testimonio. 235

cap. 13. de Patrum testimonio. 236

cap. 14. de Patrum testimonio. 237

cap. 15. de Patrum testimonio. 238

cap. 16. de Patrum testimonio. 239

cap. 17. de Patrum testimonio. 240

cap. 18. de Patrum testimonio. 241

cap. 19. de Patrum testimonio. 242

cap. 20. de Patrum testimonio. 243

cap. 21. de Patrum testimonio. 244

cap. 22. de Patrum testimonio. 245

cap. 23. de Patrum testimonio. 246

cap. 24. de Patrum testimonio. 247

cap. 25. de Patrum testimonio. 248

cap. 26. de Patrum testimonio. 249

cap. 27. de Patrum testimonio. 250

cap. 28. de Patrum testimonio. 251

cap. 29. de Patrum testimonio. 252

cap. 30. de Patrum testimonio. 253

cap. 31. de Patrum testimonio. 254

cap. 32. de Patrum testimonio. 255

cap. 33. de Patrum testimonio. 256

cap. 34. de Patrum testimonio. 257

cap. 35. de Patrum testimonio. 258

cap. 36. de Patrum testimonio. 259

cap. 37. de Patrum testimonio. 260

cap. 38. de Patrum testimonio. 261

cap. 39. de Patrum testimonio. 262

cap. 40. de Patrum testimonio. 263

cap. 41. de Patrum testimonio. 264

cap. 42. de Patrum testimonio. 265

cap. 43. de Patrum testimonio. 266

cap. 44. de Patrum testimonio. 267

cap. 45. de Patrum testimonio. 268

Handwritten text at the top of the page, likely a title or header, written in a cursive script.

Handwritten text in the upper middle section, possibly a name or a short phrase.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of cursive script, possibly a letter or a record.

Handwritten text at the bottom of the page, likely a signature or a closing phrase.

Propositionum in constitutione Clementis XI. ... Unigenitus damnatarum
Collatio

Insulis Flandrorum 1716

Polem. 2219#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10775834-0

VD18 1442438X-001